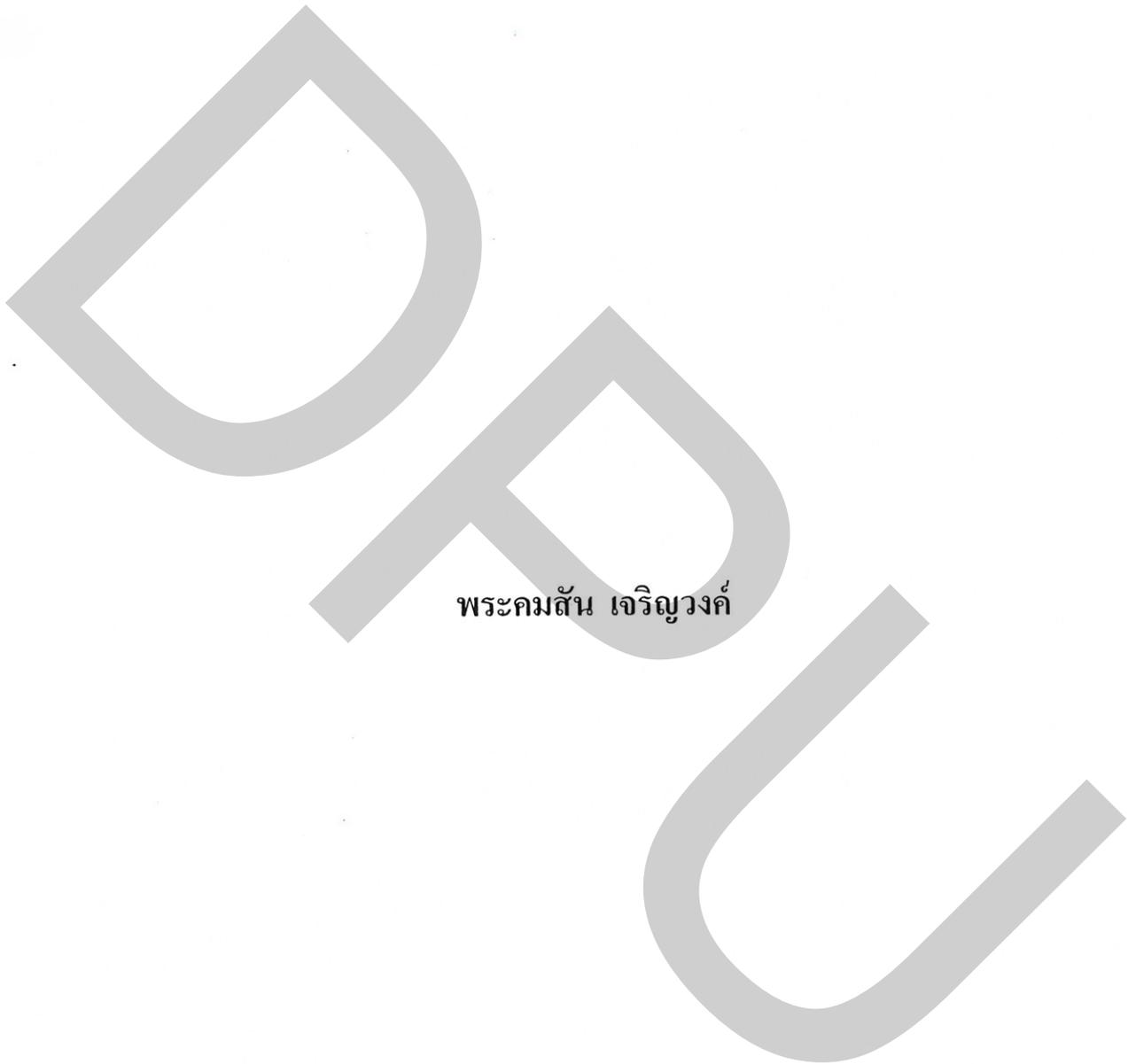

การวิเคราะห์ภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล
จังหวัดอุบลราชธานี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2554

**An Analysis the Status of Household's Debts in
Thakanphutphon District, Ubonratchathani Province**

Phra Komsan Jalearnwong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Economics

Department of Economics

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2011

เลขทะเบียน.....	0218120.....
วันลงทะเบียน.....	- 5 ก.ย. 2554.....
เลขเรียกหนังสือ.....	กพ 332.02402..... พ 322 ก [2554] ค1

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ได้ด้วยความช่วยเหลือเป็นอย่างดีของ ดร.สมชาย หาญหิรัญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ แนวคิดและองค์ความรู้ ระบบการทำงานที่ดี รวมทั้งช่วยตรวจสอบการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทุกขั้นตอน ตลอดจนเอาใจใส่ และให้กำลังใจแก่ผู้เขียนจนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอเจริญพรขอบคุณ ดร.ชัยวัฒน์ คนจริง ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.ชนินทร์ มีโกศล, รศ.ดร.เรืองไร โตกฤษณะ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่างๆเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูสิทธิธรรมากร, พระครูปริยัติวิกรกิจ, พระครูเกษมธรรมานุวัตร, พระครูโอภาสสิริธรรม ผู้ที่ทำให้เกิดในพระพุทธศาสนาและเป็นผู้สนับสนุนในการศึกษาเล่าเรียน และพระครูปลัดรัตนวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดใหม่ยายเป็น ผู้ให้ที่พักแรมและที่อยู่อาศัยในการศึกษาเล่าเรียน

ขอเจริญพรขอบคุณ คุณป้าบุพผา โสคามรรค ที่ได้สละเวลาเป็นธุระในการสืบค้น ข้อมูลสถิติย้อนหลังเกี่ยวกับหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งหนี้สินในระบบและหนี้สินนอกระบบ และคุณอนันท์ เผื่อฝัน ที่ช่วยสละเวลาเป็นสารดีในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามในแต่ละตำบล

ท้ายสุดนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทุกท่าน เพื่อนกัลยาณมิตรทั้งหลาย และชาวอำเภอตระการพืชผลทุกครัวเรือน ตลอดถึงครอบครัว พ่อ แม่ พี่ น้อง และญาติๆทุกท่านผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของผู้เขียนเสมอมา ความดีใดๆอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนขอมอบให้คณาจารย์ผู้ประสทาวิชาความรู้และผู้อยู่เบื้องหลังในความสำเร็จทุกท่าน ส่วนข้อบกพร่องทั้งหมดผู้เขียนขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

พระคมสัน เจริญวงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
สารบัญตาราง.....	๘
สารบัญรูป.....	๘
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.5 แนวคิดในการศึกษา.....	4
1.6 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง.....	4
2. แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.2 แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา.....	18
2.3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	36
3. สภาพการณ์ปัจจุบัน.....	44
3.1 ความเป็นมาและสถานการณ์หนี้สินครัวเรือนในปัจจุบัน.....	44
3.2 หนี้สินของครัวเรือนในอดีตที่ผ่านมา.....	48
3.3 หนี้สินครัวเรือนของจังหวัดอุบลราชธานี.....	50
4. ผลการศึกษา.....	56
4.1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม.....	57
4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี.....	62
4.3 ทดสอบค่าความสัมพันธ์ไคสแควร์ (χ^2 - test).....	67

4.4 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของครัวเรือนโดยใช้ แบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model).....	78
4.5 ประมวลปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สิน.....	83
5. สรุปผลการศึกษา.....	86
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	86
5.2 อภิปรายผล.....	88
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	89
5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	90
บรรณานุกรม.....	91
ภาคผนวก.....	96
ประวัติผู้เขียน.....	103

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงผลสรุปของงานวิจัยและผลงานที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.2 แสดงวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอัตราส่วนในเขตอำเภอตระการพืชผล.....	38
3.1 แสดงรายได้ต่อเดือนต่อครัวเรือน.....	45
3.2 แสดงค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน.....	46
3.3 แสดงจำนวนหนี้สิน โดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน.....	47
3.4 แสดงจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์ ของการกู้ยืม(หนี้ในระบบ).....	51
3.5 แสดงจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์ ของการกู้ยืม(หนี้นอกระบบ).....	52
3.6 แสดงแบบรายงานผลการตรวจสอบติดตามผลการอนุมัติสินเชื่อธนาคาร อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี.....	53
3.7 แสดงรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2553.....	54
4.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลพื้นฐาน.....	57
4.2 จำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้สิน.....	62
4.3 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนี้สินกับเพศ...	67
4.4 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนี้สินกับอายุ...	68
4.5 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพัธ์ระหว่าง สภาพหนี้สินกับสถานภาพ.....	69
4.6 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพัธ์ระหว่าง สภาพหนี้สินกับระดับการศึกษา.....	70
4.7 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพัธ์ระหว่าง สภาพหนี้สินกับอาชีพ.....	71
4.8 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพัธ์ระหว่าง สภาพหนี้สินกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....	72
4.9 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพัธ์ระหว่าง สภาพหนี้สินกับจำนวนบุตร.....	73

4.10 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่าง สภาพหนี้สินกับจำนวนที่ทำกิน.....	74
4.11 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่าง สภาพหนี้สินกับรายได้เฉลี่ยต่อปี.....	75
4.12 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่าง สภาพหนี้สินกับจำนวนเงินออม.....	76
4.13 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่าง สภาพหนี้สินกับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน.....	77
4.14 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Binary Logistic.....	79
4.15 การทดสอบความเหมาะสมของปัจจัยที่ใช้ในโมเดล (Omnibus Tests of Model Coefficients).....	81
4.16 การตรวจสอบความสอดคล้องของ โมเดล (Model Summary).....	81
4.17 ความถูกต้องของสมการในการทำนาย.....	82
4.18 จำนวนและร้อยละของปัญหา อุปสรรคที่เกิดจากการมีหนี้สิน.....	83
4.19 จำนวนและร้อยละของแนวทางการแก้ไขปัญหา.....	84

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
2.1 แสดงการตัดสินใจบริโภคข้ามเวลา.....	19
2.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยต่อการตัดสินใจในการบริโภคข้ามเวลา.....	20
2.3 แสดงการกำหนดห้ามกู้ยืมเงินในอนาคต.....	21
2.4 แสดงจุดดุลยภาพการบริโภค.....	21
2.5 การบริโภคในวัฏจักรชีวิต.....	26
2.6 ความสัมพันธ์เชิงบวก.....	31
2.7 ความสัมพันธ์เชิงลบ.....	31
2.8 ความสัมพันธ์ = 0.....	31
2.9 ความสัมพันธ์เส้นโค้ง.....	31
2.10 ฟังก์ชันเส้นโค้งของ Logistic Regression.....	34
2.11 แสดงการสุ่มตัวอย่าง.....	37
2.12 แสดงขั้นตอนในการศึกษา.....	43

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การวิเคราะห์ภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขต อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
ชื่อผู้เขียน	พระคมสัน เจริญวงศ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร. สมชาย หาญหิรัญ
สาขาวิชา	เศรษฐศาสตร์ (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี และปัจจัยที่มีผลต่อการมีหนี้สินของครัวเรือน รวมทั้งอุปสรรคในการชำระหนี้สิน โดยการเก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามจากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ครัวเรือน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เครื่องมือสถิติทั้งค่าความถี่ ร้อยละ วิธีการแบบจำลองโลจิสต์ (Logit model) รวมทั้งการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรทางด้านเศรษฐสังคมที่มีต่อโอกาสการมีหนี้ของครัวเรือนในกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีสถานภาพสมรส มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกร ลักษณะการถือครองที่เป็นเจ้าของที่ดิน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 4-6 คน มีที่ดิน 11-20 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยต่อปีระหว่าง 50,001-100,000 บาท ซึ่งได้จากการทำการเกษตรกรรม มีเงินออมภายในครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาท ซึ่งได้ออมไว้ที่ธนาคารพาณิชย์ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในครัวเรือนต่อเดือน 2,501-5,000 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอุปโภค และทำบุญหรืองานกุศลในงานวาระต่างๆ เช่น งานบวช แต่งงาน กฐิน ผ้าป่า งานวันเกิด เป็นต้น

ในการศึกษาค้นคว้านี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีภาระหนี้สินมีทั้งหมด 346 ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีสภาพมีหนี้สิน มีจำนวนหนี้สินระหว่าง 50,001-100,000 บาท มีระยะเวลาในการกู้ยืม 1 ปี โดยมีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7-9 ต่อปี ส่วนใหญ่ครัวเรือนที่มีหนี้สินสามารถจ่ายหนี้สินคืนได้ตามกำหนด จำนวนเงินที่ครัวเรือนจ่ายหนี้สินคืนแต่ละปีอยู่ระหว่าง 10,001-50,000 บาท แหล่งเงินกู้ของครัวเรือนส่วนใหญ่ คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) โดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม เพื่อทำบุญหรืองานกุศลต่างๆ เช่น งานบวช แต่งงาน กฐิน ผ้าป่า งานวันเกิด ส่วนครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนต่ำ

จากการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบนีสินของ
ครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model)
พบว่า อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายจ่าย และจำนวนเงินออม มีผลต่อโอกาสการมีสิน
ของครัวเรือนหรือไม่มีสินของครัวเรือน และเมื่อทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดย
ใช้ Chi-Square พบว่า อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน
บุตร จำนวนที่ดินทำกิน รายได้เฉลี่ยต่อปี จำนวนเงินออม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ 0.05 และพบว่า เพศ และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ 0.05

การศึกษายังพบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีสินส่วนใหญ่มีปัญหาเกิดโรคเครียด
หวาดระแวง เช่น นอนไม่หลับ คิดมาก เป็นโรคประสาท เป็นโรคเครียด กลัวจะไม่มีเงินส่งสิน
ทันตามกำหนด เป็นต้น ส่งผลให้ครอบครัวขาดความสุข ข้อเสนอแนะทางในการแก้ไขปัญหาคือ
การปฏิบัติตามแนวพระราชดำรัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงลงมา คือ ขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล เช่น ใ้รัฐบาลพักสิน
เกษตรกร และใ้รัฐบาลมีโครงการสร้างรายได้ใ้กับครัวเรือน

Thesis Title	An Analysis the Status of Household's Debts in Thakanphutphon District, Ubonratchathani Province
Author	Phra Komsan Jalearnwong
Thesis Advisor	Dr. Somchai Harnhirun
Department	Economics (Business Economics)
Academic Year	2010

ABSTRACT

The main objectives of this study are to analyze the status of household's debt in Thrakran Pheu Phon District, Ubon Rajcha Thani and to determine the factors influencing debt status of the sample households. This study collects data via questionnaire distributed to 400 households in the studied area. In this study, the statistical tools such as percentage and frequency are employed to carry out the outcomes as mentioned in objectives. Logit model is used to analyze the determinants of debt's status and Chi-square test is utilized to investigate the relationship between Socio-economic characters of household and debt status.

The study found that heads of household samples collected are mainly male in between 41-50 years of age, married and living with 4-6 members in household. Their educational level is mainly in primary school. As for their socio-economic status, they are farmers with annual income between 50,001-100,000 baht and low saving, under 5,000 baht. More interesting, most of them own the cultivate land between 11 and 20 rai. Dairy foods and utilities expenses are occupied most of their average monthly expenditure which amounts to 2,501-5,000 bath. The rest are spent on social and communities' obligation, festivals and religious activities.

This study also reveals that about 86% of sample households is in debt which amounts to 50,001-100,000 bath. This amount is obligated to be paid within one year or shorter. Main objectives of borrowing money are to spend in supporting their daily living and spending in social and religious activities. The main borrowing sources of fund are Agriculture and Agricultural Cooperative Bank. The interest rate is around 7-9% annually. Most households with debt could manage themselves to make repayment in time. The study also observes that those

households with no debt have smaller family numbers, low household expenditure and own the cultivated land.

By employing logit model, the study can conclude that occupation of head of household, family number, number of savings and expenditure have influenced on probability of being debt. Amount of debt of each household also relates to age, status, education, and occupation of head of household, amount of saving, and land size own by household, number of children, and income. On the other hand, gender and expenditure are found statistically insignificant factors influencing of household's debt.

The study points out that being in debt has caused a great concern of head of household for not being able to repay their debt on schedule, in which it results in health problem and family's welfare. They realize that following and applying the King's Sufficiency economy philosophy into their living could help them to resolve the root of debt problem. However, in the meantime, assistances from government such as debt-repayment holiday for farmers, and program for improving their income during off season period would be ways out.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาในอดีตมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และอุตสาหกรรม โดยเฉพาะการมุ่งเน้นการส่งออกสินค้าด้านอุตสาหกรรม ซึ่งผลของการพัฒนาประเทศดังกล่าวสร้างจุดอ่อนหลายประการที่ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศขาดความมั่นคงและไม่ยั่งยืน การขยายตัวทางเศรษฐกิจมีการเพิ่มผลผลิตและการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้น แต่การส่งออกนั้นก็ต้องพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบ สินค้าทุน เทคโนโลยีจากตลาดต่างประเทศ ขณะเดียวกันการมุ่งขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยละเลยการให้ความสำคัญกับการกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาอย่างทั่วถึง ส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของประชาชนกลุ่มต่างๆ ปัญหาหนี้สินของคนไทยเป็นปัญหาเรื้อรังมาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาปัญหาหนี้สินได้สร้างความทุกข์ยากให้แก่คนไทยเป็นจำนวนมากและต่อเนื่อง ทั้งเป็นตัวอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามแก้ไขปัญหา แต่ปรากฏว่าปัญหาหนี้สินก็ยังไม่ผ่อนคลาย ซึ่งเดิมนั้นกลุ่มเกษตรกรไทยมักเป็นกลุ่มประชากรที่ถูกพูดถึงว่าเป็นกลุ่มผู้ที่มีปัญหาหนี้สินมากที่สุด แต่หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างกว้างขวางและรุนแรง ทำให้คนไทยมีปัญหาหนี้สินกันถ้วนหน้า นอกจากนั้นวิกฤตเศรษฐกิจยังทำให้หนี้สินครัวเรือนมีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งตลอด 4 ทศวรรษ ที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งหมดถึง 11 ฉบับ แต่การพัฒนาของรัฐบาลผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่าง ๆ นั้น ไม่ค่อยมีประสิทธิภาพมากนัก ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผลจากการพัฒนาที่ไม่คำนึงถึงระดับความเหมาะสมกับศักยภาพของประเทศ ต้องพึ่งพิงความรู้ เงินลงทุน จากภายนอกประเทศเป็นหลัก โดยไม่ได้สร้างความมั่นคงและความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีภายในประเทศให้สามารถพร้อมรับความเสี่ยงจากความผันผวนของปัจจัยภายในและภายนอกจนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย

ปัญหาหนี้สินของครัวเรือนถือได้ว่าเป็นปัญหาหลักๆ ของประเทศซึ่งรัฐบาลไทยทุกยุคทุกสมัยต่างก็พยายามหาทางแก้ไขปัญหาหนี้สินของประชาชนให้หมดไป ในปี 2552 รัฐบาลได้มี

นโยบายแก้ไขปัญหานี้ของระบบของประชาชน ซึ่งให้ประชาชนสามารถมาลงทะเบียนหนี้ในระบบ โดยให้เจ้าหน้าที่ระบบยินยอมประนอมหนี้ โดยการโอนหนี้ระบบเข้าสู่ระบบสถาบันการเงินในเครือข่ายของรัฐบาล 6 แห่ง ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย และธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พร้อมทั้งให้บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) ทำหน้าที่ให้บริการค้ำประกันลูกหนี้ที่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันหรือผู้ค้ำประกัน ผลการดำเนินงานปรากฏว่ามียอดลูกหนี้ที่ขึ้นทะเบียนหนี้ในระบบผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารออมสิน ระหว่างวันที่ 1-30 ธันวาคม 2552 และวันที่ 1-29 มกราคม 2553 มีจำนวน 1,183,355 ราย จำนวนมูลหนี้ 122,672.19 ล้านบาท เสร็จประนอมหนี้สำเร็จจำนวน 602,803 ราย เสร็จไม่สำเร็จจำนวน 182,862 ราย และ ยุติเรื่องจำนวน 397,690 ราย ธนาคารและสถาบันการเงินชุมชนอนุมัติสินเชื่อแล้วจำนวน 412,741 ราย อยู่ในระหว่างดำเนินการจำนวน 75,066 ราย และจังหวัดที่มียอดผู้มาลงทะเบียนหนี้ในระบบมากที่สุด 5 อันดับแรกของประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สุรินทร์ นครราชสีมา ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ซึ่งจังหวัดอุบลราชธานี มียอดผู้มาลงทะเบียนหนี้ในระบบมากเป็นอันดับ 5 มียอดผู้มาลงทะเบียนหนี้ในระบบ จำนวน 32,910 คน และมียอดจำนวนหนี้สูงถึง 3,410,732,134.41 บาท (กรุงเทพมหานครจ้อออนไลน์, 2553, 30 มกราคม)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นนั้น อำเภอดงเจริญพืชผล เป็นอำเภอที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่ทั้งหมด 1,465 ตร.กม. มีประชากร 121,193 คน (พ.ศ. 2552) โดยประชาชนส่วนใหญ่ภายในอำเภอมีกการประกอบอาชีพหลากหลายอาชีพ เช่น เกษตรกรรม ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ ฯลฯ ประชาชนส่วนมากมีความยากจนและมีหนี้สินล้นพ้นตัวจากการกู้ยืมเพื่อมาลงทุนในการเกษตรและอื่นๆ จากสถิติศูนย์แก้ไขปัญหานี้ของระบบของกระทรวงมหาดไทย จังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนลูกหนี้ที่ลงทะเบียนหนี้ในระบบ จำนวน 1,606 ราย แต่จำนวนผู้มีหนี้ทั้งในและนอกระบบนั้นมีจำนวนมากกว่านี้ เพราะมียอดหนี้ไม่มากนักและสามารถประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ได้

ผู้วิจัยเห็นว่ากรณีที่ครัวเรือนมีสัดส่วนหนี้สินเพิ่มขึ้นมากทุกปีตั้งแต่หลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจปี 2540 จนถึง 2553 การแก้ไขปัญหาค่าความยากจนและหนี้สินประชาชนของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้พยายามแล้ว แต่ยังไม่สามารถขจัดความยากจนและหนี้สินได้หมดสิ้นไป เพียงแต่ลดความรุนแรงของปัญหา บางจุดก็แก้ไขให้เบาลงได้ บางจุดก็มีความรุนแรงของปัญหาเพิ่มมากขึ้นด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาระหนี้สินของครัวเรือน โดยจะใช้วิธีการศึกษาด้วยการวิเคราะห์ภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอดงเจริญพืชผล จังหวัด

อุบลราชธานี ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาจะนำไปเป็นแนวทางเสนอแนะเชิงนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สินและปัญหาความยากจนภาคประชาชนในโอกาสต่อไปได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาภาระหนี้สินของครัวเรือน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของครัวเรือน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อประมวลปัญหาและอุปสรรคของการมีหนี้สินของครัวเรือน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่นๆ ในอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
2. ทราบภาระหนี้สินของครัวเรือน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
3. ทราบปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของครัวเรือน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
4. ทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับหนี้สินของครัวเรือน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้ข้อมูลครัวเรือนของกรมพัฒนาชุมชน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2552 ซึ่งมีทั้งหมด 23 ตำบล ได้แก่ ตำบลกระเดียน ตำบลกุดยาลวน ตำบลกุดศกร ตำบลขามเปี้ย ตำบลขุหลุ ตำบลคอนสาย ตำบลคำเจริญ ตำบลตระการ ตำบลตากแดด ตำบลถ้ำแซ่ ตำบลท่าหลวง ตำบลนาพิน ตำบลนาสะไม ตำบลบ้านแดง ตำบลสะพือ ตำบลหนองเต่า ตำบลห้วยฝ้ายพัฒนา ตำบลเกษม ตำบลเซเป็ด ตำบลเป้า ตำบลโลกงาน ตำบลโนนกง ตำบลไหล่ทุ่ง โดยการสุ่มตัวอย่าง 400 กลุ่มตัวอย่าง มีช่วงระยะเวลาดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2554

1.5 แนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษานี้ใช้แนวความคิดเรื่องทฤษฎีการบริโภคข้ามช่วงเวลา (Intertemporal Consumption) เป็นแนวคิดของ Irving Fisher และ Roy Harrod ที่กำหนดให้ผู้บริโภคสามารถนำรายได้ทั้งหมดที่คาดว่าจะได้รับจากการทำงานตลอดช่วงชีวิตหรือรายได้ในอนาคตมาใช้จ่ายในการบริโภคปัจจุบันได้โดยการใช้วิธีการกู้ยืม จากช่วงเวลาอื่นมาบริโภคล่วงหน้าหรือลดการออมในปัจจุบันให้น้อยลง เพื่อบริโภคในปัจจุบันให้มากขึ้นและลดการบริโภคในอนาคตน้อยลง ดังนั้น ผู้บริโภคแต่ละคนจะกู้หรือออมมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะความพอใจของแต่ละบุคคล เนื่องจากแต่ละบุคคลอาจจะมีปัจจัยที่กำหนดความพอใจของการบริโภคแต่ละเวลาต่างกัน

1.6 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

การกู้ยืมเงิน หมายถึง การยืมเงินโดยใช้ค้ำประกันคอกเบี้ย

ครัวเรือน หมายถึง บุคคลในครัวเรือนที่มีจำนวนคนในครัวเรือนตั้งแต่ 1 คนขึ้นไปอยู่ร่วมกันและมีการบริโภคปัจจัย 4 ร่วมกัน โดยอาจจะเป็นสามี ภรรยาหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรืออาศัยอยู่ร่วมกันและมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว

รายได้ของครัวเรือน หมายถึง เงินได้ในรูปของตัวเงิน (Money Income) ของสมาชิกในครัวเรือน ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าไร เงินโอน ดอกเบี้ย หรือรายได้อื่นๆ ที่หักค่าใช้จ่ายแล้ว

หนี้สินของครัวเรือน หมายถึง มูลค่าหนี้จากการกู้ยืม การเช่าซื้อทรัพย์สินต่างๆ เช่น บ้าน ที่ดิน รถ สิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน และการซื้อเชื่อสินค้าอุปโภคบริโภคที่ยังไม่ได้ชำระเงินของสมาชิกทุกคนในครัวเรือน

เงินกู้ยืม หมายถึง สินเชื่อที่ให้ผู้กู้ยืมมาจากแหล่งต่างๆ ในรูปของเงินสดเพื่อนำไปใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค หรือนำมาเพื่อลงทุน

การกู้ยืมเงินในระบบ หมายถึง การกู้ยืมเงินที่ผู้กู้ทำกับสถาบันการเงินหรือธนาคารที่มีกฎหมายรับรองและควบคุม ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา เงื่อนไข และข้อบังคับต่างๆ โดยได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอย่างยุติธรรม ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน เมื่อมีปัญหาหนี้สินต้องมีขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินการตามกฎหมาย การฟ้องร้องก็ต้องมีการบังคับจำนองหรือขายทอดตลาดสินทรัพย์หรือหลักประกันเป็นไปตามขั้นตอน และทุกฝ่ายมีโอกาสเท่าเทียมกันในศาลไม่มีความเหลื่อมล้ำและอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน

การกู้ยืมเงินนอกระบบ หมายถึง การกู้ยืมเงินที่ผู้กู้ทำกับเจ้าของเงินผู้ตกลงทำสัญญากู้ยืมกันเองโดยไม่ได้ผ่านสถาบันการเงิน จึงเป็นการให้กู้โดยมิได้มีกฎหมายรองรับหรืออยู่นอกเหนือการควบคุมของกฎหมาย และผู้กู้ต้องเสียดอกเบี้ยอัตราที่สูงกว่ากฎหมายกำหนด

แหล่งเงินทุน หมายถึง แหล่งเงินที่ครัวเรือน ไปกู้ยืม ทั้งเป็นสถาบันการเงินประเภท
ธนาคารและมิใช่ธนาคาร ได้แก่ องค์กร หรือบุคคลภายนอกทั่วไป

รูป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชวลิต คชหิรัญ (2541) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกู้ยืมเงินของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนของสถานีตำรวจภูธรในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการกู้ยืมเงิน แหล่งเงินกู้ และผลกระทบต่ออันเกิดจากการกู้ยืมเงินของข้าราชการตำรวจ โดยใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มจากตำรวจชั้นประทวนประจำสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองเชียงใหม่ สถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิง สถานีตำรวจภูธรตำบลพิงคราชนิเวศน์ สถานีตำรวจภูธรตำบลช้างเผือก และงานจราจรตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 327 คน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งผู้บังคับหมู่ ปฏิบัติงานในสายงานป้องกันและปราบปราม มีอายุราชการเฉลี่ย 11 ปี มีสถานภาพสมรส มีภาระรับผิดชอบสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3 คน มีคู่สมรสไม่ได้ประกอบอาชีพ ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองต้องอาศัยอยู่ที่บ้านพักข้าราชการ หรือบิดา มารดาหรือญาติ รายได้ของครอบครัวได้จากเงินเดือนเบี้ยเลี้ยง และรายได้อื่นๆ ผู้ที่สมรสแล้วจะมีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวสูงกว่าผู้มีสถานภาพโสดเล็กน้อย ประมาณ 1.5 เท่า สำหรับรายจ่ายหลักประกอบด้วย รายจ่ายเพื่อการบริโภค อุปโภค และเพื่อการศึกษาของตนเอง และบุตร ตามลำดับ ครั้งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีหนี้สินกับธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ สถาบันการเงิน บุคคลทั่วไป หรือแชร์ เฉลี่ย 95,000 บาท/คน การกู้ยืมนอกจากถูกนำมาใช้ตามความจำเป็นของครอบครัว ยังเป็นการเพื่อนำไปชำระหนี้เจ้าหนี้รายอื่น การกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์จะเป็นเงินกู้เพื่อการเคหะสงเคราะห์เป็นหลัก สาเหตุสำคัญที่ทำให้ความจำเป็นในการกู้ยืมเงินมาจาก เงินเดือน เบี้ยเลี้ยงและสวัสดิการที่ได้รับจากราชการที่ไม่เพียงพอ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทราบว่ากรรมมีหนี้สินที่เกินความสามารถทำให้ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน คุณภาพงานลดน้อยลง และขาดความสุขในครอบครัว

อินทนน เบญจกุล (2541) ศึกษาการกระจายรายได้ของครัวเรือนชนบทในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ข้อมูลจากผลการพัฒนาชนบท ตามโครงการของสำนักเร่งพัฒนาชนบท

จังหวัดนครราชสีมา เปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์จีนิและเส้นโค้งลอเร็นซ์ของครัวเรือนเขตชนบท จังหวัดนครราชสีมา ว่ามีความสอดคล้องกันเพียงใด

ผลการศึกษาพบว่า ผลการพัฒนาชนบทตามโครงการสำนักงานเร่งพัฒนาชนบท จังหวัดนครราชสีมา มีส่วนช่วยให้ครัวเรือนเขตชนบท จังหวัดนครราชสีมา มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น มีคุณภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ การรับจ้างทำงาน ตลอดจนการติดต่อเดินทางที่สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์จีนิและเส้นโค้งลอเร็นซ์ของครัวเรือนในเขตชนบท จังหวัดนครราชสีมา ไม่สามารถชี้ให้เห็นได้ชัดว่าครัวเรือนในเขตชนบท จังหวัดนครราชสีมา มีการกระจายรายได้เท่าเทียมกันมากขึ้น เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์จีนิที่ทำการวิเคราะห์ได้มีค่าสูง ดังนั้นการศึกษาจึงสามารถสรุปได้ว่า การกระจายรายได้ของครัวเรือนเขตชนบท จังหวัดนครราชสีมา นั้น ไม่ได้เป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาชนบทของสำนักเร่งพัฒนาชนบท จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากมีปัจจัยอื่นๆอีกมาก ที่มีผลกระทบต่อการกระจายรายได้ของครัวเรือนเขตชนบท จังหวัดนครราชสีมา เช่น นโยบายของรัฐบาล งบประมาณหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท ซึ่งผลทำให้ความไม่เท่าเทียมในการกระจายรายได้ของครัวเรือนในเขตชนบท จังหวัดนครราชสีมา

กรณีการ **จริญญกุล (2543)** ได้ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้ที่มีปัญหาในธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์ของบริษัทลิสซิ่งแห่งหนึ่งในจังหวัดลำปาง ซึ่งรวบรวมจากแฟ้มสินเชื่อกู้หนี้รายตัวของบริษัท สยามพาณิชย์ลิสซิ่ง จำกัด (มหาชน) สาขาจังหวัดลำปาง ที่มียอดลูกหนี้คงเหลือ ณ 31 มีนาคม 2543 จำนวน 3,500 ราย ลูกหนี้ที่ค้างชำระตั้งแต่ 1 งวดขึ้นไป (หนี้ไม่ปกติ) จำนวน 850 ราย ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบ Purposive Sampling เป็นตัวแทนประชากรซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 200 ราย โดยแบ่งเป็นกลุ่มลูกหนี้ปกติ 100 ราย และกลุ่มลูกหนี้ไม่ปกติ 100 ราย ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อหนี้ที่มีปัญหาสินเชื่อกู้รถยนต์ทางด้านตัวลูกหนี้ วิเคราะห์โดยวิธี Probit Analysis

ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ลูกหนี้มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีรายได้ตั้งแต่ 10,001-20,000 บาท ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการ มีประสบการณ์ในการทำงานไม่เกิน 10 ปี มีสถานภาพสมรส มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลัก รองลงมา คือ อาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ พบว่า ตัวแปรที่สามารถอธิบายลูกหนี้มีปัญหาค้างชำระค่างวดได้อย่างมีนัยสำคัญมีจำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ รายได้ของลูกหนี้ ประสบการณ์ในการทำงาน จำนวนเงินค้างงวด วงเงินให้สินเชื่อ ยอดหนี้คงเหลือ ร้อยละของเงินค่างวด และอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้ ตัวแปรอธิบายทั้ง 7 ตัว มีความสัมพันธ์กับโอกาสการเกิดหนี้มีปัญหาลักษณะเป็นเหตุเป็นผลตามสมมติฐานที่คาดการณ์ไว้ คือ หาก

รายได้ของลูกหนี้สูง ลูกหนี้มีประสบการณ์ในการทำงานมาก จำนวนเงินค่างวดสูง ร้อยละของเงินค่างวดของลูกหนี้สูง และอาชีพของลูกหนี้รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ วงเงินให้สินเชื่อต่ำ โอกาสเกิดหนี้มีปัญหาของลูกหนี้จะน้อยลง ส่วนตัวแปรยอดหนี้คงเหลือนั้นพบว่าไม่ตรงกับสมมติฐานที่คาดการณ์ไว้ผลการศึกษาพบว่าหากยอดหนี้คงเหลือน้อยโอกาสการเกิดหนี้มีปัญหาจะสูงขึ้น อาจมีสาเหตุจากความตั้งใจที่จะไม่ชำระหนี้ให้ตรงตามกำหนด ชะล่าใจเมื่อเห็นว่ายอดหนี้คงเหลือมีน้อยอยู่ในวิสัยที่จะชำระเมื่อใดก็ได้ จึงก่อให้เกิดหนี้มีปัญหาในที่สุด

อำนาจ ทงเบ็ญญ์ (2543) วิเคราะห์นโยบายแก้ปัญหานี้สินเกษตรกร โดยใช้ข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น นักการเมือง ภาคราชการและรัฐวิสาหกิจ และเกษตรกรระดับแกนนำองค์กร ข้อมูลทุติยภูมิได้จากการสืบค้นเอกสาร เช่น หนังสือ นิตยสาร เอกสาร งานวิจัย บทความ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรมีหนี้สิน ได้แก่ การพัฒนาที่ละเลยการพัฒนาภาคเกษตร การปรับตัวของเกษตรกรที่ไม่ทันการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม สำหรับหนี้สินของเกษตรกรพบว่า ในปี 2540 ปริมาณหนี้สินของเกษตรกรมี 39,000 ล้านบาท โดยแยกเป็นหนี้สินในระบบ 359,000 ล้านบาท และหนี้สินนอกระบบ 31,210 ล้านบาท สำหรับเหตุผลในการกู้ยืม ร้อยละ 34.9 กู้เป็นค่าใช้จ่ายในการเกษตร การพัฒนานโยบายแก้ไขปัญหานี้สินเกษตรกร พบว่า ที่มาของทุกนโยบาย เกิดการเรียกร้องจากเกษตรกร และภาครัฐมุ่งเน้นผลลัพธ์ทางการเมือง

Strebkov (2005) ศึกษาพฤติกรรมในการกู้ยืมของครัวเรือนในประเทศรัสเซีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการเป็นหนี้ โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการกู้ยืมและกลุ่มที่มีความประสงค์จะกู้ยืม และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมในการกู้ยืมของครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจของศูนย์ Russian Oblast Center 5 แห่ง ได้แก่ Moscow Samara Ekaterinburg Krasnodar และ Pskov ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน - 15 ตุลาคม 2002 จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 976 ตัวอย่าง สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้จ่ายด้านการเงินเอง โดยใช้ Factor Analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เกี่ยวกับทัศนคติที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการก่อหนี้ในแง่มุมต่างๆ แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ Forced Consumers, Active Savers, Cautious Savers, Cautious Borrowers, Active Borrowers และ Active Consumers ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมการกู้ยืม การให้กู้ในแง่มุมต่างๆ และใช้ ANOVA ในการศึกษาปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมในการกู้ยืมของครัวเรือน

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติในเรื่องการออมและการเป็นหนี้ ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ของครัวเรือน ซึ่งกลุ่มคนที่มีความสนใจในการกู้ยืม มีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม และมีความสามารถในการกู้ยืมเป็นกลุ่มคนที่มีอายุน้อย มีการศึกษาสูง และมีรายได้สูง มีความมั่นใจและมีการคาดการณ์ศักยภาพในความสามารถการชำระหนี้ในอนาคตในแง่ดีและคาดว่าจะได้รับอนุมัติสินเชื่อด้วย โดยแต่ละคนมีประสบการณ์ในการขอกู้สูงใกล้เคียงกับการมีประสบการณ์ในการออมเงิน ซึ่งไม่เพียงขอกู้บ่อยแต่จำนวนเงินที่ขอกู้ยังสูงอีกด้วย ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ผู้ที่กู้ยืมมักจะเป็นพนักงานของรัฐที่มีการศึกษาสูง เช่น แพทย์ อาจารย์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเพื่อนำไปซื้ออสังหาริมทรัพย์ และนำไปใช้เพื่อการศึกษาของบุตร เนื่องจากเห็นว่าการศึกษาที่สูงสามารถรับประกันความสำเร็จและความเจริญรุ่งเรืองในอนาคตได้ โดยเฉพาะการได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง อย่างไรก็ตาม เรายังเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับศักยภาพในการกู้ยืมของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ซึ่งกลุ่มนี้มีความต้องการในการกู้ยืมเงิน แต่มักไม่ได้รับอนุมัติสินเชื่อจากธนาคารและสถาบันการเงินอื่นๆ ยิ่งกลุ่มที่มีลูกยิ่งต้องการเข้าถึงแหล่งเงินกู้และต้องการได้รับสินเชื่อมากยิ่งขึ้น เพื่อนำเงินไปใช้จ่ายด้านการศึกษาของบุตร ในส่วนนี้ภาครัฐสามารถเข้ามาให้ความช่วยเหลือในลักษณะให้เงินกู้ยืมพิเศษ เช่น เงินกู้ฉุกเฉิน ระยะเวลาการให้กู้ยืม 1 ปี มีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารหรือไม่คิดดอกเบี้ย จากการศึกษายังพบว่าผู้ต้องการกู้ยืมอีกมากที่ไม่ได้รับอนุมัติสินเชื่อ จึงหันไปทำการกู้ยืมกับญาติคนที่รู้จักซึ่งมักจะขอยืมได้ง่าย รวดเร็ว และเสียต้นทุนต่ำกว่า แต่กลุ่มตัวอย่างก็ยังสนใจที่จะกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินในกรณีที่วงเงินที่ต้องการกู้ยืมสูง และต้องการระยะเวลาในการผ่อนชำระนาน ซึ่งในส่วนนี้กลุ่มตัวอย่างต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ

Yilmazer and DeVaney (2005) ได้ศึกษาหนี้ครัวเรือนที่มีผลต่อวัฏจักรชีวิต โดยใช้มูลจากการสำรวจทางการเงินของผู้บริโภคในปี 2001 เป็นข้อมูล Cross-Sectional จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นครัวเรือนจำนวน 4,261 ครัวเรือน โดยใช้ Probit Model ในการวิเคราะห์หาผลกระทบของสินทรัพย์ที่ถือครองต่อโอกาสในการก่อหนี้แต่ละประเภทของแต่ละกลุ่มอายุ

ผลการศึกษาพบว่าประเภทหนี้และจำนวนหนี้ที่ครอบครองเมื่อเปรียบเทียบกับสินทรัพย์ลดลงไปตามอายุ อีกทั้งยังได้มีการศึกษาในส่วนอื่นๆ คือ ผลกระทบทางการเงินและด้านอื่นๆ ต่อสินทรัพย์และหนี้ประเภทอื่นๆ และจำนวนหนี้ที่ครัวเรือนมี โดยเปรียบเทียบกับสินทรัพย์ทั้งหมดในช่วงต่างๆของชีวิต (ตามวัฏจักรชีวิต) ซึ่งผลจากการศึกษาสอดคล้องกับทฤษฎีวัฏจักรชีวิต ถึงแม้ว่าหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงจะได้มีการเผยแพร่ว่าครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุมีการสะสมหนี้จากการจำนองบ้านและหนี้บัตรเครดิตมากเกินไป แต่ผลการศึกษานี้ไม่สนับสนุนต่อคำกล่าวอ้างนี้ และไม่มีหลักฐานใดที่แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนที่ยากจนไม่สามารถชำระหนี้บัตร

เครดิตได้ และผลการศึกษายังแสดงให้เห็นถึงประเภทหนี้และจำนวนหนี้ที่มีเทียบกับจำนวนสินทรัพย์ทั้งหมดที่ครอบครองลดลงไปตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน และยังพบว่ามีผลกระทบแบบผกผันระหว่างสินทรัพย์ทางการเงินกับชนิดและจำนวนหนี้ของครัวเรือน

สุพรรณษา ยาวิระ (2550) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการกู้ยืมเงินของครัวเรือนในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการออกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 300 ตัวอย่าง ในพื้นที่และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการรวบรวมจากสมุดรายงานสถิติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.) กรมพัฒนาชุมชน ธนาคารแห่งประเทศไทย และวารสารรายงานเศรษฐกิจต่างๆที่เกี่ยวข้องของ โดยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา และทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ไคสแควร์ (χ^2 - test) ซึ่งสรุปผลการศึกษาที่ได้ ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 31-50 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีอาชีพรับจ้าง/แรงงาน มีบุตร 1 คน และบุตรมีการศึกษาระดับประถมศึกษา รายได้หลักของครอบครัวต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท โดยมีแหล่งที่มาของรายได้ คือ เงินเดือน และมีรายได้เสริมต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท มาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีค่าใช้จ่ายต่อเดือนภายในครอบครัวระหว่าง 5,001-10,000 บาท และส่วนใหญ่ มีค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของบุตร/ตัวเอง ข้อมูลเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน พบว่ามีหนี้สินต่ำกว่า 50,000 บาท และมีระยะเวลาการกู้ยืมระหว่าง 1-5 ปี โดยมีการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์/ธนาคารของรัฐ มากที่สุด และการศึกษาหาค่าความสัมพันธ์ไคสแควร์ (χ^2 - test) แบบเพียร์สัน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญ ที่เท่ากับหรือต่ำกว่า 0.05 แสดงว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ จากกลุ่มตัวอย่าง 300 ครัวเรือน พบว่า ภาวะหนี้สินของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้หลักและรายได้เสริมของครอบครัว ค่าใช้จ่ายในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของบุตร/ตนเอง ระยะเวลาในการกู้ยืมมีความสัมพันธ์กับเพศ อายุ อาชีพ จำนวนบุตรซึ่งโดยส่วนใหญ่มีบุตร 1 คน รายได้หลักและรายได้เสริมของครอบครัว ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวซึ่งส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของบุตร/ตนเอง และพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการกู้ยืมเงินของครัวเรือนในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีความเห็นว่า การศึกษาของบุตร/ตนเอง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

เขมินทร อภิภัทรวโรดม (2551) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของกู้ยืมกองทุนเพื่อการศึกษา กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยเอกชน ปีการศึกษา 2547-2550 โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการออกแบบสอบถามนักศึกษาที่ได้รับการอนุมัติค่าของกู้เงินกองทุน กยศ. แล้ว และข้อมูลทุติยภูมิได้จากการสืบค้น เอกสาร งานวิจัย หนังสือ บทความ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์

ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ได้นำมาวิเคราะห์ด้วย ML-Binary Logic Model ซึ่งสรุปผลการศึกษาที่ได้ ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเป็นครอบครัวขนาดเล็ก อายุของผู้ปกครองอยู่ระหว่าง 40-50 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ที่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รายได้ของผู้ปกครองอยู่ที่ 8,501 บาทขึ้นไป อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ปกครอง คือ ธุรกิจ/อาชีพส่วนตัว ส่วนการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ของตัวแปรพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของ X_1 มีค่าติดลบ หมายความว่า Y เพิ่มขึ้นหรือลดลงขึ้นอยู่กับรายได้ของผู้ปกครอง ผู้ปกครองมีรายได้น้อย (มากกว่าที่เกณฑ์ของทางกองทุน กยศ.กำหนดไว้) ผู้ขอกู้ (นักศึกษา) จะไม่สามารถขอกู้เงินกองทุน กยศ. ในทางตรงกันข้ามหากผู้ปกครองมีรายได้น้อย (น้อยกว่าเกณฑ์ที่ทางกองทุน กยศ. กำหนด) ผู้ขอกู้ (นักศึกษา) จะได้รับการพิจารณาค่าขอกู้เงินกองทุน กยศ. และสถานการณ์แนวโน้มความต้องการขอกู้เงินกองทุน กยศ. ของนักศึกษา ถึงปีการศึกษา 2555 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสมการเส้นตรงในการศึกษาพบว่า มีจำนวนนักศึกษาที่ประสงค์ขอกู้เงินกองทุน กยศ. มากขึ้นถึงปีการศึกษา 2555 (เริ่มจากปีการศึกษา 2551-2555 ที่เป็นปีพหุภาคย์) ปีการศึกษา 2551 เท่ากับ 8,963 คน, ปีการศึกษา 2552 เท่ากับ 9,277 คน, ปีการศึกษา 2553 เท่ากับ 9,590 คน, ปีการศึกษา 2554 เท่ากับ 9,591 คน และปีการศึกษา 2555 เท่ากับ 10,27 คน ตามลำดับ

เบญจมาภรณ์ อมรเลิศพาณิชย์ (2551) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิซึ่งได้จากการสำรวจของภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนซึ่งรวบรวมจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ.2547 เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา โดยข้อมูลที่ได้นำมาอธิบายเชิงพรรณนาและวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติ โดยนำปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือ มาวิเคราะห์เชิงปริมาณ และนำแบบจำลองโพรบิต (Probit Model) มาใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของหนี้ครัวเรือนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนต่าง ๆ

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 8,045 ครัวเรือน พบว่า มีครัวเรือนที่มีหนี้สิน 5,214 ครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนจะเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.58 ปี เมื่อเปรียบเทียบระหว่างหัวหน้าครัวเรือนในกลุ่มที่มีหนี้สินและกลุ่มที่ไม่มีหนี้สิน พบว่าหัวหน้าครัวเรือนกลุ่มไม่มีหนี้สินจะมีอายุเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มมีหนี้สินเล็กน้อย พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีหนี้สินสมรสแล้ว มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเสมียน พนักงานขายและให้บริการ ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล มีจำนวนสมาชิกที่พึ่งพิงเฉลี่ย 1.13 คน ซึ่งสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินเล็กน้อย มีมูลค่าทรัพย์สินเฉลี่ยของครัวเรือนที่มีหนี้สินสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน

คือ มีมูลค่าทรัพย์สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน 9,754.74 บาท และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน 14,026.12 บาท ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของบ้านและเจ้าของที่ดิน แหล่งเงินกู้ที่นิยมใช้มากที่สุดคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในกรณีที่มีแหล่งเงินกู้มากกว่า 1 แหล่ง จะนิยมกู้จากกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างชั้นทางเศรษฐกิจจำแนกตามสถานะหนี้สิน พบว่าผู้ถือครองทำการเกษตรที่เช่าที่ดินมีสัดส่วนหนี้สินสูงที่สุด ส่วนการหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามสถานะหนี้สิน พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีสัดส่วนหนี้สินสูงที่สุด และในการหาความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ครัวเรือนมีจำแนกตามสถานะหนี้สิน พบว่า ครัวเรือนที่มีภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องคัมที่มีแอลกอฮอล์ ค่าตรวจรักษาพยาบาล ค่าเวชภัณฑ์ และค่าบริการส่วนบุคคล ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษา ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสลากกินแบ่งรัฐบาลและการพนันอื่นๆ และภาระดอกเบี้ยจ่ายจะมีสัดส่วนการก่อหนี้สูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีภาระค่าใช้จ่าย

สุชาญ ก่องตวงษ์ (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกู้ยืมเงินของผู้ค้าขายในตลาดเขตเทศบาลนครเชียงใหม่/โดยใช้ข้อมูลจากการออกแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้ค้าขายในตลาดเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 300 คน โดยข้อมูลที่ได้อิงสถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายถึงลักษณะทั่วไป และพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลเก็บรวบรวมในรูปแบบค่าร้อยละ ความถี่ และค่าเฉลี่ย นำมาวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model) ด้วยเทคนิควิธีวิเคราะห์การประมาณภาวะความน่าจะเป็นสูงสุด (maximum likelihood estimates: MLE) และเทคนิควิเคราะห์ marginal effects

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการกู้ยืมเงินของผู้ค้าขายในตลาดเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ มีหลายปัจจัยซึ่งสามารถพิจารณาโดยเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการกู้ยืมเงินทั้งในและนอกระบบได้ ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงความเชื่อมั่น 99% หรือมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 1% ($\alpha = 0.01$) ได้แก่ ปัจจัยด้านการไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้เงินนอกระบบ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านวงเงินกู้ที่กู้ในแต่ละครั้ง ปัจจัยด้านการมีความสะดวกรวดเร็วในการกู้ยืมเงินนอกระบบ ปัจจัยด้านการไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้เงินในระบบ ปัจจัยด้านการได้รับเงินเร็วทันเวลาในการกู้ยืมเงินนอกระบบ และปัจจัยด้านอัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงินในระบบ ตามลำดับ ด้วยความเชื่อมั่น 95% หรือมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 5% ($\alpha = 0.05$) ได้แก่ ปัจจัยด้านอัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงินนอกระบบ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการมีวงเงินที่อนุมัติให้สูงในการกู้ยืมเงินนอกระบบ ปัจจัยด้านระยะเวลาในการกู้ยืมเงิน และปัจจัยด้านวงเงินที่อนุมัติให้สูงในการกู้ยืมเงินในระบบ ตามลำดับ และด้วยความเชื่อมั่น 90% หรือมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

10% ($\alpha = 0.1$) ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีเอกสารไม่ยุ่งยากในการกู้ยืมเงินนอกระบบ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการมีเอกสารไม่ยุ่งยากในการกู้ยืมเงินในระบบ ตามลำดับ

ตารางที่ 2.1 แสดงผลสรุปของงานวิจัยและผลงานที่เกี่ยวข้อง

ชื่อผู้ศึกษา/เรื่อง	เครื่องมือ/ข้อมูล	ผลการศึกษา
ชวลิต กษทริชญ (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การกู้ยืมเงินของข้าราชการ ตำรวจชั้นประทวนของสถานี ตำรวจภูธรในเขตอำเภอเมือง เชียงใหม่	ใช้แบบสอบถามเป็นแบบ สำรวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327 คน แจก แบบสอบถามแบบสุ่ม (Random Sampling) โดยใช้ วิธีการแบบ (Accidental Sampling) นำมาวิเคราะห์ ข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความถี่ และหาค่าร้อยละ	พบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ ความจำเป็นในการกู้ยืมเงินมา จาก เงินเดือน เบี้ยเลี้ยงและ สวัสดิการที่ได้รับจากราชการที่ ไม่เพียงพอ การมีหนี้สินที่เกิน ความสามารถทำให้ขาดขวัญ และกำลังใจในการทำงานคุณ ภาพงานลดน้อยลง และขาด ความสุขในครอบครัว
อินทนน เบญจกุล (2541) ศึกษาการกระจายรายได้ของ ครัวเรือนชนบทในจังหวัด นครราชสีมา	ใช้ข้อมูลจากผลการพัฒนา ชนบท ตามโครงการของสำนัก เร่งพัฒนาชนบท จังหวัด นครราชสีมา เปรียบเทียบกับ ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ จีนิและเส้นโค้งลอเรนซ์ของ ครัวเรือนเขตชนบท จังหวัด นครราชสีมา	การกระจายรายได้ของ ครัวเรือนเขตชนบท จังหวัด นครราชสีมา นั้น ไม่ได้เป็นผล โดยตรงจากการพัฒนาชนบท ของสำนักเร่งรัดพัฒนาชนบท จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจาก มีปัจจัยอื่นๆอีกมาก ที่มีผลกระท ทบต่อการกระจายรายได้ของ ครัวเรือนเขตชนบท จังหวัด นครราชสีมา เช่น นโยบายของ รัฐบาล งบประมาณ หน่วยงาน อื่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ชนบท

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อผู้ศึกษา/เรื่อง	เครื่องมือ/ข้อมูล	ผลการศึกษา
<p>กรณีการ จรัญชัยกุล (2543) ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้ที่มีปัญหาในธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์ของบริษัท ลีสซิ่งแห่งหนึ่งในจังหวัดลำปาง</p>	<p>ใช้ข้อมูลจากแฟ้มสินเชื่อลูกหนี้รายตัวของบริษัท สยามพาณิชย์ ลีสซิ่ง จำกัด (มหาชน) สาขาจังหวัดลำปาง จำนวน 3,500 ราย ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบ Purposive Sampling โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Probit Model</p>	<p>พบว่ารายได้ของลูกหนี้ ประสบการณ์ในการทำงาน จำนวนเงินค้างวด วงเงินให้สินเชื่อ ยอดหนี้คงเหลือ ร้อยละของเงินคาวน และอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีความสัมพันธ์กับโอกาสการเกิดหนี้ที่มีปัญหาในลักษณะเป็นเหตุเป็นผลตามสมมติฐานที่คาดการณ์ไว้ ส่วนตัวแปรยอดหนี้คงเหลืออื่นพบที่ไม่ตรงกับสมมติฐานที่คาดการณ์ไว้ ผลการศึกษาพบว่าหากยอดหนี้คงเหลือน้อยโอกาสการเกิดหนี้ที่มีปัญหาจะสูงขึ้น</p>
<p>อำนาจ ทงเบ็ญญ์ (2543) วิเคราะห์นโยบายแก้ปัญหานี้สินเกษตรกร</p>	<p>ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น นักการเมือง ภาคราชการและรัฐวิสาหกิจ และเกษตรกรระดับแกนนำองค์กร</p>	<p>สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรมีหนี้สิน ได้แก่ การพัฒนาที่ชะงัก การพัฒนาภาคเกษตร การปรับตัวของเกษตรกรที่ไม่ทันการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม</p>

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อผู้ศึกษา/เรื่อง	เครื่องมือ/ข้อมูล	ผลการศึกษา
Strebkov (2005) ศึกษาพฤติกรรมในการกู้ยืม ของครัวเรือนในประเทศ รัสเซีย	ใช้ข้อมูลจากการสำรวจของ ศูนย์ Russian Oblast Center 5 แห่ง ได้แก่ Moscow Samara Ekaterinburg Krasnodar และ Pskov จากกลุ่มตัวอย่าง 976 ตัวอย่าง สัมภาษณ์ผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป โดยใช้ Factor Analysis เป็นเครื่องมือในการ วิเคราะห์	พบว่าผู้ที่กู้ยืมมักจะเป็นพนักงาน งานของรัฐที่มีการศึกษาสูง เช่น แพทย์ อาจารย์ เพื่อนำไป ซื้ออสังหาริมทรัพย์และเพื่อ การศึกษาของบุตร แหล่งเงินกู้ ส่วนใหญ่ คือ ญาติคนที่รู้จัก แต่ กลุ่มตัวอย่างก็ยังสนใจที่จะกู้ยืม จากสถาบันการเงินของรัฐ ในกรณีที่มีวงเงินกู้ยืมสูง
Yilmazer and DeVaney (2005) ศึกษาหนี้ครัวเรือนที่มีผลต่อ วัฏจักรชีวิตในประเทศสหรัฐอเมริกา	ใช้ข้อมูลจากการสำรวจทาง การเงินของผู้บริโภคในปี 2001 เป็นข้อมูล Cross-Sectional จำนวน 4,261 ครัวเรือน โดยใช้ วิธีการวิเคราะห์แบบ Probit Model	พบว่าประเภทหนี้และจำนวน หนี้ที่ครอบครองเมื่อเปรียบ เทียบกับสินทรัพย์ลดลงไปตาม อายุ ครัวเรือน และยังพบว่ามี ผลกระทบแบบผกผันระหว่าง สินทรัพย์ทางการเงินกับชนิด และจำนวนหนี้ของครัวเรือน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อผู้ศึกษา/เรื่อง	เครื่องมือ/ข้อมูล	ผลการศึกษา
สุพรรณษา ยาวิระ (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกู้ยืมเงินของครัวเรือนในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	ออกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 300 ตัวอย่าง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) และทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ไคสแควร์ (χ^2 - test)	พบว่าภาระหนี้สินของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้หลักและรายได้เสริมของครอบครัว, ระยะเวลาในการกู้ยืมมีความสัมพันธ์กับเพศ อายุ อาชีพ จำนวนบุตร รายได้หลักและรายได้เสริม ปัจจัยที่มีผลต่อการกู้ยืมเงินของครัวเรือนในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ คือ การศึกษานูตร/ตนเอง
เบญจมาภรณ์ อมรเลิศพาณิชย์ (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือของประเทศไทย	ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจของภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2547 นำมาวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลอง Probit model และใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธี (Regression Analysis) และการประมาณการแบบ (Ordinary Lest Square : OLS)	พบว่าผู้ถือครองทำการเกษตรที่เช่าที่ดินมีหนี้สินสูงที่สุด, หัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีส่วนหนี้สินสูงที่สุด, ครัวเรือนมีภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องคัมที่มีแอลกอฮอล์ ค่าตรวจรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษา ฯลฯ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อผู้ศึกษา/เรื่อง	เครื่องมือ/ข้อมูล	ผลการศึกษา
เขมินตรา อภิภัทรวโรคม (2551) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ การตัดสินใจของกองทุน เพื่อการศึกษ กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยเอกชน ปีการศึกษา 2547-2550	เก็บแบบสอบถาม นำมา วิเคราะห์ด้วย ML-Binary Logit Model ด้วย โปรแกรม สำเร็จรูป Eviews	พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการขอเงินกองทุนเพื่อการศึกษฯ คือ รายได้ของผู้ปกครอง กล่าวคือ ผู้ปกครองมีรายได้มาก นักศึกษาจะไม่สามารถขอเงินกองทุน กยศ. ในทางตรงกันข้าม หากผู้ปกครองมีรายได้น้อย นักศึกษาจะได้รับการพิจารณาค่าขอเงินกองทุน กยศ.
สุชาญ ก่องดาวงษ์ (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกู้ยืม เงินของผู้ค้าขายในตลาดเขต เทศบาลนครเชียงใหม่	ออกแบบสอบถาม จำนวน 300 ชุด ใช้สถิติเชิงพรรณนา กลุ่ม ตัวอย่างข้อมูลเก็บรวบรวมใน รูปคำร้อยละ และความถี่ วิเคราะห์โดยใช้แบบจำลอง Logit Model	ที่มีช่วงความเชื่อมั่น 99% ได้แก่ ปัจจัยด้านการไม่ต้องมี หลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้ เงินนอกระบบ ความเชื่อมั่น 95% ได้แก่ ปัจจัยด้านอัตรา ดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงินนอก ระบบ ความเชื่อมั่น 90% ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีเอกสารไม่ยุ่ง ยากในการกู้ยืมเงินนอกระบบ

ที่มา: จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัย

2.2 แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

2.2.1 ทฤษฎีการบริโภคข้ามช่วงเวลา (Intertemporal Consumption)

เป็นทฤษฎีที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและการออมในช่วงเวลาต่างๆ ซึ่งพัฒนาทฤษฎีมาจากทฤษฎี Hump Saving โดย Irving Fisher และ Roy Harrod (1950) ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคข้ามเวลานี้เริ่มจากความจริงที่ว่า ผู้บริโภคทุกคนจะพยายามเลือกทำการบริโภคเพื่อให้ตนเองได้รับอรรถประโยชน์สูงสุดภายใต้เงื่อนไขที่ว่าผู้บริโภคจะเลือกบริโภคสินค้าในปัจจุบันหรือสินค้าในอนาคต หากต้องการบริโภคสินค้าในอนาคตมากขึ้นก็จะต้องลดการบริโภคสินค้าในปัจจุบันลดลง ทำให้มีการออมเพิ่มขึ้นหรือสามารถนำเงินไปลงทุนอย่างอื่นได้ หากต้องการบริโภคสินค้าในปัจจุบันมากขึ้นก็จะต้องลดการบริโภคในอนาคตลดลงหรือกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

สมมติให้ Utility function ตลอดชีวิตของผู้บริโภคแต่ละคนเป็น Function ของการบริโภคในแต่ละช่วงเวลาตั้งแต่เวลาปัจจุบัน (ปีที่ 0) จนถึงเวลาที่เสียชีวิต (T) ผู้บริโภคจะต้องตัดสินใจเลือกระดับการบริโภคในแต่ละช่วงเวลาเพื่อจะทำให้ตัวเองมีความพอใจ (Utility) สูงสุดตลอดชีวิต ภายใต้ระดับรายได้คิดเป็นมูลค่าปัจจุบันที่สามารถทำได้ตลอดชีวิต

$$U = U(C_0, C_1, \dots, C_T)$$

$$st. \quad \sum_{i=0}^T \frac{C_i}{(1+r)^i} = \sum_{i=0}^T \frac{y_i}{(1+r)^i} \dots \dots \dots (1)$$

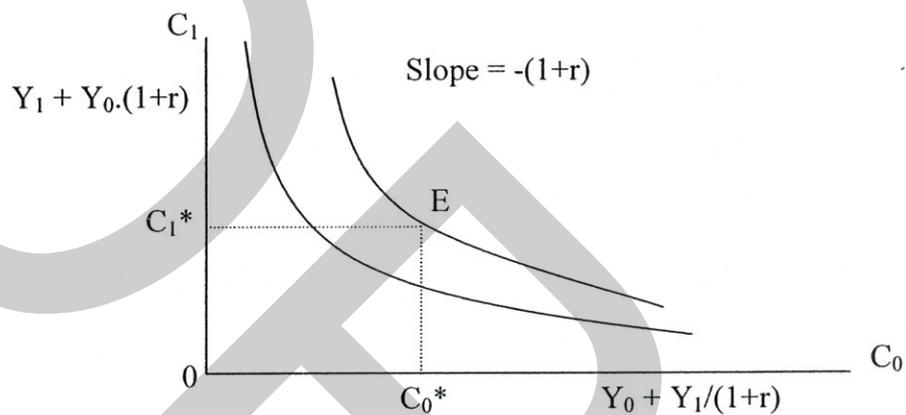
ซึ่ง T คือ/ช่วงเวลาที่มมีชีวิตของผู้บริโภคนั้นๆ และจากข้อจำกัดในรายได้แสดงข้างต้น สมมติให้ผู้บริโภคสามารถจัดสรรรายได้ของตนเองข้ามช่วงเวลาได้ สามารถยืมรายได้ในอนาคตมาใช้ได้ แต่ทั้งนี้รายได้รวมตลอดชีวิตคิดในมูลค่าปัจจุบันจะต้องไม่เกินรายได้ที่สามารถทำได้ตลอดชีวิตเมื่อคิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน โดย r คือ อัตราคิดลด ซึ่งโดยมากใช้อัตราดอกเบี้ย

ในกรอบของ Overlapping Generation Model แบบง่ายๆ ที่จะช่วยให้สามารถมองภาพการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกระดับการบริโภคแต่ละช่วงเวลาได้ดีขึ้น จะสมมติให้ระยะเวลาแบ่งออกเป็นสองเวลา คือ 0 และ 1 ดังนั้นระดับการบริโภคเท่ากับ C_0 และ C_1 โดยรายได้เท่ากับ Y_0 และ Y_1 ที่เกิดขึ้นในเวลา 0 และ 1 ตามลำดับ ดังนั้นสมการอรรถประโยชน์สามารถแสดงใหม่ได้ ดังนี้

$$U = U(C_0, C_1, \dots, C_T)$$

$$st. \quad C_0 + \frac{C_1}{(1+r)} = y_0 + \frac{y_1}{(1+r)} \dots (2)$$

จากสมการ (2) โดยใช้สมการงบประมาณ (Budget Constraint) สร้างเส้นงบประมาณ
ได้ ดังรูปที่ 2.1

รูปที่ 2.1 แสดงการตัดสินใจบริโภคข้ามเวลา

ที่มา: เศรษฐศาสตร์มหภาควิเคราะห์

ส่วนความชันของเส้นงบประมาณสามารถหาได้จากสมการที่ (2) ที่สามารถนำมาเขียนใหม่ได้เป็น

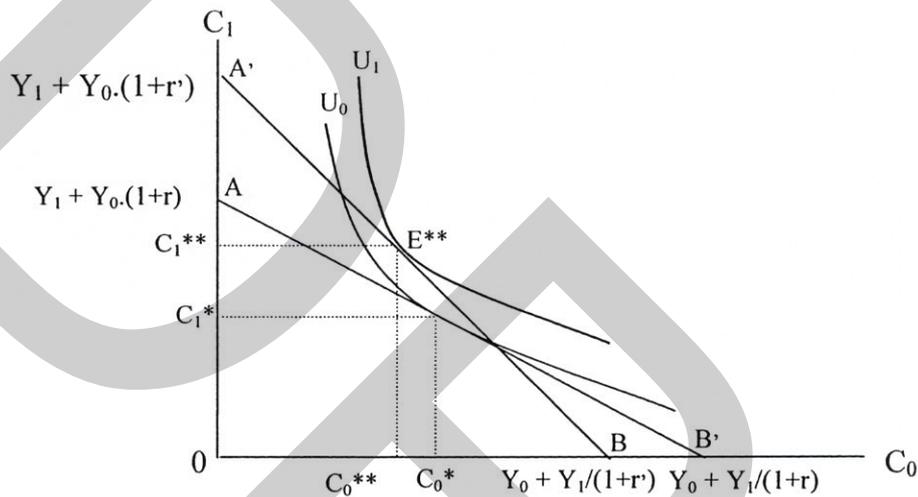
$$Y_1 - C_1 = -(1+r)(Y_0 - C_0) \dots (3)$$

ค่าของความชันของเส้นงบประมาณก็คือ $dC_1/dC_0 = -(1+r)$ ซึ่งหมายถึง ถ้าผู้บริโภคยอมลดการบริโภคของตนเองลง 1 บาทในปี 0 (C_0 ลดลง 1 บาท) เขาสามารถที่จะเพิ่มการบริโภคในปีที่ 1 (C_1) เท่ากับ $(1+r)$ ซึ่งก็คือเงินต้นบวกด้วยดอกเบี้ย

กำหนดให้ฟังก์ชันของอรรถประโยชน์มีลักษณะเป็น Convex หรือสมมติให้อัตราการทดแทนของความพอใจในหน่วยสุดท้ายของการบริโภค C_1 และ C_0 ลดลง (Diminishing Rate of Marginal Utility) และจากข้อกำหนดของความพอใจสูงสุดที่ความชันของเส้นอรรถประโยชน์และ

1) การเปลี่ยนแปลงของ r ตัวการตัดสินใจการบริโภค

การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยจะส่งผลต่ออัตราการทดแทนระหว่างการบริโภคในปัจจุบันและในอนาคต การเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยทำให้ต้นทุนของการบริโภคในปัจจุบันในเทอมของการบริโภคในอนาคตสูงขึ้นหรือต้นทุนในการบริโภคในอนาคตถูกลงเมื่อเทียบกับปัจจุบัน ดังนั้นผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเลื่อนการบริโภคจากปัจจุบันไปสู่อนาคตมากขึ้น (รูปที่ 2.2)

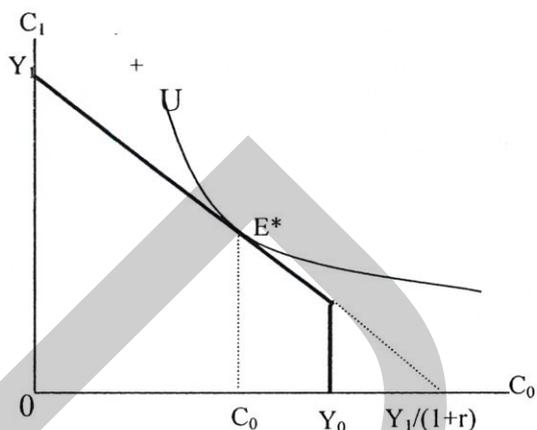
รูปที่ 2.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยต่อการตัดสินใจการบริโภคข้ามเวลา

ที่มา: เศรษฐศาสตร์มหภาควิเคราะห์

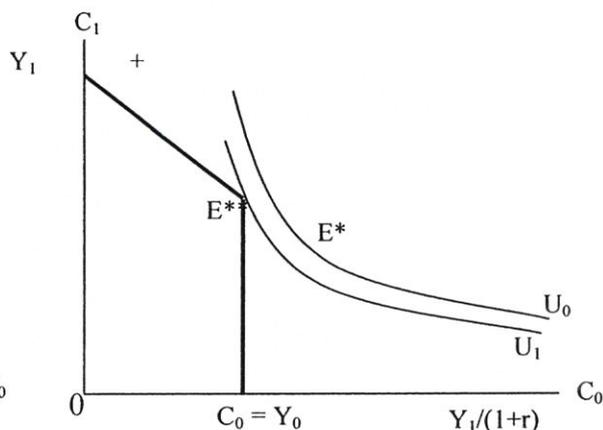
จากรูปที่ 2.2 อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นจะทำให้ความชันของเส้นงบประมาณ $-(1+r)$ สูงขึ้นจากเส้น AB เป็น $A'B'$ การบริโภคที่จุดดุลยภาพใหม่จะอยู่ที่ E^{**} คือ C_0^{**} และ C_1^{**} ตามลำดับ โดยการบริโภคในปัจจุบันจะลดลงจาก C_0 ไปสู่ C_0' และการบริโภคในอนาคตเพิ่มขึ้นจาก C_1 เป็น C_1' ความพอใจสูงขึ้นจากเส้น U_0 เป็น U_1

2) การกำหนดการกู้ยืมเงินในอนาคต

ตั้งแต่ต้นของการตัดสินใจบริโภคของผู้บริโภคในแต่ละช่วงเวลา สมมติให้ผู้บริโภคสามารถกู้ยืมเงินของตนเองในอนาคตมาบริโภคในปัจจุบันได้ในอัตราดอกเบี้ย r แต่ถ้าผู้บริโภคไม่สามารถกู้ยืมเงินของตนเองในอนาคตหรือจากแหล่งใดๆมาบริโภคได้ อาจจะกระทบต่อการตัดสินใจการบริโภคภายใต้ความพอใจสูงสุดได้

รูปที่ 2.3 แสดงการกำหนดห้ามกู้ยืมเงินในอนาคต

รูปที่ 2.4 แสดงจุดดุลยภาพการบริโภค

ที่มา: เศรษฐศาสตร์มหภาควิเคราะห์

จากรูป 2.3 การกำหนดห้ามกู้ยืมเงินในอนาคตจะไม่กระทบต่อการตัดสินใจต่อการบริโภคของผู้บริโภคได้ เนื่องจากในปีที่ 0 ผู้บริโภคยังมีรายได้ (C_0) มากกว่าการบริโภคที่ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกบริโภคเมื่อปี 0 (C_0) ดังนั้นความพอใจจะเท่ากับ U_0 สำหรับในรูป 2.4 จุดดุลยภาพของการบริโภค C_0 C_0^* และ C_0^* ทำให้ C_0^* มากกว่า Y_0 หมายถึงว่าในปีที่ 0 ผู้บริโภคมีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการบริโภค ดังนั้น จะต้องลดการบริโภคในปีที่ 0 ลงมาเท่ากับรายได้ ทำให้จุดดุลยภาพการบริโภคข้ามเวลาเปลี่ยนจากจุด E^* เป็น E^{**} โดยการบริโภคในปีที่ 0 เท่ากับรายได้ในปีเดียวกันทำให้ความพอใจลดลงจาก U_0 เป็น U_1

ทฤษฎี Intertemporal Consumption ของ Irving Fisher เน้นความสำคัญของการบริโภคในช่วงระยะเวลาต่างๆ ถ้าหากต้องการบริโภคในอนาคตมากขึ้นก็ต้องลดการบริโภคในปัจจุบันน้อยลง ทำให้เกิดการออมสามารถปล่อยสินเชื่อหรือปล่อยกู้ได้ แต่ถ้าหากต้องการบริโภคในปัจจุบันมากกว่าในอนาคตก็ต้องลดการบริโภคในอนาคตให้น้อยลงทำให้เงินออมต่ำลง ถ้าหากเงินออมต่ำลงหรือหมดไป ผู้บริโภคจำเป็นต้องขายสิ่งของที่มีค่าหรือกู้ยืม เพื่อนำเงินมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการในการบริโภค ทำให้เกิดปัญหาหนี้สินตามมา ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าครัวเรือนๆหนึ่งในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี มีความต้องการที่จะบริโภคในปัจจุบันสูง คือ ต้องการใช้จ่ายซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ซื้อสินค้าและอุปกรณ์การเกษตร ซื้อรถจักรยานยนต์ ซื้อรถไถนาเดินตา ซื้อโทรทัศน์ ซื้อตู้เย็น เป็นต้น แต่เนื่องจากรายได้ของครัวเรือนช่วงเวลาปัจจุบันมีไม่เพียงพอที่จะซื้อสินค้าต่างๆ เพื่อมาบริโภคสนองความต้องการของ

ครัวเรือนได้ จึงทำให้ครัวเรือนนั้นต้องกู้ยืมจากแหล่งต่างๆ ไม่ว่าจะจากเพื่อนบ้าน ธนาคารพาณิชย์ กองทุนหมู่บ้าน เจ้าหนี้ในระบบ เป็นต้น ซึ่งการกู้ยืมเป็นการนำเงินในอนาคตมาใช้จ่ายในปัจจุบัน เพื่อเป็นการนำเงินมาซื้อสินค้าที่ต้องการ เมื่อนำเงินในอนาคตหรือกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายก็จะทำให้เกิดปัญหาหนี้สินในภาคครัวเรือนตามมา

2.2.2 ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้เปรียบเทียบ (Relative Theory of Consumption)

ผู้นำเสนอทฤษฎีรายได้โดยเปรียบเทียบ คือ James S. Duesenberry (1952) ซึ่งมีสมมติฐาน ดังนี้

1) ถ้ารายได้เฉลี่ยของสังคม Y_c ของบุคคลที่มีรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยจะมีการบริโภคเฉลี่ย (APC) สูง ทั้งนี้เพราะเขาจะพยายามบริโภคให้ทัดเทียมกับสังคม แม้ว่ารายได้ของเขาจะไม่สูงถึงระดับสังคมก็ตาม ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่มีรายได้สูงกว่ารายได้เฉลี่ยจะมี APC ต่ำ เพราะระดับการบริโภคของเขาทัดเทียมกับสังคมอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องพยายามบริโภค ฉะนั้นการบริโภคของสังคมจึงขึ้นกับรายได้เฉลี่ยและการบริโภคเฉลี่ยของสังคมเป็นบรรทัดฐาน ดังนั้น การบริโภคตามสมมติฐานนี้จึงสัมพันธ์กับการกระจายรายได้ของสังคมด้วย

2) บุคคลในสังคมจะมีการแข่งขันในการบริโภค การเลียนแบบการบริโภคสินค้าใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นเสมอ (Demonstration Effect) ทุกคนจึงพยายามบริโภคให้เท่าเทียมหรือไม่ให้น้อยหน้าคนอื่นในสังคม เรียกว่า “ผลของการเอาอย่างกัน”

3) เมื่อการบริโภคสูงขึ้นถึงระดับหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นระดับที่เคยชินพอสมควรแล้วถ้าหากรายได้ต้องลดต่ำลงมา ผู้บริโภคก็จะพยายามรักษาระดับหรือสถานะการบริโภคเดิมให้ใกล้เคียงที่สุดโดยการใช้เงินออม หรือการขายทรัพย์สินที่มีอยู่เดิม เพื่อรักษาสถานะการบริโภค และระดับการบริโภคให้ใกล้เคียงกับระดับเดิม

4) ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งขึ้นกับรายได้ซึ่งเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยของสังคมที่ตนอยู่ไม่ได้ขึ้นกับ Absolute Income ดังนั้น

บุคคลที่มีรายได้ < รายได้เฉลี่ย → APC ↑
บุคคลที่มีรายได้ > รายได้เฉลี่ย → APC ↓

ทฤษฎีนี้ได้เน้นความสำคัญของการเลียนแบบกันอันเป็นปัจจัยสำคัญที่มีต่อการตัดสินใจในการบริโภค และก่อให้เกิดการเอาอย่างกันในการบริโภคทั้งๆที่ระดับรายได้ของผู้บริโภคแตกต่างกัน ซึ่งมักได้มาจากการหาเงินโดยวิธีการกู้ยืม และมีผลทำให้มีการบริโภคในลักษณะเดียวกันกับผู้ที่มีรายได้สูงกว่า

2.2.3 ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis)

Milton Friedman (1957) ได้พัฒนาแนวคิดนี้ในแง่ที่ว่า การบริโภคในปัจจุบันขึ้นอยู่กับสิ่งที่เป็นมากกว่ารายได้ปัจจุบัน นั่นคือ การบริโภคในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับรายได้ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นแล้ว ยังขึ้นอยู่กับรายได้ในอนาคตที่ผู้บริโภคคาดว่าจะได้รับอีกด้วย กล่าวคือ ปัจจุบันการใช้จ่ายในการบริโภคนั้น ไม่จำเป็นจะต้องผูกพันกับรายได้ในปัจจุบันตราบเท่าที่ผู้บริโภคสามารถใช้จ่ายได้ในอนาคตโดยการกู้ยืมและยอมเสียดอกเบี้ยพร้อมนี้ Friedman ได้กำหนดให้รายได้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ รายได้ถาวร (Permanent Income) และรายได้ชั่วคราว (Transitory Income) และกำหนดให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวร (Permanent Consumption) และค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคชั่วคราว (Transitory Consumption) ตามแนวคิดของ Friedman รายได้ถาวร หมายถึง มูลค่าปัจจุบันของรายได้เฉลี่ยระยะยาวที่คาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์ที่เป็นมนุษย์ (Human Wealth) และสินทรัพย์ที่ไม่ใช่มนุษย์ (Non-human Wealth) ซึ่งในระยะยาวรายได้ถาวรในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจะเท่ากับรายได้ถาวรในอดีต

Milton Friedman ได้นำเสนอทฤษฎีรายได้แบบถาวรในปี ค.ศ. 1957 ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของรายได้จริงกับรายได้ถาวร และรายได้ที่คาดไม่ถึง ซึ่งเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$Y_m = Y_p + Y_t$$

Y_m คือ รายได้ที่ได้รับจริงๆซึ่งรวมรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราวที่เป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน ปกติใช้ช่วงเวลา 1 ปี หรือ 1 เดือน

Y_p คือ รายได้ถาวรซึ่งมิได้หมายถึงรายได้ปัจจุบันเท่านั้น แต่พิจารณา รวมถึงรายได้ในอดีตและการคาดคะเนรายได้ในอนาคตรวมกัน เป็นเวลาหลายปีแล้วหาค่าเฉลี่ยออกมาหรือรายได้ถาวรก็คือรายได้ปกติที่ควรจะได้รับในช่วงเวลาที่คาดคะเน

Y_t คือ รายได้ชั่วคราวหรือรายได้เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝัน

การบริโภค (Consumption) Friedman ได้แบ่งการบริโภคไว้เช่นเดียวกับรายได้ คือ

$$C = C_p + C_{tr}$$

C หมายถึง การบริโภคทั้งหมด

C_p หมายถึง การบริโภคปกติ (Permanent Consumption)

C_{tr} หมายถึง การบริโภคที่ไม่คาดคิด (Transitory Consumption) เกิดจาก

ความสัมพันธ์ของ Permanent Consumption และ Permanent Income เขียนสมการได้ดังนี้

$$C_p = K \cdot Y_p$$

$$K = APC = \frac{\text{Permanent Consumption}}{\text{Permanent Income}}$$

Friedman ยืนยันว่าอัตราส่วนของการบริโภค (APC) ไม่ขึ้นกับระดับรายได้ถาวร (Level of Permanent Income) ดังนั้นอัตราส่วนของการบริโภคต่อรายได้ของทุกกลุ่มจึงเป็นอัตราส่วนเดียวกัน (K) มีค่าคงที่ในทุกระดับรายได้ของครอบครัวต่างๆบนพื้นฐานของทฤษฎีนี้ การเพิ่มขึ้นในรายได้ของครอบครัวใดๆ ในระยะยาวจึงไม่มีผลต่อการบริโภคเฉลี่ย อย่างไรก็ตาม APC(K) ทุกระดับรายได้ (ถาวร) อาจเปลี่ยนแปลงไปได้จากสาเหตุอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ผู้บริโภคกู้มาเพื่อการบริโภคลดลง ผู้บริโภคจะบริโภคมากขึ้น รสนิยมอาจเปลี่ยนแปลงเมื่ออายุหรือองค์ประกอบของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป สัดส่วนของ Non-Human Wealth และผลบวกของ Human Wealth กับ Non-Human Wealth เปลี่ยนแปลงไป

ทฤษฎี Permanent Income ของ Friedman ได้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างระดับการบริโภคและระดับรายได้ถาวร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณากับการบริโภคในหมวดสินค้าคงทน การตัดสินใจบริโภคจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้ถาวรเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าชาวบ้านคนหนึ่งอาจจะซื้อสินค้าบริโภคมาชิ้นหนึ่ง แม้ว่ารายได้ปัจจุบัน (Current Income) จะมีไม่เพียงพอ แต่เนื่องด้วยชาวบ้านคนนี้จะมียาได้จากการทำงานเพิ่มขึ้นของทุกๆปี จึงส่งผลให้ชาวบ้านคนนี้ต้องการกู้ยืมเงินเพราะคาดว่าจะมียาได้ที่แน่นอนเข้ามาแน่ในอนาคตอันใกล้ ผู้ให้กู้ต้องพิจารณาถึงหลักประกันและความสามารถในการชำระหนี้สินในอนาคต การที่ชาวบ้านคนนี้ได้เงินกู้ หมายถึงผู้ให้กู้ลงความเห็นว่ามีความสามารถจะชำระคืนได้โดยอาศัยรายได้ในปัจจุบันและรายได้ที่เพิ่มขึ้นในอนาคต

2.2.4 ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Theory of Consumption)

ทฤษฎีการบริโภคมวลรวมหรือทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Hypothesis) เป็นแนวคิดของ John Maynard Keynes (1883-1946) มีสาระสำคัญดังนี้

$$C = C_a + bY \quad ; 0 < C < 1$$

- โดยที่ a คือ จุดตัด (Intersect) ของเส้นการบริโภคบนแกนตั้ง
หรือ ระดับการบริโภคเมื่อรายได้เท่ากับศูนย์
หรือ ระดับการบริโภคที่เป็นอิสระ หรือไม่ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ปัจจุบัน
- b คือ ความชัน (Slope) ของเส้นการบริโภค
หรือ ความโน้มเอียงที่จะบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้ในปัจจุบันเพิ่มขึ้น 1 หน่วย

$$APC = \frac{C}{Y} = \frac{C_a}{Y} + b = \frac{C_a}{Y} + MPC$$

นั่นคือ

$$APC > MPC$$

1) การบริโภคแท้จริงแปรผันไปตามรายได้สุทธิแท้จริง ผู้บริโภคไม่มีภาพลวงตาทางการเงิน คือ ปริมาณการบริโภคที่ตั้งใจไว้ถูกกำหนดโดยรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริงในขณะนั้น การเปลี่ยนแปลงปริมาณการบริโภคที่ตั้งใจไว้ น้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่บุคคลสามารถจับจ่ายใช้สอยได้ (MPC มีค่าน้อยกว่า 1) MPC เป็นบวกและมีค่าน้อยกว่า 1 แสดงว่าเมื่อรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น ปริมาณการบริโภคก็จะเพิ่มขึ้น โดยที่การเพิ่มขึ้นของปริมาณการบริโภคจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ นั่นคือ ค่าของ b หรือความโน้มเอียงในการบริโภคส่วนเพิ่ม (Marginal Propensity to Consume : MPC) จะเป็นบวกเมื่อรายได้สุทธิแท้จริงเพิ่มขึ้น การบริโภคก็จะเพิ่มขึ้น ซึ่งความโน้มเอียงในการบริโภคค่อนข้างจะมีเสถียรภาพ

2) ค่าของ a คือ มูลค่าของการบริโภคที่เกิดขึ้นเมื่อรายได้สุทธิแท้จริงเป็นศูนย์ หรือเราอาจมองค่า a เป็นระดับการบริโภคที่จำเป็นต่ำสุดในการยังชีพ

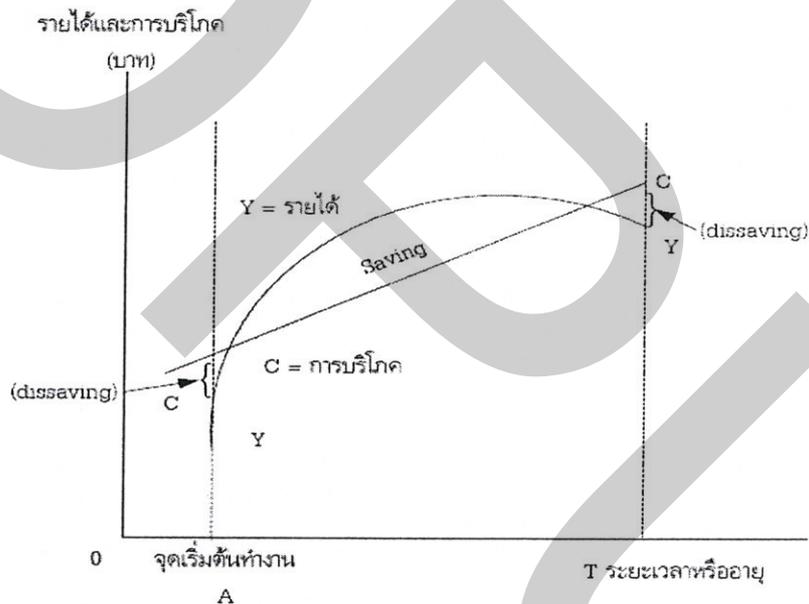
3) จากคำกล่าวของ Keynes ที่ว่า เมื่อรายได้สูงขึ้นสัดส่วนของการออมต่อรายได้จะสูงขึ้น แปลความหมายได้ว่า เมื่อรายได้สูงขึ้นสัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้จะลดลงสัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้นี้เรียกว่า แนวโน้มการบริโภคส่วนเฉลี่ย (Average Propensity to Consume: APC) กล่าวคือ บุคคลจะบริโภคเพิ่มขึ้นต่อเมื่อรายได้เพิ่ม แต่การบริโภคที่เพิ่มขึ้นนั้นจะน้อยกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น เมื่อระดับรายได้ของบุคคลสูงขึ้น บุคคลจะบริโภคในสัดส่วนที่มีต่อรายได้ลดลง คือ ค่า APC จะลดลง นั่นก็หมายความว่า สัดส่วนการออมที่มีต่อรายได้เพิ่มขึ้น หรือค่า APS เพิ่มขึ้น บุคคลมีแนวโน้มออมมากขึ้น Keynes เชื่อว่าในระบบเศรษฐกิจที่ผู้บริโภคมีเสรีภาพในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่ตั้งใจไว้ของครัวเรือนในงวดเวลาหนึ่งจะถูกกำหนดโดยระดับรายได้สัมบูรณ์ในงวดเวลานั้น โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้รายได้ดังกล่าวควรเป็นรายได้ประชาชาติที่สุทธิหลังหักภาษีแล้ว (เป็นรายได้ที่สามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริง) แม้ว่าบุคคลจะยังไม่มีรายได้ ($Y=0$) แต่เพื่อความอยู่รอดก็ยังคงต้องกินต้องใช้

2.2.5 ทฤษฎีการบริโภคแบบวงจรชีวิต (The Life Cycle Theory of Consumption)

ทฤษฎีการบริโภคในวัฏจักรชีวิตได้รับการพัฒนาขึ้น โดย Franco Modigliani ร่วมกับลูกศิษย์ของเขาอีก 2 คน คือ Albert Ando และ Richard Brumberg ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวเริ่มต้นในปี ค.ศ. 1954 ตามแนวคิดนี้ไม่เชื่อว่าปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้สัมบูรณ์ในงวดเวลานั้นตามแนวความคิดของ John Maynard Keynes แต่ควรขึ้นอยู่กับการคาดคะเนของรายได้ตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตมากกว่า ซึ่งทฤษฎีการบริโภคแบบวัฏจักรชีวิตมีสมมติฐานที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1) กระแสรายได้ในช่วงชีวิตของผู้บริโภคแต่ละคนมีรูปแบบคล้ายคลึงกันกล่าวคือ ช่วงต้นและช่วงปลายของชีวิตมีกระแสรายได้ต่ำกว่าช่วงกลาง นอกจากนี้ระดับของการบริโภคค่อนข้างคงที่ หรือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ดังนั้น ในช่วงแรกและช่วงปลายของชีวิตการบริโภคจึงสูงกว่ารายได้ มีการออมสุทธิเป็นลบ ส่วนช่วงกลางของชีวิตมีการออมเป็นบวก

2) การบริโภค ณ เวลาใดเวลาหนึ่งจะเป็นสัดส่วนกับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับตลอดช่วงอายุที่เหลือ หากมองเป็นรายบุคคล การบริโภคของผู้บริโภคแต่ละรายมีค่าเป็นสัดส่วนกับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ตลอดชีวิต หากพิจารณาการกระจายรายได้และปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในวัฏจักรชีวิตที่ควรจะเป็นของบุคคลหนึ่งๆ ดังรูป

รูปที่ 2.5 การบริโภคในวัฏจักรชีวิต (Life-Cycle Theory of Consumption)

ที่มา: Macroeconomics Theories & Policies

จะเห็นได้ว่าในช่วงชีวิตของบุคคลขณะที่มีอายุน้อย จะมีระดับรายได้อยู่ในระดับต่ำ และจะมีรายได้สูงขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น ต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุก็จะกลับมามีรายได้ลดลงอีกครั้งการกระจายรายได้ตลอดช่วงอายุจึงมีลักษณะเป็นไปตามเส้น YY ส่วนปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลจะสูงขึ้นเป็นลำดับตามอายุขัย โดยมีลักษณะของการกระจายปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคตามเส้น CC เมื่อทำการเปรียบเทียบกันระหว่างเส้น YY และ CC แล้วจะพบว่าในช่วงต้นของชีวิต บุคคลจะมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ดังนั้น บุคคลจึงต้องประพடுத்தิน

เป็นผู้ก่อหนี้ ต่อมาในช่วงกลางของชีวิตจึงเริ่มที่จะมีรายได้เหลือจ่ายจนสามารถค่าใช้จ่ายหนี้เดิมได้และเก็บเงินสะสมไว้สำหรับช่วงปลายของชีวิต นั่นคือ คราวเรือนที่มีหัวหน้าครอบครัวเป็นบุคคลอายุน้อยหรืออยู่ในวัยสูงอายุจะมีค่า APC (Average Propensity to Consume : ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค) สูง ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครอบครัวเป็นบุคคลในวัยกลางคนจะมีค่า APC ต่ำ ถ้าหากพิจารณาในแง่ของการตัดสินใจเพื่อการบริโภคของครัวเรือนแล้ว ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับมูลค่าปัจจุบันในงวดเวลานั้นของกระแสรายได้ตลอดช่วงชีวิตซึ่งเป็นค่าที่สะท้อนให้เห็นถึงระดับรายได้คาดคะเนตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของครัวเรือน สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$C_t = k(PV_t) : 0 < k < 1$$

โดยที่ C_t คือ การบริโภคในงวดเวลา t
 PV_t คือ มูลค่าปัจจุบันในงวดเวลา t ของรายได้ที่จะได้รับตลอดชั่วอายุขัย

2.2.6 ปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค

นักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคมามากที่สุด คือ รายได้แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในแนวคิดของรายได้ว่าเป็นรายได้ประเภทใด แต่ข้อสรุปส่วนใหญ่ คือ การบริโภคจะถูกกำหนดโดยรายได้เป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยอื่นๆที่อาจมีอิทธิพลต่อการบริโภค ดังนี้

1) ความมั่งคั่งหรือทรัพย์สิน (Wealth) ซึ่งอิทธิพลของทรัพย์สินที่มีต่อการบริโภคมีการอธิบายจากทฤษฎีช่วงอายุขัย แม้ว่าทฤษฎีรายได้ถาวรจะไม่ปรากฏตัวแปรทรัพย์สินมาอย่างเด่นชัดในฟังก์ชันการบริโภค แต่ Friedman ได้อธิบายว่า รายได้ถาวรเป็นรายได้ที่สามารถนำมาบริโภคโดยไม่กระทบต่อฐานะทรัพย์สิน ดังนั้น ทรัพย์สินจึงถือว่าเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค

2) จำนวนสินค้าคงทนถาวรที่บุคคลมีอยู่ เช่น รถยนต์ ตู้เย็น โทรทัศน์ ถ้าบุคคลมีสินค้าประเภทคงทนถาวรอยู่แล้วเป็นจำนวนมาก โอกาสที่จะซื้อหามาใหม่ก็มีน้อย เพราะสินค้าเหล่านี้มีอายุการใช้ประโยชน์ยาวนาน แต่ถ้าบุคคลมีสินค้าประเภทคงทนถาวรอยู่จำนวนน้อยจึงมีแนวโน้มที่จะซื้อหามาใหม่มากขึ้น

3) การคาดคะเนเกี่ยวกับราคาสินค้าในอนาคต ถ้าผู้บริโภคคาดว่าปริมาณสินค้าจะขาดแคลนหรือคาดว่าราคาสินค้าจะสูงขึ้น ผู้บริโภคจะพากันซื้อสินค้ามากกักตุนไว้มากขึ้น แต่ถ้าผู้บริโภคคาดว่าปริมาณสินค้าจะล้นตลาดหรือคาดว่าราคาสินค้าจะลดลงแล้ว ผู้บริโภคจะชะลอการซื้อไว้โดยรอให้ราคาลดลงถึงที่สุดก่อนจึงจะซื้อ

4) อัตราดอกเบี้ย (Interest) นักเศรษฐศาสตร์สำนัก Classic เชื่อว่าเมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นจะเป็นแรงจูงใจให้มีการออมมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การบริโภคลดลง

5) การคาดคะเนเกี่ยวกับรายได้ในอนาคต ถ้าผู้บริโภครายได้ในอนาคตของเขาจะสูงขึ้น ผู้บริโภคมีแนวโน้มจะใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมากขึ้น เก็บออมน้อยลง โดยหวังว่ารายได้ที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตจะสามารถชดเชยการออมที่ต่ำลงในปัจจุบันได้ แต่ถ้าผู้บริโภครายได้ในอนาคตเขาจะมีรายได้ลดลงหรือไม่มีรายได้แล้ว ผู้บริโภคจะลดการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคโดยเตรียมเก็บออมเงินเพิ่มขึ้นเพื่อจะไม่ให้เดือดร้อนในอนาคต

6) ระดับราคาและภาวะเงินเฟ้อ ถ้ารายได้ตัวเงิน (Nominal Income) และระดับราคามีอัตราเพิ่มขึ้นเท่ากัน ทำให้รายได้แท้จริงมีระดับคงเดิมแล้ว การบริโภคแท้จริงก็จะไม่เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมดังกล่าวมีข้อสมมติว่าผู้บริโภคไม่ถูกหลอกด้วยภาพลวงตาของเงิน หากผู้บริโภคมีภาพลวงตาของเงินแสดงว่าผู้บริโภคจะยึดมูลค่าตัวเงินเป็นหลัก โดยมีได้สนใจอำนาจซื้อหรือค่าที่แท้จริงของเงิน

7) รสนิยมของผู้บริโภค เมื่อผู้บริโภครสนิยมเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะของการชอบหรือไม่ชอบและชอบมากขึ้นหรือน้อยลงทำให้การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

8) การเลียนแบบในการบริโภค โดยทั่วไปแล้วผู้บริโภคมักเอาอย่างหรือตามอย่างผู้อื่นในการบริโภคเสมอ ดังนั้น ถ้าผู้บริโภคมีโอกาสอยู่ใกล้ชิดหรือเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นแล้ว ย่อมจะเอาอย่างในการบริโภค

9) จำนวนเงินสดที่บุคคลมีอยู่ หากบุคคลมีเงินสดอยู่ในมือเป็นจำนวนมากก็มีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมาก แต่ถ้าบุคคลมีเงินสดอยู่ในมือเป็นจำนวนน้อยก็จะมีแนวโน้มในการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคน้อย

10) ประเภทของรายได้ที่ผู้บริโภคได้รับ โดยทั่วไปแล้วผู้บริโภคที่มีรายได้ประจำแน่นอนมักมีแนวโน้มในการจ่ายเพื่อการบริโภคมากกว่าผู้มีรายได้ไม่แน่นอน

11) การเลื่อนเวลาในการบริโภค ถ้าบุคคลคิดว่าอนาคตเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนแล้ว เขาจะคิดว่าเขาควรจะบริโภคเสียก่อนในปัจจุบันมากกว่าในอนาคต ดังนั้น แนวโน้มของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในปัจจุบันจะสูงขึ้น แต่ถ้าบุคคลคิดว่าอนาคตสดใสและแน่นอนเขาจะเลื่อนการบริโภคในปัจจุบันให้น้อยลงเพื่อการบริโภคที่มากขึ้นในอนาคต ดังนั้น แนวโน้มของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะต่ำลง

12) รสนิยมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลง การชอบมากขึ้นหรือน้อยลงย่อมทำให้การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

13) การเอาอย่างในการบริโภค ผู้บริโภคจะมีการเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นในลักษณะที่เห็นเขามีก็พยายามจะมีตาม

14) ระดับการศึกษาของผู้บริโภค โดยทั่วไปแล้ว ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาสูงมักมีแนวโน้มในการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสูงกว่าผู้บริโภคที่มีการศึกษาน้อย ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาสูงเลือกบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพสูง

15) การเก็บภาษีอากรของรัฐบาล ถ้ารัฐบาลเก็บภาษีอากรเพิ่มขึ้นย่อมทำให้รายได้ของผู้บริโภคหลังจากหักภาษีอากรแล้วเหลือน้อยลง ย่อมสามารถใช้จ่ายเพื่อการบริโภคน้อยลง

16) การโฆษณาสินค้า ย่อมมีส่วนช่วยให้การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของผู้บริโภคเสมอ

17) การขยายตัวของตลาดสินค้าและบริการ ทำให้ผู้บริโภคสามารถซื้อหาสินค้าหรือบริการได้สะดวกขึ้น มีผลกระทบต่อยอดรวมของรายจ่ายเพื่อการบริโภคโดยตรง

18) ปัจจัยอื่นๆ เช่น ฤดูกาล ค่านิยม หรือขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม

2.2.7 แบบจำลอง Logit Model

George Judge, et al (1988) เป็นปรมาจารย์ที่ได้คิดค้น Logit Model ขึ้นและต่อมา William Greene (2003) ได้อธิบายที่มาของแบบจำลองโลจิต โดยเริ่มจากลักษณะของข้อมูล แล้วโยงไปจนถึงฟังก์ชันโลจิต ซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายออกมาเป็นฟังก์ชันเส้นตรงของ log odds โดยใช้แนวคิดเรื่อง repeated observations ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายของ George Judge, et al (1988) ต่อมาได้มีนักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล ชื่อ Daniel McFadden (1975) (รางวัลโนเบล ปี พ.ศ. 2543) ได้เขียนถึง “ปัญหาทางเลือก” ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ทางเศรษฐศาสตร์คู่กับปัญหาความขาดแคลน และแสดงความสัมพันธ์ของแบบจำลองโลจิตกับ Utility ไว้อย่างมีหลักการในหนังสือชื่อว่า “Urban Travel Demand : A Behavioral Analysis” ร่วมกับ Thomas Domencich ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ซึ่งนักวิชาการทั่วโลกได้ยึดถือเป็นแบบแผนของการวิเคราะห์ทางเลือก (Choices) ด้วยแบบจำลองโลจิตตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

Logit Model หรือการวิเคราะห์ถดถอยโลจิต (Logit Regression Analysis) คือ เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว เป็นเทคนิคทางสถิติที่สามารถควบคุมตัวแปรได้หลายตัวพร้อมๆกัน เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อตัวแปรเป้าหมายที่กำหนด หากสามารถควบคุมปัจจัยที่มีผลต่อตัวแปรตามได้มากเท่าใด การสรุปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น และตัวแปรตามจะถูกต้องมากขึ้นเท่านั้น เพราะได้ขจัดข้อโต้แย้ง

วรรณภา เล็กอุทัย (2552 : 49) ได้อธิบายข้อโต้แย้ง 3 ประการ ได้แก่

1) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ไม่ใช่ความสัมพันธ์ลวง (spurious relationship) เพราะได้มีการนำตัวแปรอื่นมาร่วมพิจารณาแล้ว

2) ตามหลักเหตุผล และทฤษฎี ตัวแปร 2 ตัวมีความสัมพันธ์กัน แต่หากผลการวิจัยพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน อาจเกิดจากการไม่ได้ควบคุมตัวแปรอื่นๆ หรือนำตัวแปรอื่นมาวิเคราะห์ร่วมด้วย

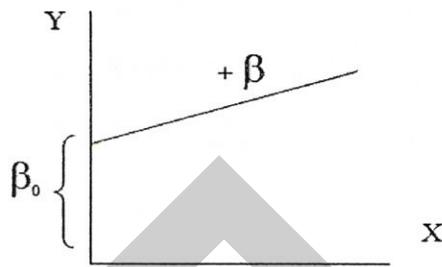
3) ทิศทางความสัมพันธ์ หากไม่มีการพิจารณาตัวแปรหลายตัวร่วมกัน อาจทำให้ทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรตาม และตัวแปรต้นที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยมีทิศทางตรงกันข้ามกับหลักเหตุผล และทฤษฎีได้

เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว นอกจากการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสต์ ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ (Multiple Linear Regression Analysis: MLR) ใช้วิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ คือ OLS (Ordinary Least Squares Method) แต่การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นแบบพหุแตกต่างจากการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสต์ คือ การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสต์ ตัวแปรตามมีค่าเป็น 1 กับ 0 ส่วนตัวแปรต้นอาจมีค่าเป็น 1 กับ 0 หรือตัวแปรเชิงปริมาณก็ได้ ส่วนการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ ทั้งตัวแปรตาม และตัวแปรต้นเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ คือ เป็นข้อมูลช่วง หรืออัตราส่วน

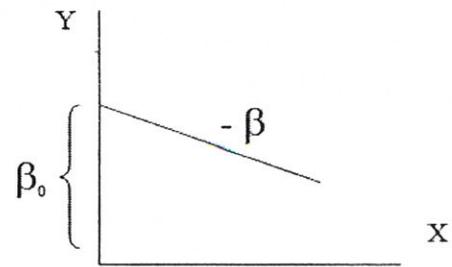
การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสต์ จะมีการนำเสนอในรูปแบบของสมการ ดังนี้

$$\log\left(\frac{P(y=1)}{1-P(y=1)}\right) = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots$$

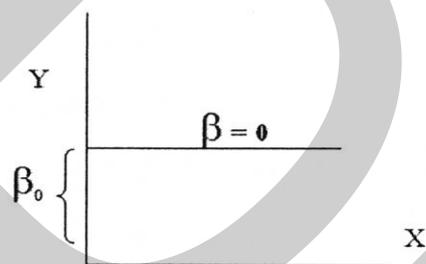
การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ ตัวแปรตามอยู่ด้านซ้ายมือ และตัวแปรต้นอยู่ด้านขวามือ ตัวแปรต้นจะมีค่าสัมประสิทธิ์ (β) แสดงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น กับตัวแปรตามว่าเป็นไปในทิศทางใด + หรือ - และค่าสัมประสิทธิ์ (โดยไม่คำนึงเครื่องหมาย) ยังแสดงปริมาณความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น กับตัวแปรตามว่ามีค่ามากน้อยเพียงใด ถ้ามีค่ามากก็แสดงว่าตัวแปรต้นตัวนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมาก เมื่อพิจารณากราฟจะพบว่าค่าสัมประสิทธิ์คือค่าความลาดชัน (slope) นั่นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น กับตัวแปรตามยังมีค่ามาก ความลาดชันก็จะมาก หมายความว่า เมื่อค่าของตัวแปรต้นเปลี่ยนแปลง ค่าของตัวแปรตามก็จะเปลี่ยนแปลงมาก ส่วนค่า β_0 คือ ค่าคงที่ (constant) หรือจุดตัด (intercept) หรือค่าจุดเริ่มต้น (origin) ดังรูป

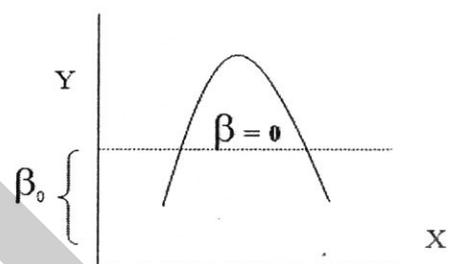
รูปที่ 2.6 ความสัมพันธ์เชิงบวก

รูปที่ 2.7 ความสัมพันธ์เชิงลบ

รูปที่ 2.8 ความสัมพันธ์ = 0

รูปที่ 2.9 ความสัมพันธ์เส้นโค้ง

ที่มา: แบบจำลองโลจิสติกในการวิจัยทางเศรษฐศาสตร์

ค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก หมายถึง การผันแปรของตัวแปรตาม และตัวแปรต้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ถ้าค่าของตัวแปรต้นเพิ่มขึ้น ค่าของตัวแปรตามจะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ หมายถึง การผันแปรของตัวแปรตาม และตัวแปรต้นเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม คือ ถ้าค่าของตัวแปรต้นเพิ่มขึ้น ค่าของตัวแปรตามจะลดลง

ความสัมพันธ์ = 0 หมายถึง ตัวแปรต้น ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ไม่ว่า X จะมีค่าเพิ่มขึ้นเท่าใด Y มีค่าเท่าเดิม

ความสัมพันธ์เชิงเส้นโค้ง หมายถึง X มีความสัมพันธ์เชิงเส้นโค้งกับ Y ทำให้ถ้าใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยมาใช้ X จะไม่มีความสัมพันธ์กับ Y เพราะค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมีค่าเป็น 0 ซึ่งในความเป็นจริง X กับ Y มีความสัมพันธ์กัน แต่สัมพันธ์เชิงเส้นโค้ง

ความสัมพันธ์มาก - น้อย ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม พิจารณาจากค่าตัวเลขส่วนมากเป็นจุดทศนิยม ยิ่งค่าสัมประสิทธิ์มีค่ามากเท่าใด (โดยไม่คำนึงถึงเครื่องหมายบวกหรือลบ) ก็แสดงว่าตัวแปรต้นและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันมากเท่านั้น

แนวคิดหลักของการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสต์ คือ ค่าลอการิธึมธรรมชาติ (natural logarithm) ของอัตราส่วนของโอกาส (odds ratio) โดยการหาค่าโลจิสต์ (logit) ของอัตราส่วนโอกาส และเปลี่ยนให้เป็นค่าลอการิธึมธรรมชาติ (ln) คือ $\exp\beta$ หรือค่า e^β

ความหมายของ $\exp\beta$ หรือ e^β สรุปได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ถ้า $\beta > 0$ จะทำให้ $e^\beta > 1$ หมายความว่า ค่า Odds เพิ่มขึ้น หรือโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจเพิ่มมากขึ้น
2. ถ้า $\beta < 0$ จะทำให้ $e^\beta < 1$ หมายความว่า ค่า Odds ลดลง หรือโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจลดลง
3. ถ้า $\beta = 0$ จะทำให้ $e^\beta = 1$ หมายความว่า ค่า Odds ไม่เพิ่มขึ้น หรือลดลง

Odd Ratio ของตัวแปรกลุ่มจะแสดงถึงโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ของกลุ่มนี้เป็นกี่เท่าของกลุ่มอ้างอิง

$\exp\beta$ หรือ e^β เป็นค่าที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของ Odd Ratio เมื่อตัวแปรทำนายเปลี่ยนไป 1 หน่วย ถ้าค่า $\exp(\beta)$ มีค่ามากกว่า 1 แสดงว่า เมื่อตัวแปรทำนายมีค่าเพิ่มขึ้น จะช่วยเพิ่มโอกาสของการเกิดเหตุการณ์ ($Y \rightarrow 1$) สำหรับตัวแปรทำนายที่เป็นทวิ เช่น เพศ จะช่วยเพิ่มโอกาสของการเกิดเหตุการณ์ ($Y = 1$) มากกว่าเป็นกี่เท่าเมื่อเทียบกับกลุ่มอ้างอิง ($Y = 0$)

แต่ถ้าค่า $\exp(\beta)$ มีค่าน้อยกว่า 1 แสดงว่า เมื่อตัวแปรทำนายมีค่าเพิ่มขึ้น จะช่วยลดโอกาสของการเกิดเหตุการณ์ ($Y \rightarrow 0$) สำหรับตัวแปรทำนายที่เป็นทวิ เช่น เพศ จะช่วยลดโอกาสของการเกิดเหตุการณ์ ($Y = 1$) น้อยกว่าเป็นกี่เท่าเมื่อเทียบกับกลุ่มอ้างอิง ($Y = 0$)

กรณีที่ตัวแปรต้นเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ เมื่อตัวแปรทำนายเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้โอกาสของการเกิดเหตุการณ์เพิ่มขึ้นเป็น $(e^\beta - 1) * 100\%$

นอกจากนี้สิ่งที่ต้องพิจารณาหลังจากได้ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติกส์แล้ว คือการพิจารณาว่าแบบจำลองเข้ากับข้อมูลได้ดี (goodness of fit) หรือไม่มากนัก้อยเพียงใด มีประเด็นที่ต้องพิจารณา ดังนี้

1) การทดสอบทางสถิติเกี่ยวกับตัวแปรอิสระแต่ละตัว ได้แก่ การพิจารณาค่าสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเพื่อทดสอบว่าการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Logit Model ในการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานของสมการโลจิสต์ ต้องพิจารณาเงื่อนไข ดังนี้

1.1) ตัวแปรตาม (Y) ต้องเป็น Binary Response ตัวแปรต้น (X) เป็น Dummy Variable / Interval / Ratio Scale ก็ได้

1.2) ค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อน = 0 [$E(\epsilon) = 0$] ถ้าตัว variance ของตัว error term มีค่าไม่คงที่ แสดงว่ามีปัญหา Heteroscedasticity ซึ่งสามารถทดสอบได้ด้วยวิธี White's test

1.3) ค่าความคลาดเคลื่อนไม่มีความสัมพันธ์กันเอง [$Cov(\epsilon_i \epsilon_j) = 0$] พิจารณาจากตัวทดสอบของ Durbin Watson

1.4) ตัวแปรอิสระกับค่าความคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระแก่กัน คือ ถ้าค่าความคลาดเคลื่อนทำให้ตัวแปรอิสระมีผลต่อตัวแปรตามน้อย แสดงว่ามีปัญหา ซึ่งสามารถทดสอบได้โดยการพิจารณาค่าการกระจายตัวแบบปกติ (Jarque-Bera : JB) เป็นการทดสอบการแจกแจงปกติของตัวคลาดเคลื่อน (Normality Test) ใช้กับการทดสอบตัวอย่างขนาดใหญ่ที่มีตัวอย่างตั้งแต่ 30 ตัวอย่างขึ้นไป

1.5) ตัวแปรอิสระจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง นั่นก็คือ การทดสอบปัญหา Multicollinearity

1.6) จำนวนตัวอย่างต้องไม่น้อย หรือเท่ากับ $30 * P$ [$n \geq 30 * P$] [$P = \text{Parameter}$]

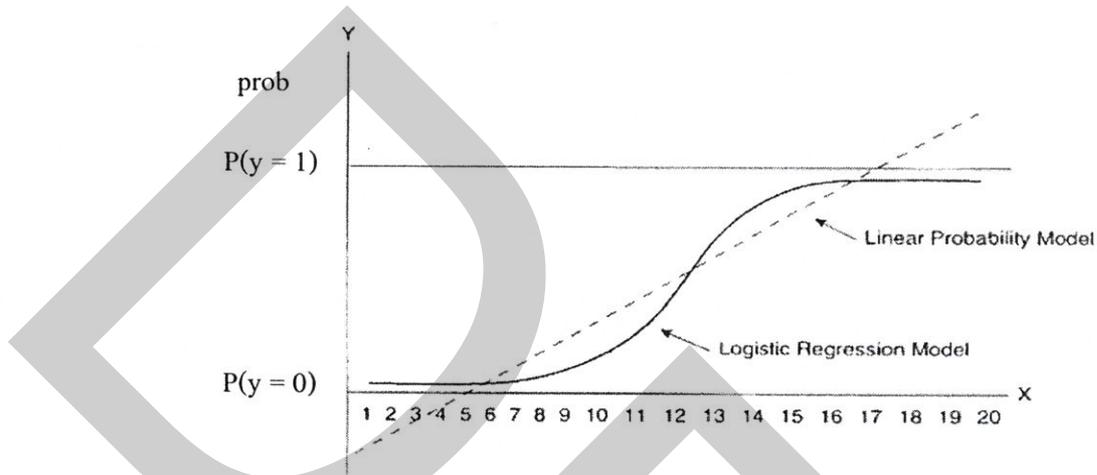
2) แบบจำลองในภาพรวม พิจารณาค่า $-2LL$ (log likelihood) ถ้าแบบจำลองเหมาะสมดีมากกว่าข้อมูล ค่า $-2LL$ จะเท่ากับ 0 (ค่า $-2LL$ เป็นค่าคำนวณแบบจำลองที่มีค่าคงที่ ซึ่งมีจุดตัดเพียงจุดเดียว ใช้เป็นฐานในการเปรียบเทียบกับแบบจำลองที่มีตัวแปรต้นเพิ่มขึ้น) ค่าของ $-2LL$ ลดลง แสดงว่าตัวแปรต้นตัวนั้นทำให้แบบจำลองเข้ากับข้อมูลได้มากขึ้น

นอกจากค่า $-2LL$ สามารถพิจารณาแบบจำลองในภาพรวมด้วยสถิติทดสอบ 4 ตัว ได้แก่ (1) อัตราส่วนความเป็นไปได้ (likelihood ratio) (2) สถิติทดสอบ (score) (3) สถิติทดสอบวอลด์ (Wald tests) และ (4) สถิติทดสอบการเข้ากับข้อมูลได้ดีฮอสเมอร์แอนด์เลมโชว์ (Hosmer & Lemeshow) โดยทั่วไปสถิติทั้ง 4 ตัวจะให้ผลคล้ายคลึงกัน แต่ถ้าให้ผลแตกต่างกันควรใช้อัตราส่วนความเป็นไปได้ (likelihood ratio) และการทดสอบคะแนน (score) เท่านั้น หรือพิจารณาจากค่า McFadden R-Square ซึ่งโดยปกติจะมีค่าไม่เกิน 0.40

3) ความเหมาะสมใช้ได้ดีของแบบจำลอง (goodness of fit statistics) สำหรับแบบจำลอง Logit Model ให้ความสำคัญค่อนข้างน้อยกว่ากับ goodness of fit statistics แต่ให้ความสำคัญมากกับการวิเคราะห์ คือ เครื่องหมายที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น กับตัวแปรตาม (β) เป็น + หรือ - หรือ 0

4) การประเมินความถูกต้องของโอกาส / ความน่าจะเป็นที่ได้จากการพยากรณ์ (predicted probabilities) พิจารณาจาก Classification Table หรือ Overall Correct Classification

แบบจำลอง Logit Model ตัวแปรตามมีค่าเพียงสองค่าคือ 1 กับ 0 เท่านั้น ดังนั้นถ้าตัวแปรต้น X มีค่าน้อย ๆ ก็ทำให้โอกาสที่ตัวแปรตาม Y มีค่าเท่ากับ 0 ถ้าตัวแปรต้น X มีค่ามาก ๆ ก็ทำให้โอกาสที่ตัวแปรตาม Y มีค่าเท่ากับ 1

รูปที่ 2.10 ฟังก์ชันเส้นโค้งของ Logistic Regression

ที่มา: [http:// www.tourismlogistic.com](http://www.tourismlogistic.com)

ในทางคณิตศาสตร์สามารถเขียนฟังก์ชัน Logistics ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} P(Y = 1) &= \frac{e^{\beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots}}{1 + e^{\beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots}} \\ &= \frac{e^{bx}}{1 + e^{bx}} \\ &= \frac{1}{1 + e^{-bx}} \end{aligned}$$

ฟังก์ชันนี้มีความหมายว่า เมื่อใส่ค่า X (ตัวแปรต้น) จะทำให้ค่า Y (ตัวแปรตาม) ที่ได้มีค่าระหว่าง 0 กับ 1 โดยไม่รวมค่า Y = 0 และ Y = 1

การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์ จะมีการแปลงค่าที่ประมาณได้ให้อยู่ช่วง 1 และ 0 ดังนั้นถ้าตัวแปรตามมีค่าเป็น 1, 2, 3 ซึ่งเป็นลักษณะของตัวแปรแบบ Nominal Scale ทำให้ไม่สามารถนำมาเข้าสมการวิเคราะห์ถดถอยได้ เพราะไม่สามารถบวกลบคูณหารได้เหมือนตัวเลขปกติ ดังนั้น ต้องทำให้เป็นตัวแปรหุ่นก่อน โดยที่จำนวนตัวแปรหุ่นของตัวแปรแบบ Nominal Scale แต่ละตัวจะน้อยกว่าจำนวนกลุ่มย่อยของตัวแปรนั้นอยู่ 1 เสมอ

สมการวิเคราะห์ถดถอยจะมีตัวแปรหุ่นที่ตัวก็ได้ ครอบคลุมโดยยังมีอัตราความเป็นอิสระ มากพอสมควร คือจำนวนตัวแปรตามยังน้อยกว่าจำนวนหน่วยวิเคราะห์ (กลุ่มตัวอย่าง)

ข้อจำกัดของการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสต์ ได้แก่

1) ความเป็นเส้นตรง (linearity) ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น และตัวแปรตาม ดังแสดงในภาพที่ 2.6, 2.7, 2.8 ดังนั้นหาก X กับ Y มีความสัมพันธ์กันแบบเส้นโค้ง การวิเคราะห์ ความถดถอยโลจิสต์ จะทำให้ได้ค่าสัมประสิทธิ์ = 0 ซึ่งแสดงว่า X กับ Y ไม่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งที่ ในความเป็นจริงแล้วมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นต้องปรับสมการให้เป็นสมการเส้นตรงก่อนจึงใช้การ วิเคราะห์ความถดถอยโลจิสต์ได้

2) ความสัมพันธ์กันมากระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน (Multicollinearity) วัตถุประสงค์ การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสต์ คือ ศึกษาอิทธิพลตัวแปรต้นแต่ละตัวที่มีต่อตัวแปรตาม และอิทธิพล ของตัวแปรต้นทั้งหมดต่อตัวแปรตาม และเมื่อได้แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแล้วก็ นำไปประมาณค่าของโอกาส หรือความน่าจะเป็น (probabilities) ที่หน่วยวิเคราะห์แต่ละหน่วยจะ เป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนั้น หากตัวแปรต้นแต่ละตัวสัมพันธ์กันก็ไม่สามารถแยก อธิบายอิทธิพลของตัวแปรต้นแต่ละตัวต่อตัวแปรตามได้ ซึ่งหากสมการมีปัญหา Multicollinearity สามารถแก้ปัญหาได้ 3 แบบ คือ

- 2.1) ตัดตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งที่สัมพันธ์กันมากออกไป
- 2.2) สร้างตัวแปรใหม่จาก 2 ตัวแปรตาม แล้วใช้ตัวแปรใหม่นั้นแทน
- 2.3) การขจัดผลของตัวแปรตัวหนึ่งออกจากตัวแปรอีกตัวหนึ่ง

3) การพิจารณาค่าเบย์เซียนสำหรับการทำนาย เป็นการเปรียบเทียบจำนวนกรณีที่เป็นค่า สังเกต (observed cases) กับจำนวนกรณีที่เป็นค่าทำนาย หรือจำแนกได้โดยใช้แบบจำลองว่าถูกต้อง ร้อยละเท่าใด ยิ่งถูกต้องมาก แบบจำลองยิ่งใช้ได้ดีมาก ค่าของโอกาสที่กำหนดไว้ล่วงหน้า (prior probabilities) คือ ค่าของโอกาสของแต่ละกรณีที่จะถูกจำแนกได้อย่างถูกต้องในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ค่าดังกล่าวนี้ คืออัตราส่วนของขนาดของประชากรของแต่ละกลุ่ม ส่วนค่าของโอกาสที่ได้ภายหลัง (posterior probabilities) คือค่าของโอกาสที่แต่ละกรณีจะถูกกำหนดโดยแบบจำลองที่ใช้ เมื่อนำ แบบจำลองไปใช้จะต้องได้ร้อยละเท่าใดของตัวอย่างทั้งหมด

2.3 ระเบียบวิธีวิจัย

2.3.1 วิธีการศึกษา

การวิเคราะห์ภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการศึกษาข้อมูลครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 23 ตำบล โดยออกแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจข้อมูล ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2554

2.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ใช้แบบสอบถามซึ่งได้สร้างขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Close-ended questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended questions) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนบุตร รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน แหล่งที่มาของรายได้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน เงินออมของครัวเรือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้สินของครัวเรือน เช่น จำนวนภาระหนี้สิน ระยะเวลาในการกู้ยืม อัตราดอกเบี้ย สาเหตุที่จ่ายหนี้คืนไม่ตามกำหนด แหล่งกู้ยืมเงิน สาเหตุการกู้ยืม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาภาระหนี้สินของครัวเรือน

2.3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ใช้กลุ่มประชากร คือ ครัวเรือนที่อยู่ในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้ข้อมูลของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ปี 2552 จำนวนทั้งสิ้น 21,160 ครัวเรือน วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ เป็นการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเลือกตัวอย่างโดยใช้สูตรของ “ทาโร ยามาเน่” (Yamane, 1973 : 125) ที่แสดงขนาดกลุ่มตัวอย่างในช่วงระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนี้

$$n = \frac{N}{(1 + Ne^2)}$$

โดย n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง หรือขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N คือ จำนวนทั้งหมดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา

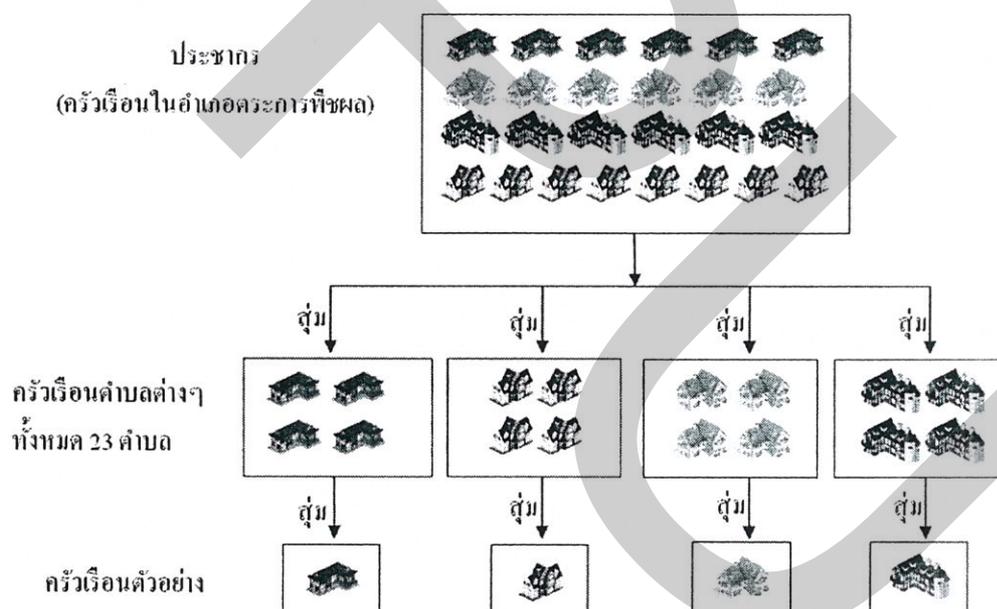
e คือ ความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ (0.05)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า} \quad n &= \frac{21,160}{1 + 21,160 (0.05)^2} \\ &= 399.98 \end{aligned}$$

ดังนั้นการศึกษานี้จึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจะแบ่งชั้นตามการปกครองของท้องถิ่น (ดังรูปที่ 2.11) โดยคำนวณแบบอัตราส่วนของตำบลในเขตอำเภอระการพิชผล จำนวน 23 ตำบล วิธีการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจะใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) กำหนดจำนวนตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 2.2 โดยใช้สูตรคำนวณ ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละตำบล} = \frac{\text{จำนวนครัวเรือนทั้งหมดในแต่ละตำบล} \times \text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด}}{\text{ครัวเรือนทั้งหมดในอำเภอ}}$$

รูปที่ 2.11 แสดงการสุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 2.2 แสดงวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอัตราส่วนในเขตอำเภอตระการพืชผล

ตำบล	จำนวนครัวเรือน(ทั้งหมด)	ตัวอย่าง
1. กระเดียน	865	16
2. กุดยาลวน	609	12
3. กุศกร	709	13
4. ขามเปี้ย	1,135	21
5. ขุหลุ	1,239	23
6. คอนสาย	1,026	19
7. กำเจริญ	798	15
8. ตระการ	1,019	19
9. ตากแดด	554	11
10. ถ้ำเข้	719	14
11. นาสะไม	639	12
12. นาพิน	1,048	20
13. ท่าหลวง	1,052	20
14. บ้านแดง	525	27
15. สะพือ	979	18
16. หนองเต่า	564	11
17. ห้วยฝ้ายพัฒนา	1,053	20
18. เกษม	1,431	27
19. เซบ่ียด	1,418	13
20. เป้า	1,003	19
21. โศกงาน	1,091	21
22. โนนกุง	992	19
23. ไหล่ทุ่ง	702	10
รวม	21,160	400

ที่มา: กรมพัฒนาชุมชน (2552)

2.3.4 การรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล 2 แบบ คือ

- 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล
- 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ใช้การศึกษาจากการสืบค้นเอกสาร งานวิจัย หนังสือ บทความ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับภาระหนี้สินของครัวเรือน ซึ่งได้ข้อมูลเหล่านี้จากการรวบรวมเอกสารงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องตลอดจนข้อมูลทางสถิติ เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยการอธิบายถึงลักษณะทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนบุตรและพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ลักษณะการถือครองที่ดินทำกิน จำนวนที่ดินทำกิน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แหล่งที่มาของรายได้ จำนวนเงินออม และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน โดยจะแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีภาระหนี้สิน และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีภาระหนี้สิน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบในการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ อัตราส่วนร้อยละ

2) การทดสอบค่าความสัมพันธ์ไคสแควร์ (χ^2 - test) เป็นการทดสอบความสอดคล้องของข้อมูล เพื่อหาความเป็นอิสระต่อกันของข้อมูลหรือทดสอบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ซึ่งเป็นการทดสอบหาความสัมพันธ์กันระหว่างภาระหนี้สินของครัวเรือนกับปัจจัยส่วนบุคคล และทดสอบหาความสัมพันธ์กันระหว่างภาระหนี้สินของครัวเรือนกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ผู้ศึกษาจึงได้ทำการทดสอบความเป็นอิสระระหว่างตัวแปรด้วยสถิติไคสแควร์ ซึ่งเป็นการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความเป็นอิสระระหว่างตัวแปรในตารางไขว้มีสมมติฐานว่าตัวแปรด้านแถวกับด้านคอลัมน์มีอิสระจากกัน ซึ่งเขียนเป็นสูตร ดังนี้

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}}$$

กำหนดให้

$$\begin{aligned} \chi^2 &= \text{ค่าไคสแควร์} \\ O_{ij} &= \text{ความถี่ที่ได้จากการสังเกต (Observed Frequency) ในแถวที่ } i \\ &\quad \text{คอลัมน์ที่ } j \end{aligned}$$

E_{ij}	=	ความถี่ที่คาดหวัง (Expected Frequency) ในแถวที่ i คอลัมน์ที่ j
r	=	จำนวนแถว
c	=	จำนวนคอลัมน์

ในการทดสอบระดับนัยสำคัญทางสถิตินั้น เทียบค่าไคสแควร์ตามค่าระดับความเป็นอิสระ (degree of freedom = df) คำนวณได้จากจำนวนช่องในแถวลบด้วย 1 ($r-1$) คูณด้วยจำนวนช่องในคอลัมน์ลบด้วย 1 ($C-1$) ณ ระดับ $df = (r-1)(c-1)$ เมื่อทดสอบกับค่า χ^2 ในตารางที่ระดับนัยสำคัญระดับหนึ่งแล้ว ค่า χ^2 ที่คำนวณได้มากกว่าค่า χ^2 ในตารางก็จะปฏิเสธข้อสมมติฐานว่าตัวแปรด้านแถวของตารางเป็นอิสระกับตัวแปรด้านคอลัมน์ในตาราง กรณีที่มีการแปลงค่า χ^2 เป็นค่าความน่าจะเป็นหรือระดับสำคัญทางสถิติ (P-Value) การปฏิเสธหรือยอมรับสมมติฐานของความเป็นอิสระระหว่างตัวแปรในแถวกับตัวแปรในคอลัมน์ของตารางไคสแควร์จะใช้ระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 หรือระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์

3) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อภาระหนี้สินของครัวเรือนจะถูกนำมาทดสอบ และภาคการศึกษาศาสตร์ทางความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของครัวเรือน โดยใช้แบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model) ด้วยเทคนิควิธีวิเคราะห์การประมาณภาวะความน่าจะเป็นสูงสุด (maximum likelihood estimates : MLS) และเทคนิควิเคราะห์ marginal effects ซึ่งสามารถเขียนแบบจำลองได้ ดังนี้

$$\text{Prob} (Y=1) = \frac{1}{1 + e^{\beta_0 + \sum \beta_i X_i}}$$

โดยที่ Y คือ ภาระหนี้สินจากการกู้ยืมเงินของประชาชนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

$Y = 1$	เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีภาระหนี้สิน
$Y = 0$	เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีภาระหนี้สิน
X_i	ปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของครัวเรือน

โดยสามารถเขียนให้อยู่ในรูปสมการทั่วไป ดังนี้

$$Y = f(X_1, X_2, X_3, X_4, X_5, X_6)$$

โดยกำหนดให้ความสัมพันธ์ของตัวแปรเขียนอยู่ในรูปสมการ ดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \beta_6 X_6 + e_i$$

โดยที่

Y คือ ภาระหนี้สินจากการกู้ยืมเงินของประชาชนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

= 1 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีภาระหนี้สิน

= 0 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีภาระหนี้สิน

X₁ คือ อาชีพ

= 1 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีอาชีพเกษตรกร

= 0 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีอาชีพอื่น

X₂ คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถาม (คน)

X₃ คือ รายได้เฉลี่ยต่อปีของผู้ตอบแบบสอบถาม (บาท/เดือน)

X₄ คือ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม (บาท/เดือน)

X₅ คือ จำนวนเงินออมของผู้ตอบแบบสอบถาม (บาท)

X₆ คือ การเป็นเจ้าของที่ดินของผู้ตอบแบบสอบถาม

= 1 เป็นคนเช่าที่ดิน

= 0 เป็นเจ้าของที่ดิน

β_0 คือ ค่าคงที่

$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_6$ คือ ค่าพารามิเตอร์

โดยมีสมมติฐาน ดังนี้

1. อาชีพเกษตรกร เป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนทำการเกษตรสูง มีความเสี่ยงสูงในการทำการเกษตรจากภัยธรรมชาติ เช่น แล้ง น้ำท่วม ศัตรูพืช เป็นต้น มีผลต่อโอกาสการเป็นหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้น ($\beta_1 > 0$)¹

¹สมมาตุ มหารักษ์. (2547, มิถุนายน-ตุลาคม). "ภาระหนี้สินของบุคลากรมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2545." วารสารศึกษาศาสตร์, 16, 1. หน้า 107.

2. ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากจะมีรายจ่ายในด้านบริโภคและอุปโภคมากขึ้น มีผลต่อโอกาสการเป็นหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้นมากกว่าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกน้อย ($\beta_2 > 0$)

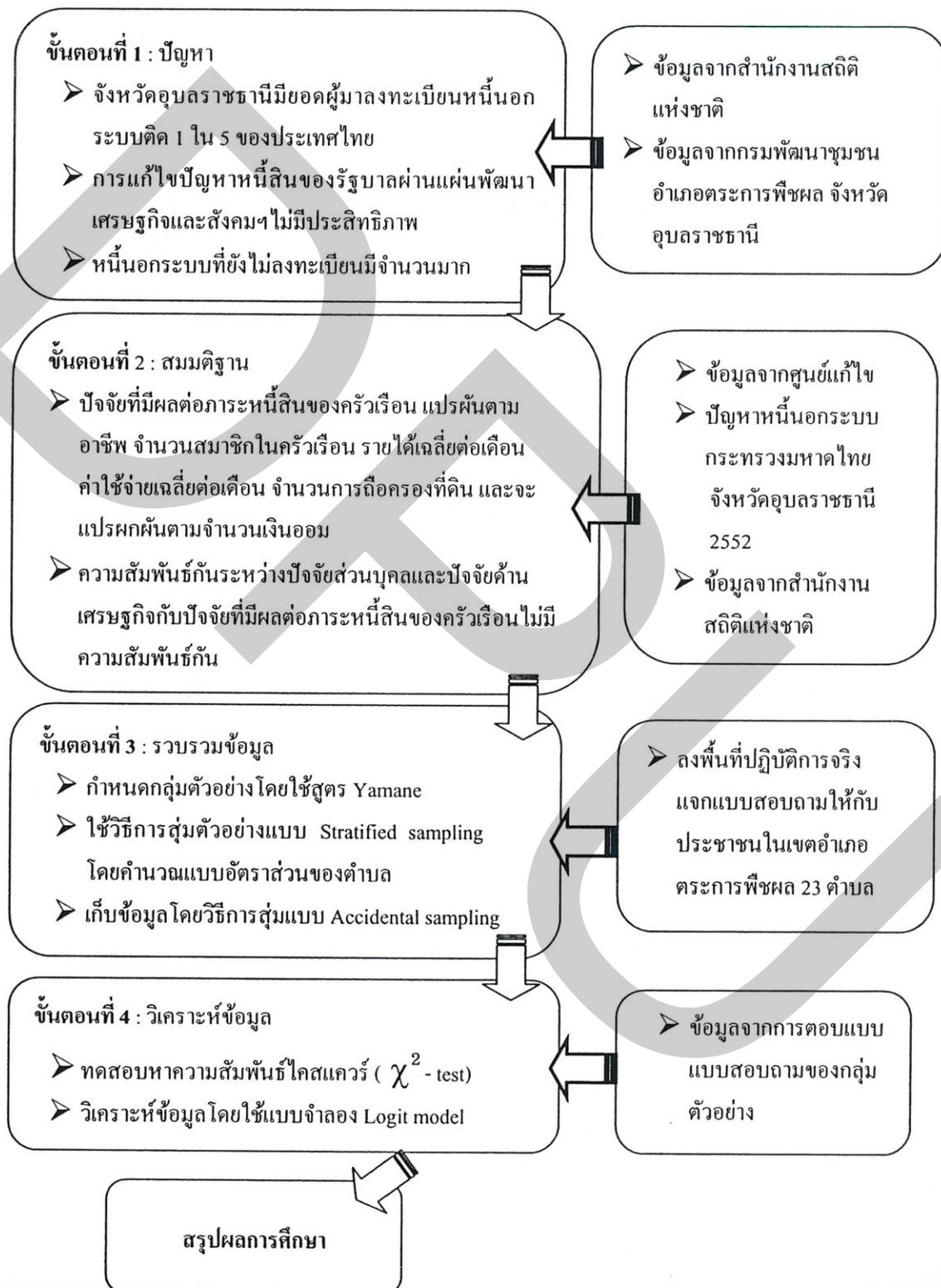
3. โอกาสการเป็นหนี้ของครัวเรือนแปรผกผันตามรายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือน ทั้งนี้จากแนวคิดของทฤษฎีการบริโภคข้ามเวลา หากรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือนสูง ทำให้ครอบครัวลดปัญหา Cash Constraint ในการจัดการเลือกบริโภคสินค้าในปัจจุบันและอนาคตได้ เพราะการมีรายได้ในปัจจุบันมากก็มีเงินสดในมือเพียงพอกับการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าบริโภคและอุปโภคในครัวเรือนส่งผลให้ครัวเรือนลดโอกาสการเป็นหนี้ลง ($\beta_3 < 0$)

4. โอกาสการเป็นหนี้ของครัวเรือน แปรผันตามค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน คาดว่าถ้ามีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูง เช่น ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีราคาแพงขึ้น ซื้อรถจักรยานยนต์ ร่วมทำบุญในวาระต่างๆ ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า ทุนการศึกษาบุตร เป็นต้น โดยไม่นับรวมค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการเกษตรและลงทุนอื่นๆ ครัวเรือนจะมีหนี้สินมาก มีผลต่อโอกาสการเป็นหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้น ($\beta_4 > 0$)

5. โอกาสการเป็นหนี้สินของครัวเรือนแปรผกผันตามจำนวนเงินออมของครัวเรือน คาดว่าถ้ามีจำนวนเงินออมสูง ทำให้ลดปัญหา Cash Constraint ในการบริหารการบริโภคข้ามเวลาได้ เช่น เงินออมเป็นจำนวนเงินที่เหลือจากการใช้จ่ายในครัวเรือน ส่งผลให้ครัวเรือนไม่มีความจำเป็นต้องก่อหนี้ ($\beta_5 < 0$)

6. โอกาสการมีหนี้สินของครัวเรือน แปรผันตามจำนวนการถือครองที่ดินหากครัวเรือนมีการถือครองที่ดินมีจำนวนไม่มาก จะมีการกู้ยืมเพื่อนำมาใช้จ่ายในครัวเรือนมากขึ้น เช่น เช่าที่ดินทำกิน ซื้อที่ดินทำกินเพิ่ม เป็นต้น มีผลต่อโอกาสการเป็นหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้น ($\beta_6 > 0$)

ขั้นตอนในการศึกษา

รูปที่ 2.12 แสดงขั้นตอนในการศึกษา

บทที่ 3

สภาพการณ์ปัจจุบัน

3.1 ความเป็นมาและสถานการณ์หนี้สินครัวเรือนในปัจจุบัน

ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำในปัจจุบันนอกจากจะส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ของประชาชนแล้วยังส่งผลต่อวิถีชีวิตของสังคมยุคใหม่ที่ดำรงชีวิตอยู่ในระบบทุนนิยมและวัตถุนิยมซึ่งมีค่าครองชีพสูง ประชาชนมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ แต่ความต้องการในการใช้เงินยังคงเพิ่มขึ้นเนื่องจากประชาชนทั่วไปยังมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร ต้องการส่งลูกให้ได้รับการศึกษาที่ดี ต้องการยกระดับอาชีพ ต้องการมีชีวิตที่ดีขึ้นหรือต้องการลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ หากรายได้ประจำที่ได้จากการทำมาหากินเลี้ยงชีพไม่พอที่จะอำนวยความสะดวกต่างๆ และเป็นทุนในการทำมาหากินได้ตามความต้องการ ทำให้มีการปรับตัวของสังคมไทยเพื่อให้สามารถประคองตัวให้อยู่รอดด้วยการกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการกู้เงินในระบบหรือการกู้เงินนอกระบบเพื่อนำไปใช้จ่ายเกี่ยวกับความต้องการในการดำรงชีพด้านต่างๆ ในชีวิตประจำวัน สำหรับประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อยแหล่งเงินกู้ที่สามารถเข้าถึงได้ คือ กลุ่มธนาคารทั่วไป ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) รองลงมา คือ สหกรณ์ในอำเภอ กลุ่มออมทรัพย์ธนาคารอาคารสงเคราะห์และกองทุนหมู่บ้าน แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา นอกจากนี้ประชาชนผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่มักขาดโอกาสในการกู้เงินในระบบ เช่น ธนาคารพาณิชย์ เพราะมีหลักเกณฑ์ที่รอบคอบและรัดกุมในการกู้ ส่วนการกู้จากโรงรับจำนำ บางครั้งก็อาจจะได้รับเงินน้อย เพราะขึ้นอยู่กับมูลค่าของหลักทรัพย์ นอกจากนี้องค์ประกอบในการกู้ยืมเงินในระบบ ได้แก่ หลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ การควบคุมวงเงิน อัตราดอกเบี้ย เงื่อนไขในการชำระคืน เอกสารทางการเงินที่หมุนเวียนในธนาคาร เอกสารทางบัญชีแสดงรายรับรายจ่าย และการอนุมัติสินเชื่อต้องตรวจสอบผ่านเครดิตบูโร ตลอดจนหลักเกณฑ์การปล่อยเงินกู้ในระบบที่ค่อนข้างเข้มงวดซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้เป็นอุปสรรคที่ทำให้ประชาชนที่เดือดร้อนบางกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มอาชีพเกษตรกร กลุ่มอาชีพค้าขายหรือทำธุรกิจและกลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบได้ ในปัจจุบันการให้บริการการกู้เงินในระบบจึงมีขอบเขตน้อยลง ส่วนการกู้เงินนอกระบบซึ่งเป็นการดำเนินธุรกิจจากแหล่งเงินกู้ที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน และไม่มี การควบคุมจากรัฐบาล ดังนั้นจึงไม่สามารถควบคุมอัตราดอกเบี้ยได้ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยจึงเป็น

สิทธิของผู้ปล่อยเงินกู้ในระบบ อัตราดอกเบี้ยในการปล่อยเงินกู้ย่อมสูงขึ้นตามความต้องการของผู้ปล่อยเงินกู้ซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ การกู้เงินนอกระบบนั้นถือว่าเป็นการให้กู้ที่ได้เงินอย่างสะดวกรวดเร็ว และไม่เป็นทางการ หลักฐานเอกสารต่างๆ ไม่จำเป็นเท่ากับค้ำประกันสัญญาที่ได้ตกลงไว้ระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ การกู้เงินนอกระบบจึงเป็นสิ่งที่ภาครัฐมองว่าเป็นการทุจริตเอาเปรียบด้วยดอกเบี้ยที่สูงมากและต้องกำจัดให้หมดสิ้น เพราะเป็นอันตรายต่อประชาชนในชาติ แต่การดำรงชีวิตที่มีความต้องการเพิ่มมากขึ้นในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจเช่นปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าเป็นธรรมชาติในระบบเศรษฐกิจที่จำเป็นต้องมีการกู้เงินนอกระบบซึ่งเป็นแหล่งเงินกู้ที่พอจะช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้เงิน

อย่างไรก็ตามภาวะหนี้สินถือเป็นปัญหาเรื้อรังของสังคมไทยตลอดมา ในอดีตปัญหาหนี้สินของประชาชนไม่ได้รุนแรงมากนักแต่แรงกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายตามนโยบายของรัฐในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำหลายครั้งที่ผ่านมา ทำให้ปัจจุบันประชาชนมีภาระหนี้สินเพิ่มมากขึ้น

ข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จัดทำการศึกษาภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2539-2552 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย ภาวะหนี้สิน และทรัพย์สินของครัวเรือน ตลอดจนลักษณะที่อยู่อาศัย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกเดือน ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจดังกล่าว ช่วยให้ทราบถึงสถานการณ์การกู้ยืมเงินของภาคครัวเรือนว่ามีปริมาณหนี้สินเท่าใด ซึ่งหากพิจารณาข้อมูลรายได้ รายจ่าย และหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนในช่วง 10 กว่าปี ที่ผ่านมา ดังแสดงใน ตารางที่ 3.1-3.3

ตารางที่ 3.1 แสดงรายได้ต่อเดือนต่อครัวเรือน

ปี พ.ศ.	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)
2539	10,779
2541	12,492
2543	12,150
2545	13,736
2547	14,963
2549	17,787
2550	18,660
2552	20,904

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552)

เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนรายได้ของครัวเรือน ตั้งแต่ปี 2539-2552 พบว่า ครัวเรือนในประเทศไทยส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นทุกปี กล่าวคือ ในปี 2552 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนอยู่ที่ 20,904 บาท เพิ่มขึ้นจาก 18,660 บาท ในปี 2550 และเพิ่มขึ้นจาก 10,779 บาท ในปี 2539 ซึ่งเป็นการเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัวของรายได้ ซึ่งเราจะสังเกตเห็นว่า รายได้ของครัวเรือนมีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นทุกๆปีก็ตาม แต่เป็นการเพิ่มขึ้นในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งจากผลการสำรวจ ในปี 2552 พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศ มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 20,904 บาท ส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการทำงาน (ร้อยละ 72.0) ซึ่งได้แก่ ค่าจ้างเงินเดือน (ร้อยละ 40.3) จากการทำธุรกิจ (ร้อยละ 20.3) และจากการทำการเกษตร (ร้อยละ 11.4) และมีรายได้ที่ไม่ได้เกิดจากการทำงาน เช่น เงินที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน/รัฐ (ร้อยละ 10.2) รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ดอกเบี้ย (ร้อยละ 1.6) นอกจากนี้ยังมีรายได้ในรูปแบบสวัสดิการ/สินค้าและบริการต่างๆ (ร้อยละ 14.5)

ตารางที่ 3.2 แสดงค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน

ปี พ.ศ.	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน (บาท)
2539	9,190
2541	10,389
2543	9,848
2545	10,889
2547	12,297
2549	14,311
2550	14,500
2552	16,205

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552)

เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนตั้งแต่ปี 2539-2552 พบว่า ครัวเรือนในประเทศไทยส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นทุกๆปี กล่าวคือ ปี 2552 มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนอยู่ที่ 16,205 บาท เพิ่มสูงขึ้นจาก 14,500 บาท ในปี 2550 และเพิ่มขึ้นจาก 9,190 ในปี 2539 ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนสูงขึ้นเป็นเท่าตัว ซึ่งเราจะสังเกตเห็นว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่ค่อนข้างต่ำและสอดคล้องกับรายได้ที่มีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นที่ค่อนข้างต่ำเหมือนกัน ซึ่งจากผลการสำรวจค่าใช้จ่ายของครัวเรือนปี 2552 ครัวเรือนทั่วประเทศ ในปี 2552 มีค่าใช้จ่าย

เฉลี่ยเดือนละ 16,205 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ร้อยละ 34.2 เป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม (ซึ่งในจำนวนนี้มีค่าเครื่องดื่มที่เป็นแอลกอฮอล์ร้อยละ 1.4) รองลงมาเป็นค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ภายในบ้าน (ร้อยละ 20.1) ใช้เกี่ยวกับการเดินทางและยานพาหนะ (ร้อยละ 17.7) ใช้ส่วนบุคคล/เครื่องนุ่งห่ม/รองเท้า (ร้อยละ 5.4) ในการสื่อสาร (ร้อยละ 3.1) ใช้ในการบันเทิง/ การจัดงานพิธีและในการศึกษา (ร้อยละ 2.3 และ 2.1 ตามลำดับ) ค่าเวชภัณฑ์/ค่ารักษาพยาบาล (ร้อยละ 1.9) กิจกรรมทางศาสนา (ร้อยละ 1.1) แต่อย่างไรก็ตามพบว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค เช่น ค่าภาษี ของขวัญ เบี้ยประกันภัย ซื้อมาสงานแบ่ง/ห่วย ดอกเบี้ย (ร้อยละ 12.1)

ตารางที่ 3.3 แสดงจำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน

ปี พ.ศ.	จำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อเดือน(บาท)
2539	52,001
2541	69,674
2543	68,405
2545	82,485
2547	104,571
2549	116,585
2550	116,681
2552	134,699

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552)

เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนจำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนตั้งแต่ปี 2539-2552 พบว่า ครัวเรือนในประเทศไทยส่วนใหญ่มีหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี กล่าวคือ ปี 2552 มีหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนอยู่ที่ 134,699 บาท เพิ่มสูงขึ้นจาก 116,681 บาท ในปี 2550 และเพิ่มขึ้นจาก 52,001 ในปี 2539 ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนสูงขึ้นเป็นเท่าตัว ซึ่งเราจะสังเกตเห็นว่าหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่ค่อนข้างสูงและสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และถ้าหากเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยต่อเดือนกับจำนวนหนี้สิน เราจะเห็นได้ว่า จำนวนหนี้สินของครัวเรือนมีอัตราที่สูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนและมีแนวโน้มที่จำนวนหนี้สินของครัวเรือนจะเพิ่มมากขึ้นแบบก้าวกระโดด และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยหรือคงที่ ซึ่งจากการสำรวจหนี้สินของครัวเรือน ปี 2552 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีหนี้สินร้อยละ

ละ 60.9 โดยมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 134,699 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.7) เป็นการก่อหนี้เพื่อใช้ในครัวเรือน คือ ซื้อบ้าน/ที่ดินร้อยละ 34.3 ใช้ในการอุปโภคบริโภค (ร้อยละ 30.8) และหนี้เพื่อใช้ในการศึกษา (ร้อยละ 2.6) สำหรับหนี้ใช้ทำธุรกิจจะสูงกว่าการเกษตร (ร้อยละ 2.1)

ครัวเรือนทั่วประเทศ ส่วนใหญ่เป็นหนี้สินในระบบ โดยเป็นครัวเรือนที่มีหนี้ในระบบอย่างเดียวร้อยละ 82.4 และเป็นครัวเรือนที่เป็นหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบร้อยละ 9.7 สำหรับครัวเรือนที่มีหนี้นอกระบบอย่างเดียว มีเพียงร้อยละ 7.9 และพบว่าจำนวนเงินเฉลี่ยที่เป็นหนี้ในระบบสูงกว่านอกระบบถึง 18 เท่า (127,715 และ 6,984 บาท ตามลำดับ)

ครัวเรือนที่มีหนี้สินในระบบทั่วประเทศ ในปี 2552 พบว่าการก่อหนี้เพื่อใช้ในการซื้อบ้านและที่ดินสูงสุด คือ ร้อยละ 35.3 อาจเป็นผลจากมาตรการ การกระตุ้นธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ด้วยการลดภาษีในการซื้อ/โอนบ้าน รองลงมาใช้ในการอุปและโภคบริโภค คือ ร้อยละ 30.6 สำหรับใช้ทำธุรกิจและทำการเกษตรใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 15.6 และ 14.3 ตามลำดับ ส่วนหนี้เพื่อใช้ในการศึกษามีเพียงร้อยละ 2.6 เท่านั้นสำหรับครัวเรือนที่มีหนี้นอกระบบ ส่วนใหญ่เป็นการก่อหนี้เพื่อใช้ในการอุปและ โภคบริโภค คือ ร้อยละ 33.8 รองลงมาเพื่อใช้ทำธุรกิจใช้ซื้อบ้านและที่ดินและใช้ทำการเกษตร คือ ร้อยละ 27.7, 17.0 และ 11.7 ตามลำดับ สำหรับหนี้เพื่อใช้ในการศึกษามีเพียงร้อยละ 2.7 เท่านั้น

3.2 หนี้สินของครัวเรือนในอดีตที่ผ่านมา

การที่ปัญหาหนี้ครัวเรือนไทยขยายตัวสูงขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 และเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภาครัฐจึงได้มีการออกมาตรการต่างๆ มาเพื่อช่วยกระตุ้นการใช้จ่ายของภาคครัวเรือน โดยนโยบายการเงินที่ภาครัฐได้ออกมาเพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจนั้น เช่น

1. การประกาศปรับลดอัตราดอกเบี้ยมาตรฐาน (Bank Rate) สำหรับเงินกู้ยืมปกติที่ให้แก่ธนาคารพาณิชย์ในปี พ.ศ. 2542 จำนวน 3 ครั้ง จากร้อยละ 12.5 ต่อปี เป็นร้อยละ 7.0 ร้อยละ 5.5 และร้อยละ 4.0

2. การปรับองค์ประกอบของสินทรัพย์สภาพคล่องจากเดิมที่ต้องดำรงเป็นเงินฝากที่ ธปท. เฉลี่ยแล้วไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2 เป็นร้อยละ 1 ของฐานเงินฝากและเงินกู้ยืมระยะสั้นจากต่างประเทศ เพื่อช่วยลดต้นทุนของธนาคารพาณิชย์และกิจการวิเทศนกิจ

3. การผ่อนคลายนโยบายการให้เช่าซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน โดยผู้ดำเนินกิจการสามารถกำหนดจำนวนเงินค่างวดและระยะเวลาการผ่อนชำระได้เอง รวมทั้งผ่อนคลายน

เงื่อนไขการยึดรถยนต์และเงินรายงวดที่ผู้เช่าซื้อผ่อนชำระไปแล้ว โดยขยายระยะเวลาการผ่อนชำระเงินจากเดิม 2 งวดติดต่อกันเป็น 3 งวดติดต่อกัน

4. การเปลี่ยนแปลงวงเงินสูงสุดที่สถาบันการเงินจะให้กู้ยืมแก่กิจการ ซึ่งเดิมกำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 5 ของเงินกองทุน เป็นไม่เกินร้อยละ 5 ของเงินให้กู้ยืมรวมของสถาบันการเงินนั้น

5. การปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ถือบัตรหลักของบัตรเครดิตในการออกบัตรใหม่ต้องมีรายได้ทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า 180,000 บาทต่อปี และมีอายุไม่ต่ำกว่า 22 ปี จากเดิมต้องมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 240,000 บาทต่อปี ในขณะที่เดียวกันก็มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ถือบัตรเสริมให้มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี จากเดิมมีอายุไม่ต่ำกว่า 22 ปี ส่วนเงื่อนไขการผ่อนชำระหนี้บางส่วนที่กำหนดให้ผู้ถือบัตรต้องชำระขั้นต่ำในแต่ละงวดอย่างน้อยร้อยละ 10 ของยอดสินเชื่อคงค้าง และต้องไม่ต่ำกว่างวดละ 2,000 บาท ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2544 เป็นต้นไปนั้น ได้ผ่อนผันให้ผู้ถือบัตรรายเก่าที่สมัครก่อนวันที่ 1 มกราคม 2541 ผ่อนชำระแต่ละงวดในอัตราร้อยละ 5 ของยอดสินเชื่อคงค้างทั้งสิ้น แต่ต้องไม่ต่ำกว่า 1,000 บาท ต่อไปได้อีก 1 ปี

นอกจากนี้ภาครัฐยังได้ออกมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับนโยบายการคลังเพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจด้วย เช่น การยกเว้นการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับเงินได้สุทธิในช่วง 50,000 บาทแรก การลดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) จากร้อยละ 10 เหลือร้อยละ 7 เป็นระยะเวลา 2 ปี โครงการกองทุนหมู่บ้านฯ และการปล่อยสินเชื่อผ่านสถาบันการเงินของรัฐ โดยเน้นกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ซึ่งแม้ว่าสินเชื่อในส่วนนี้จะคิดเป็นสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับสินเชื่อในระบบทั้งหมด แต่ก็มีส่วนเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแก่ประชาชนระดับรากหญ้าและช่วยทดแทนการกู้ยืมนอกระบบอย่างไรก็ตาม เงินกู้ยืมจากภาครัฐดังกล่าวมิได้ใช้ในการบริโภคทั้งหมด บางส่วนนำไปใช้เพื่อส่งเสริมการผลิตหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสมาชิกในหมู่บ้าน

เกษตรกรเป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อยและมีความเสี่ยงซ้ำซ้อน ในภาพรวมครัวเรือนเกษตรกรรายได้น้อยคิดเป็นเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.15) ของเกษตรกรทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 11.12 ของครัวเรือนทั้งหมด (18 ล้านครัวเรือน) นั่นเท่ากับว่าปัญหาต่างๆ ในครัวเรือนกลุ่มนี้จะกระทบคนจำนวนมากของประเทศ โดยกลุ่มครัวเรือนนี้มีรายได้อยู่ในระดับต่ำ Quartile ล่างสุด และรายได้นี้ยังต้องเผชิญกับความผันผวนของผลผลิตและราคา ตามฤดูกาลเพาะปลูก ภูมิอากาศ และอุปสงค์ ทำให้โดยปกติแล้วมีความเสี่ยงที่นี้จะเพิ่มมากขึ้นและเป็นปัญหามากกว่ากลุ่มอื่นๆ ที่แม้จะมีรายได้น้อยเหมือนกันแต่ไม่ผันผวนเท่า

เมื่อวิเคราะห์ลึกลงไปโดยใช้ข้อมูลเชิงโครงสร้างจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไตรมาสที่ 4 ปี 2549 พบว่า 3 ใน 4 (ร้อยละ 75.42) ของครัวเรือนเกษตรกรที่มีรายได้น้อยมีหนี้สิน โดยจุดประสงค์หลักในการกู้ยืมของครัวเรือนกลุ่มนี้คือ เพื่อนำไปประกอบอาชีพ

ทำการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 52.18 ในขณะที่ร้อยละ 21.64 กู้เพื่อการบริโภค ด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนธนาคารพาณิชย์ไทยให้สินเชื่อแก่ครัวเรือนกลุ่มนี้คิดเป็นเพียงร้อยละ 0.9 ดังนั้น แหล่งเงินกู้ที่สำคัญจึงมาจากภาครัฐ โดยอันดับหนึ่งได้แก่สถาบันการเงินเฉพาะกิจคิดเป็นร้อยละ 49.5 รองลงมาคือ กองทุนหมู่บ้านร้อยละ 29.1 ในขณะที่มีการกู้ยืมในระบบ (จากนายทุน) ประมาณร้อยละ 11.9 ซึ่งมีความเสี่ยงสูงต่ออัตราดอกเบี้ยที่ไม่เป็นธรรม

นอกจากนั้น ครัวเรือนเกษตรกรรายได้ก็น้อยยังมีความเสี่ยงในเชิงบุคคล โดยสินทรัพย์กว่าร้อยละ 86 เป็นอสังหาริมทรัพย์เพื่ออยู่อาศัยและทำธุรกิจซึ่งมีสภาพคล่องต่ำและจำเป็นต่อการดำรงชีพขณะที่สินทรัพย์ทางการเงินคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 3.41 ของสินทรัพย์ทั้งหมด ในด้านขนาดของปัญหาหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรรายได้ก็น้อยมีมูลค่าหนี้สินคิดเป็น 8.23 เท่าของรายได้ต่อเดือน และภาระการชำระหนี้ต่อเดือนซึ่งรวมถึงการชำระเงินต้นและดอกเบี้ยของครัวเรือนกลุ่มนี้คิดเป็นสัดส่วนเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 48.41) ของรายได้ต่อเดือน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ธนาคารพาณิชย์ทั่วไปใช้ ที่ระดับร้อยละ 30-40 ของรายได้ต่อเดือน

หนี้สินของครัวเรือน เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงภาวะการใช้จ่ายและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชาชน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันที่ราคาน้ำมันและค่าครองชีพที่พุ่งสูงขึ้นรวมถึงมีความกังวลถึงกรณีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) สินเชื่อส่วนบุคคลและบัตรเครดิตที่เพิ่ม ทำให้เห็นว่าครัวเรือนจะประสบปัญหาในการใช้จ่ายและการชำระหนี้มากขึ้นในระยะต่อไป ดังนั้น ปัญหาหนี้ครัวเรือนจึงเป็นสิ่งที่ต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด เพื่อแก้ไขปัญหา

3.3 หนี้สินครัวเรือนของจังหวัดอุบลราชธานี

ในรัฐบาลยุคนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้มีนโยบายให้ประชาชนที่มีหนี้ในระบบให้มาขึ้นทะเบียนเป็นหนี้ในระบบนั้น จากการลงทะเบียนหนี้ในระบบปรากฏว่าจังหวัดอุบลราชธานี มีประชาชนที่มาลงทะเบียนหนี้ในระบบ ระหว่างวันที่ 1-30 ธันวาคม 2552 จำนวน 32,910 คน และมียอดจำนวนหนี้สูงถึง 3,410,732,134.41 บาท (กรุงเทพมหานครออนไลน์, 2553, 30 มกราคม) ซึ่งติดอันดับ 1-5 ของการลงทะเบียนหนี้ในระบบจากข้อมูลเกี่ยวกับการลงทะเบียนหนี้สินนอกระบบทั่วประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีหนี้สินที่กู้ยืมมาจากนอกระบบสิ้นพันธุ์และมีจำนวนมาก

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี ได้จัดทำการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในด้านหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม พ.ศ. 2549-2552 ดังนี้

ตารางที่ 3.4 แสดงจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม
(หนี้ในระบบ)ย

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม	จำนวน (บาท)/ปี		
	2549	2550	2552
ใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน	3,877,615,403	10,597,705,077	7,623,795,221
ใช้ในการศึกษา	868,634,994	164,816,134	319,695,919
ใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่นๆ ในครัวเรือน	12,991,257,948	23,855,142,188	29,449,949,020
ใช้ในการทำธุรกิจ	17,435,145,251	4,083,971,517	8,440,875,622
ใช้ในการทำการเกษตร	4,917,567,542	6,592,865,150	10,819,757,862
อื่นๆ	17,398,476,069	-	-
รวม	40,488,697,207	45,294,500,066	56,654,073,645

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552)

เมื่อพิจารณาจากจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (หนี้ในระบบ) พบว่า หนี้สินครัวเรือนส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์การกู้ยืม คือ เพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่นๆ ในครัวเรือน มากที่สุด จำนวน 12,991,257,948 บาท ในปี 2549 จำนวน 23,855,142,188 บาท ในปี 2550 และจำนวน 29,449,949,020 บาท ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (หนี้ในระบบ) มีอัตราที่เพิ่มขึ้นทุกๆปีและเป็นอัตราที่สูงมาก รองลงมา คือ เพื่อใช้ในการทำการเกษตร จำนวน 4,917,567,542 บาท ในปี 2549 จำนวน 6,592,865,150 บาท และจำนวน 10,819,757,862 บาท ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (หนี้ในระบบ) กู้ยืมมาเพื่อใช้ในการทำการเกษตรมีอัตราการกู้ยืมที่ก้าวกระโดดอย่างมากเป็นเท่าตัวและมีแนวโน้มในอนาคตต่อไปจะสูงมากขึ้นกว่านี้ เนื่องจากการทำการเกษตรของเกษตรกรต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และการทำการเกษตรต้องประสบกับปัญหาสภาพอากาศที่แปรปรวน ฤดูกาลไม่แน่นอนเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ภาวะโลกร้อน ทำให้เกษตรกรต้องใช้ทุนในการทำการเกษตรสูงขึ้น เพื่อให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการหรือได้เท่าเดิม ส่วนวัตถุประสงค์อื่นๆ คือ เพื่อใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน เพื่อใช้ในการทำธุรกิจ จะเห็นว่า มีอัตราการกู้ยืมที่สูงเหมือนกัน แต่จะขึ้นอยู่กับช่วงภาวะเศรษฐกิจ หากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำการกู้ยืมก็จะต่ำ หากภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองการกู้ยืมก็จะสูง ส่วนวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการศึกษา จะเห็นได้ว่า มีอัตราการกู้ยืมสูงขึ้นทุกปีเหมือนกัน ถึงแม้ว่าในปี 2549 จะมียอดการกู้ยืมที่

มากกว่า ปี 2550 และ 2552 แต่แนวโน้มในอนาคตคาดว่า การกู้ยืมเพื่อการศึกษาจะสูงขึ้นเป็นเท่าตัวเหมือนกับการกู้ยืมเพื่อใช้ในการเกษตร

ตารางที่ 3.5 แสดงจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม (หนี้นอกระบบ)

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม	จำนวน (บาท)/ปี		
	2549	2550	2552
ใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน	80,103,400	-	381,009,765
ใช้ในการศึกษา	-	-	-
ใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่นๆ ในครัวเรือน	1,766,140,365	1,245,909,006	452,729,792
ใช้ในการทำธุรกิจ	141,998,091	42,968,530	-
ใช้ในการทำการเกษตร	3,434,295	169,672,674	40,333,317
อื่นๆ	38,020,380	-	-
รวม	2,029,696,531	1,458,550,209	874,072,874

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552)

เมื่อพิจารณาจากจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (หนี้นอกระบบ) พบว่า หนี้สินครัวเรือนส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์การกู้ คือ เพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภคอื่นๆ ในครัวเรือน มากที่สุด จำนวน 1,766,140,365 บาท ในปี 2549 จำนวน 1,245,909,006 บาท และในปี 2550 จำนวน 452,729,792 บาท ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (หนี้นอกระบบ) มีอัตราที่ลดลงทุกปีซึ่งสวนทางกันกับหนี้ในระบบ ถ้าหากนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบของรัฐบาลได้ผลจำนวนหนี้นอกระบบก็จะลดน้อยลงไปเรื่อยๆ รองลงมา คือ เพื่อใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและ/หรือที่ดิน เพื่อใช้ในการทำการเกษตร เพื่อใช้ในการทำธุรกิจ และอื่นๆ ตามลำดับ การกู้ยืมมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการทำการเกษตร พบว่า มีจำนวน 3,434,295 บาท ในปี 2549 จำนวน 169,672,674 บาท ในปี 2550 และจำนวน 40,333,317 บาท ในปี 2552 ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราการกู้ยืมหนี้นอกระบบเพื่อใช้ในการทำการเกษตรมีอัตราเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าในปี 2552 จะน้อยกว่าปี 2550 ก็ตาม แต่จำนวนหนี้สินยังอยู่ในอัตราที่สูงเหมือนเดิม

ตารางที่ 3.6 แสดงแบบรายงานผลการตรวจสอบติดตามผลการอนุมัติสินเชื่อธนาคาร
อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

(1) จำนวนลูกหนี้ทั้งหมด (ราย)	1,606
(2) เข้าสู่กระบวนการเจรจาแล้ว (ราย)	1,606
ผลการเจรจา	
(3) เสร็จยุติประสงค์ขอกู้ (ราย)	811
(4) เสร็จไม่ยุติ (ราย)	-
(5) ยุติเรื่อง/ไม่ประสงค์ขอกู้ (ราย)	795
ผลการพิจารณาสินเชื่อของธนาคารกับลูกหนี้ตาม (3)	
(6) อยู่ระหว่างการพิจารณา (ราย)	147
(7) หาหลักประกันไม่ได้ (ราย)	-
(8) อนุมัติสินเชื่อแล้ว (ราย)	254
(9) ไม่อนุมัติสินเชื่อ	410
(10) เหตุผลที่ธนาคารไม่อนุมัติ สินเชื่อตามข้อ (9) 1. เป็นหนี้กับญาติพี่น้อง 2. ลูกหนี้เข้าใจผิดคิดว่ารัฐบาลจะชำระหนี้ให้ 3. ไม่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่อ	

ที่มา: ศูนย์แก้ไขปัญหาหนี้เกษตรกรกระทรวงมหาดไทย จังหวัดอุบลราชธานี 2552

เมื่อพิจารณาจากรายงานการตรวจสอบติดตามผลการอนุมัติสินเชื่อธนาคาร ในอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2552 พบว่า มีจำนวนลูกหนี้ทั้งหมด 1,606 ราย มีการเจรจายุติประสงค์ขอกู้ยืม 811 ราย เสร็จยุติเรื่อง/ไม่ประสงค์ขอกู้ 795 ราย และเมื่อผลการพิจารณาสินเชื่อของธนาคารกับลูกหนี้ ปรากฏว่า อยู่ระหว่างการพิจารณา 147 ราย อนุมัติสินเชื่อแล้ว 254 ราย ไม่อนุมัติสินเชื่อ 410 ราย เหตุผลที่ธนาคารไม่อนุมัติ คือ เป็นหนี้กับญาติพี่น้อง ลูกหนี้เข้าใจผิดคิดว่ารัฐบาลจะชำระหนี้ให้ และไม่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่อ

ตารางที่ 3.7 แสดงรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2553

ตำบล	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)
เทศบาลตำบลตระการพืชผล	64,493.86
กุศกร	46,025.50
ตากแดด	45,383.38
ไหลทุ่ง	43,071.07
คำเจริญ	42,631.14
คอนสาย	42,147.02
บ้านแดง	42,095.85
ตระการ	41,494.14
เซเป็ด	40,972.02
กระเดียน	40,111.10
โนนกรุง	40,000.01
ห้วยฝ้ายพัฒนา	39,259.36
ขามเปี้ย	39,175.30
กุศยาลวน	38,834.00
ถ้ำแซ่	38,754.44
นาสะไม	38,517.50
โคกจาน	38,407.39
สะพือ	38,191.15
ท่าหลวง	37,709.60
นาพิน	37,282.59
หนองเต่า	37,017.87
เกษม	36,913.77
เป้า	33,594.51
เฉลี่ยรายได้ต่อคนต่อปีของคนในพื้นที่	40,916.67

ที่มา: กรมพัฒนาชุมชน (2553)

จะเห็นได้ว่ารายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของครัวเรือน อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี มีไม่มากนัก ตำบลที่มีรายได้มากที่สุด คือ ตำบลขุขันธ์ ซึ่งเป็นตำบลที่อยู่ในเทศบาลตำบลตระการพืชผล เป็นจุดศูนย์กลางในการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า มีตลาด แหล่งการค้า ศูนย์การค้า ฯลฯ ทำให้ตำบลขุขันธ์ มีรายได้มากที่สุดในอำเภอ ส่วนตำบลที่มีรายได้น้อยที่สุด คือ ตำบลเป้า ตำบลเกษม ตำบลหนองเต่า ตามลำดับ ซึ่งเป็นตำบลที่มีขนาดใหญ่ทั้ง 3 ตำบล ทำให้รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของครัวเรือนอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 3.7 จะเห็นได้ว่ารายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของครัวเรือน อำเภอตระการพืชผล มีขนาดรายได้ที่ใกล้เคียงกันซึ่งไม่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยมากนัก การดำรงชีพ การประกอบอาชีพ การศึกษา เป็นต้น ก็มีระดับใกล้เคียงกันด้วย แต่ถ้าหากเปรียบเทียบกับรายได้ของคนในกรุงเทพฯ จะเห็นได้ว่า รายได้ต่อคนต่อปีของครัวเรือนของคนในอำเภอตระการพืชผลเท่ากับรายได้ต่อคนต่อเดือนของคนในกรุงเทพฯ ซึ่งก่อให้เกิดการเลื่อมล้ำด้านรายได้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยขึ้นมา

ภาวะหนี้สินครัวเรือนในภาพรวมอยู่ในระดับที่บริหารจัดการได้ อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย โดยเฉพาะครัวเรือนรายได้ที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมและแรงงาน ยังคงมีความเสี่ยงต่อปัญหาหนี้สินครัวเรือน ถึงแม้ว่าปัจจัยบวกระยะสั้น เช่น ราคาสินค้าเกษตรที่สูงขึ้น และการปรับขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำ จะช่วยบรรเทาความเสี่ยงต่อปัญหาหนี้สินของครัวเรือนในภาคเกษตรและแรงงาน แต่ภาวะราคาน้ำมันแพงและค่าครองชีพสูง ก็ยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงของครัวเรือนหนี้สินของครัวเรือน เป็นตัวชี้วัดสะท้อนถึงภาวะการใช้จ่ายและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชาชน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด หากว่าครัวเรือนประสบปัญหาในการใช้จ่ายและการชำระหนี้มากขึ้นทุกปี มันก็จะเป็นปัญหาใหญ่ระดับประเทศ และลุกลามไปสู่ระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้ ดังนั้นจึงควรเฝ้าระวังปัญหาหนี้สินของครัวเรือนพร้อมหาวิธีแก้ไขปัญหามาให้ตรงจุดและป้องกันไม่ให้ลุกลามไปสู่ระบบเศรษฐกิจอื่นๆ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งหมด 23 ตำบล ได้แก่ ตำบลกระเตียน ตำบลกุดยาลวน ตำบลกุดศกร ตำบลขามเปี้ย ตำบลขุหลุ ตำบลคอนสาย ตำบลคำเจริญ ตำบลตระการ ตำบลตากแดด ตำบลถ้ำเข้ ตำบลท่าหลวง ตำบลนาพิน ตำบลนาสะไม ตำบลบ้านแดง ตำบลสะพือ ตำบลหนองเต่า ตำบลห้วยฝ้ายพัฒนา ตำบลเกษม ตำบลเซเป็ด ตำบลเป่า ตำบลโลกจาน ตำบลโนนกง และตำบลไหล่ทุ่ง โดยใช้แบบสอบถามทั้งหมด 400 ชุด และการคัดเลือกตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ โดยมีกรอบการวิเคราะห์ข้อมูลที่จัดเก็บได้ออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี
3. ทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ไคสแควร์ (χ^2 - test)
4. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model)
5. ประมวลปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาภาวะหนี้สิน

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลพื้นฐาน

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	245	61.2
หญิง	155	38.8
รวม	400	100.0
2. อายุ		
20-30 ปี	19	4.8
31-40 ปี	112	28.0
41-50 ปี	152	38.0
51 ปีขึ้นไป	117	29.2
รวม	400	100.0
3. สถานภาพ		
โสด	38	9.5
สมรส	362	90.5
รวม	400	100.0
4. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	183	45.6
มัธยมศึกษาตอนต้น	96	24.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	66	16.5
ปวช.	15	3.8
ปวส./อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	10	2.5
ปริญญาตรี	27	6.8
สูงกว่าปริญญาตรี	3	0.8
รวม	400	100.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
5. ลักษณะการถือครองที่ดิน		
เป็นเจ้าของที่ดิน	385	96.2
เช่าผู้อื่น	15	3.8
รวม	400	100.0
6. อาชีพ		
เกษตรกร	290	72.4
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	51	12.8
ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	18	4.5
รับจ้าง/แรงงาน	15	3.8
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	22	5.5
อื่นๆ	4	1.0
รวม	400	100.0
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1-3 คน	103	25.8
4-6 คน	255	63.6
7-9 คน	31	7.8
10 คนขึ้นไป	11	2.8
รวม	400	100.0
8. จำนวนบุตร		
ไม่มีบุตร	49	12.2
1 คน	71	17.8
2 คน	145	36.2
3 คนขึ้นไป	135	33.8
รวม	400	100.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
9. จำนวนที่ดิน		
ต่ำกว่า 10 ไร่	103	25.8
11-20 ไร่	133	33.2
21-30 ไร่	90	22.5
31-40 ไร่	44	11.0
41 ไร่ขึ้นไป	30	7.5
รวม	400	100.0
10. รายได้เฉลี่ยต่อปี		
10,000-50,000 บาท	97	24.3
50,001-100,000 บาท	142	35.4
100,001-150,000 บาท	37	9.3
150,001-200,000 บาท	46	11.5
200,001 บาทขึ้นไป	78	19.5
รวม	400	100.0
11. แหล่งที่มาของรายได้		
การทำเกษตรกรรม	261	65.3
รับจ้าง/แรงงาน	22	5.4
เงินเดือน	92	23.0
ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	17	4.3
อื่นๆ	8	2.0
รวม	400	100.0
12. จำนวนเงินออม		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	182	45.4
5,001-10,000 บาท	40	10.0
10,001-20,000 บาท	48	12.0
20,001-30,000 บาท	21	5.3
30,001 บาทขึ้นไป	109	27.3
รวม	400	100.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
13. แหล่งเงินออม		
ธนาคารพาณิชย์	194	48.4
ธกส.	156	39.0
สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์	16	4.0
กองทุนเงินฝากประจำหมู่บ้าน	27	6.8
แหล่งอื่นๆ	7	1.8
รวม	400	100.0
14. ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน		
ต่ำกว่า 2,500 บาท	24	6.0
2,501-5,000 บาท	268	67.0
5,001-7,500 บาท	52	13.0
7,501-10,000 บาท	28	7.0
10,001 บาทขึ้นไป	28	7.0
รวม	400	100.0
15. วัตถุประสงค์ของการใช้จ่าย		
เพื่อการบริโภคและอุปโภค	397	99.3
เพื่อการศึกษาของบุตร/ตนเอง	237	59.3
เพื่อสันตนาการ	38	9.5
เพื่อผ่อนชำระหนี้	68	17.0
เพื่อซื้อเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตร	86	21.5
เพื่อกิจกรรมงานทางสังคม	113	28.3
เพื่อทำบุญและงานกุศลในวาระต่างๆ	377	94.3
อื่นๆ	41	10.3

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

1. เพศ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 61.2 เป็นเพศหญิง จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 ลักษณะของสังคมไทยส่วนใหญ่เพศชายจะเป็นผู้นำครอบครัว และการตัดสินใจต่างๆอยู่ที่เพศชาย ส่วนครอบครัวที่มีเพศหญิงเป็นผู้นำครอบครัว การตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้จ่ายต่างๆอยู่ที่เพศหญิง ส่วนเพศชายมีหน้าที่ทำงานหาเงินเพื่อเลี้ยงครอบครัว
2. อายุ พบว่าส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.0 เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่กำลังสร้างตัว และมีภาระต้องรับผิดชอบมาก เช่น ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรหลาน เป็นต้น รองลงมาคือ ช่วงอายุระหว่าง 51 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 29.2
3. สถานภาพ พบว่าส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 362 คน คิดเป็นร้อยละ 90.5 และสถานภาพโสด จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.2
4. ระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 45.6 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 24.0
5. ลักษณะการถือครองที่ดิน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่ดิน จำนวน 385 คน คิดเป็นร้อยละ 96.2 รองลงมาคือ เช่าผู้อื่น จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8
6. อาชีพ พบว่าส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 72.4 รองลงมาคือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 12.8
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่าส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกระหว่าง 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 รองลงมาคือ มีจำนวนสมาชิก 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8
8. จำนวนบุตร พบว่าส่วนใหญ่มีบุตร 2 คน คิดเป็นร้อยละ 36.2 รองลงมาคือ มีบุตร 3 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 33.8
9. จำนวนที่ดิน พบว่าส่วนใหญ่มีจำนวนที่ดิน 11-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.2 รองลงมาคือ มีจำนวนที่ดินต่ำกว่า 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.8
10. รายได้เฉลี่ยต่อปี พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีระหว่าง 50,001-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.4 รองลงมาคือ มีรายได้เฉลี่ยต่อปีระหว่าง 10,000-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.3
11. แหล่งที่มาของรายได้ พบว่าส่วนใหญ่มาจากการทำเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 65.3 รองลงมาคือ เงินเดือน คิดเป็นร้อยละ 23.0
12. จำนวนเงินออม พบว่าส่วนใหญ่มีจำนวนเงินออมต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 45.5 รองลงมาคือ มีเงินออม 30,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 27.3
13. แหล่งเงินออม พบว่าส่วนใหญ่ออมเงินไว้ที่ ธนาคารพาณิชย์ คิดเป็นร้อยละ 48.4 รองลงมาคือ ธกส. คิดเป็นร้อยละ 39.0

14. ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน พบว่าส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 2,501-5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 67.0 รองลงมาคือ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,001-7,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.0 ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ในแต่ละเดือนจะเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบริโภคอุปโภค เฉพาะภายในครัวเรือน เช่น ค่าอาหาร ค่าน้ำมันรถ ค่าขนมอบตรหลาน และร่วมทำบุญในวาระต่างๆ โดยไม่นับรวมค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการเกษตรและลงทุนอื่นๆ

15. วัตถุประสงค์ของการใช้จ่าย พบว่าส่วนใหญ่จ่ายเพื่อการบริโภคและอุปโภค คิดเป็นร้อยละ 99.3 รองลงมาคือ เพื่อทำบุญและงานกุศลในวาระต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 94.3 เพื่อการศึกษาของบุตร/ตนเอง คิดเป็นร้อยละ 59.3

4.2. ข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้สิน

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
16. สภาพหนี้สิน		
มีหนี้สิน	346	86.5
ไม่มีหนี้สิน	54	13.5
รวม	400	100.0
17. จำนวนภาระหนี้สิน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	9	2.6
10,001-50,000 บาท	80	23.1
50,001-100,000 บาท	129	37.3
100,001-150,000 บาท	31	9.0
150,001 บาทขึ้นไป	97	28.0
รวม	346	100.0
18. ระยะเวลาในการกู้ยืม		
1 ปี	266	76.9
2 ปี	1	0.3
3 ปีขึ้นไป	79	22.8
รวม	346	100.0

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
19. อัตราดอกเบี้ยต่อปี		
ไม่มีอัตราดอกเบี้ย	7	2.0
1-3 บาท	12	3.5
4-6 บาท	61	17.6
7-9 บาท	152	43.9
10 บาทขึ้นไป	114	32.9
รวม	346	100.0
20. การจ่ายคืนตามกำหนด		
ได้	327	94.5
ไม่ได้	19	5.5
รวม	346	100.0
21. จ่ายหนี้สินคืนต่อปี		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	34	9.8
10,001-50,000 บาท	111	32.1
50,001-100,000 บาท	112	32.4
100,001-150,000 บาท	29	8.4
150,001 บาทขึ้นไป	60	17.3
รวม	346	100.0
22. สาเหตุจ่ายหนี้คืนไม่ตรงตามกำหนด		
ไม่มีเงินจ่าย	12	63.2
ไม่สามารถกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้อื่นได้	2	10.5
มีเหตุจำเป็นต้องใช้เงินก้อนนั้น	5	26.3
รวม	19	100.0

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
23. แหล่งกู้ยืม		
ธกส.	243	70.2
ธนาคารพาณิชย์	22	6.4
กองทุนหมู่บ้าน	175	50.6
สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์	105	30.3
เครือข่าย	29	8.4
บุคคลภายนอก/ผู้ปล่อยกู้	31	9.0
แหล่งอื่นๆ	26	7.5
24. สาเหตุไม่เป็นหนี้สิน		
มีเงินออมมาก	10	18.5
มีมรดกตกทอดมาก	15	27.8
มีรายได้ต่อเดือนสูง	9	16.7
มีที่ดิน/อสังหาริมทรัพย์มาก	13	24.1
มีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนต่ำ	28	51.9
อยู่ตัวคนเดียว	8	14.8
ไม่สามารถหรืออยู่ในฐานะกู้ยืมได้	7	13.0
ไม่มีภาระส่งบุตรหลานเรียนหนังสือ	31	57.4
อื่นๆ	27	50.0
25. สาเหตุกู้ยืม		
เพื่อซื้อสินค้าอำนวยความสะดวกสบาย	199	57.5
เพื่อซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการเกษตร	168	48.6
เพื่อซื้อรถยนต์ จักรยานยนต์	73	21.1
เพื่อซื้อที่ดิน/อสังหาริมทรัพย์	43	12.4
เพื่อนำเงินไปลงทุน/ขยายกิจการ	67	19.4
เพื่อการศึกษาบุตร/ตนเอง	157	45.4
เพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉิน (เจ็บป่วย อุบัติเหตุ)	126	36.4

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยต่างๆ เช่น น้ำหอม เครื่องสำอาง ฯลฯ	5	1.4
เพื่อซื้อสินค้าเลียนแบบเพื่อนบ้าน	3	0.9
เพื่อซื้อสินค้าตามคำเชิญชวนทางโฆษณา	9	2.6
เพื่อทำบุญหรืองานกุศลต่างๆ เช่น งานบวช แต่งงาน ฯลฯ	216	62.4
เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น มูลนิธิ งานสังสรรค์	10	2.9
เพื่อแก้ไขผลกระทบจากภัยธรรมชาติ เช่น แล้ง น้ำท่วม	30	8.7
เงื่อนไขการให้กู้ยืมที่จูงใจ เช่น ดอกเบี้ยต่ำ ผ่อนนาน ฯลฯ	3	0.9
กู้ยืมมามากเกินไป ทำให้ต้องกู้ยืมเพิ่มเพื่อนำมาชำระหนี้เดิม	66	19.1
ราคาสินค้าการเกษตรตกต่ำ	73	21.1
ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศ และต่างประเทศตกต่ำ	9	2.6
อื่นๆ	69	19.9

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

16. สภาพหนี้สิน พบว่าส่วนใหญ่มีหนี้สิน จำนวน 346 คน คิดเป็นร้อยละ 86.5 รองลงมาคือ ไม่มีหนี้สิน จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5

17. จำนวนภาระหนี้สิน พบว่าส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินระหว่าง 50,001-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมาคือ มีภาระหนี้สินมากกว่า 150,001 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.0

18. ระยะเวลาในการกู้ยืม พบว่าส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการกู้ยืม 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 76.9 รองลงมาคือ มีระยะเวลาในการกู้ยืม 3 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 22.8

19. กรณีภาระอัตราดอกเบี้ย การศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 43.9 ของกลุ่มตัวอย่างที่กู้เงินจะมีภาระดอกเบี้ยร้อยละ 7-9 ต่อปี และอีกกว่าร้อยละ 33 จ่ายดอกเบี้ยสูงกว่าร้อยละ 10 ต่อปี

20. การจ่ายคืนตามกำหนด พบว่าส่วนใหญ่จ่ายคืนตามกำหนดได้ จำนวน 327 คน คิดเป็นร้อยละ 94.5 จ่ายคืนตามกำหนดไม่ได้ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5

21. จ่ายหนี้สินคืนต่อปี พบว่าส่วนใหญ่จ่ายหนี้สินคืนปีละ 10,001-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.4 รองลงมาคือ จ่ายหนี้สินคืนปีละ 50,001-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.1

22. สาเหตุจ่ายหนี้คืนไม่ตรงตามกำหนด พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีเงินจ่าย คิดเป็นร้อยละ 63.2 รองลงมาคือ มีเหตุจำเป็นต้องใช้เงินก่อนนั้น คิดเป็นร้อยละ 26.3 ไม่สามารถกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้อื่นได้ คิดเป็นร้อยละ 10.5

23. แหล่งกู้ยืม พบว่าส่วนใหญ่กู้ยืมจาก ธกส. คิดเป็นร้อยละ 70.2 รองลงมาคือ กองทุนหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 50.6 สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 30.3

24. สาเหตุไม่มีหนี้สิน พบว่าส่วนใหญ่มีไม่มีภาระส่งบุตรหลานเรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมาคือ มีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนต่ำ คิดเป็นร้อยละ 51.9 และอื่นๆ เช่น ยังไม่อยากกู้ยืม ไม่มีเหตุจำเป็นต้องมีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 50.0

25. สาเหตุกู้ยืม พบว่าส่วนใหญ่กู้มาเพื่อทำบุญหรืองานกุศลในวาระต่างๆ เช่น งานบวช แต่งงาน กฐิน ผ้าป่า งานวันเกิด คิดเป็นร้อยละ 62.4 เนื่องจากประชาชนในเขตอำเภอตระการพืชผล ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและมีประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านที่คนทั่วไปได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัด คือ ฮีตสิบสองครองสิบสี่ ซึ่งกล่าวถึงประเพณี 12 เดือน และวิธีการดำเนินวิถีชีวิต 14 อย่าง ในฮีตสิบสองครองสิบสี่จะมีงานบุญต่างๆของแต่ละเดือนแตกต่างกันไป และในการทำบุญแต่ละครั้งจะมีการเรียกรไ้เงินเพื่อการทำบุญโดยผู้นำหมู่บ้าน การบริจาคเงินทำบุญแต่ละครัวเรือนขึ้นอยู่กับตรงลงของคณะกรรมการหมู่บ้านที่ลงมติกัน รองลงมาคือ เพื่อซื้อสินค้าอำนวยความสะดวกสบาย คิดเป็นร้อยละ 57.5 เพื่อซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 48.6 เพื่อการศึกษาบุตร/ตนเอง คิดเป็นร้อยละ 48.6 เพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉิน (เจ็บป่วย อุบัติเหตุ) คิดเป็นร้อยละ 36.4

4.3 ทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ไคสแควร์ (χ^2 - test)

1. สภาพหนี้สินกับเพศ

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนี้สินกับเพศ

สภาพหนี้สิน	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
ไม่มีหนี้สิน	32 (13.1%)	22 (14.2%)	54 (13.51%)
มีหนี้สิน	213 (86.9%)	133 (85.8%)	346 (86.5%)
รวม	245	155	400

$$\chi^2 = 0.104 \quad df = 1 \quad p\text{-value} = 0.747$$

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

จากตารางที่ 4.3 พบว่าค่า $\chi^2 = 0.104$ $df = 1$ $p\text{-value} = 0.747$ แสดงว่าสภาพหนี้สินไม่มีความสัมพันธ์กับเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะการที่จะเลือกตัดสินใจว่าจะมีหนี้สินหรือไม่มีหนี้สินไม่ได้ขึ้นอยู่กับสถานภาพว่าเป็นเพศหญิงหรือเพศชายแต่การตัดสินใจว่าจะมีหนี้สินหรือไม่มีหนี้สินขึ้นอยู่กับตัวบุคคลนั้นๆหรือขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเพื่อที่จะนำเอามาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆที่เหมาะสม โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 85.8 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินมากที่สุด คือ ร้อยละ 86.9

2. สภาพหนี้สินกับอายุ

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนี้สินกับอายุ

สภาพหนี้สิน	อายุ				รวม
	20-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51 ปีขึ้นไป	
ไม่มีหนี้สิน	18 (94.7%)	20 (17.9%)	6 (3.9%)	10 (8.5%)	54 (13.5%)
มีหนี้สิน	1 (5.3%)	92 (82.1%)	146 (96.1%)	107 (91.5%)	346 (86.5%)
รวม	19	112	152	117	400

$$\chi^2 = 123.533 \quad df = 3 \quad p\text{-value} = 0.000$$

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

จากตารางที่ 4.4 พบว่าค่า $\chi^2 = 123.533$ $df = 3$ $p\text{-value} = 0.000$ แสดงว่าสภาพหนี้สินมีความสัมพันธ์กับอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมาก เป็นวัยที่จะต้องทำงานหนัก และรับผิดชอบสมาชิกภายในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น เช่น หลานที่เกิดจากลูกของตนเอง ทำให้ต้องตัดสินใจมีหนี้สินเพื่อที่จะนำเงินมาใช้จ่ายเกี่ยวกับปากท้องของคนในครัวเรือน โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่อายุระหว่าง 20-30 ปี เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 5.3 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากขึ้นจะมีสัดส่วนของการเป็นหนี้มากขึ้น และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินมากที่สุด คือ ร้อยละ 96.1

3. สภาพหนี้สินกับสถานภาพ

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนี้สินกับสถานภาพ

สภาพหนี้สิน	สถานภาพ		รวม
	โสด	สมรส	
ไม่มีหนี้สิน	14 (36.8)	40 (11.0)	54 (13.5%)
มีหนี้สิน	24 (63.2)	322 (89.0)	346 (86.5%)
รวม	38	362	400

$$\chi^2 = 19.591 \quad df = 1 \quad p\text{-value} = 0.000$$

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

จากตารางที่ 4.5 พบว่าค่า $\chi^2 = 19.591$ $df = 1$ $p\text{-value} = 0.000$ แสดงว่าสภาพหนี้สินมีความสัมพันธ์กับสถานภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสถานภาพมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจว่าจะมีหนี้สินหรือไม่มีหนี้สิน เนื่องจากสถานภาพจะเป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์ในการมีหนี้สินให้ชัดเจนได้มากยิ่งขึ้น เช่น สถานภาพสมรส จะมีหนี้สินมาก เพราะไม่ได้อยู่ตัวคนเดียว มีค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนมากยิ่งขึ้น เช่น ค่าใช้จ่ายเพื่อบริโภคและอุปโภค ค่าเล่าเรียนของบุตรหลาน ค่าใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน ค่าซ่อมแซมหรือสร้างบ้าน ค่าสินค้าและเครื่องมือทางการเกษตร เป็นต้น ส่วนสถานภาพโสด มีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนไม่มากนัก อาจจะตัดสินใจมีหนี้สินหรือไม่มีหนี้สินขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมหรือขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของตัวบุคคลนั้นๆ โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสด เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 36.8 และกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรส เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินมากที่สุด คือ ร้อยละ 89.0

4. สภาพหนี้สินกับระดับการศึกษา

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนี้สินกับระดับการศึกษา

จำนวน ภาระ หนี้สิน (บาท/ปี)	ระดับการศึกษา							รวม
	ประถม	ม.ต้น	ม.ปลาย	ปวช.	ปวส/ เทียบเท่า	ป.ตรี	สูงกว่า ป.ตรี	
ไม่มี หนี้สิน	15 (8.2%)	10 (10.4%)	11 (16.7%)	3 (20.0%)	4 (40.0%)	9 (33.3%)	2 (66.7%)	54 (13.5%)
มีหนี้สิน	169 (91.8%)	86 (89.6%)	55 (83.3%)	12 (80.0%)	6 (60.0%)	18 (66.7%)	1 (33.3%)	346 (86.5%)
รวม	183	96	66	15	10	27	3	400

$$\chi^2 = 28.669 \quad df = 6 \quad p\text{-value} = 0.000$$

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

จากตารางที่ 4.6 พบว่าค่า $\chi^2 = 28.669$ $df = 6$ $p\text{-value} = 0.000$ แสดงว่าสภาพหนี้สินมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาต่ำ เช่น ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา จะมีหนี้สินมากเนื่องจากขาดความรู้วุฒิการศึกษาในการเลือกงานทำและมีรายได้สูงกว่า ส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูง เช่น ปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี จะมีหนี้สินต่ำ เนื่องจากมีวุฒิการศึกษาสามารถเลือกทำงานที่ให้เงินเดือนและผลตอบแทนที่สูงๆ ได้ โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 33.3 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินมากที่สุด คือ ร้อยละ 91.8

5. สภาพหนี้สินกับอาชีพ

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนี้สินกับอาชีพ

สภาพหนี้สิน	อาชีพ						รวม
	เกษตรกร	รับราชการ	ค้าขาย	รับจ้าง	พนักงานบริษัท	อื่นๆ	
ไม่มีหนี้สิน	22 (7.6%)	9 (17.6%)	3 (16.7%)	2 (13.3%)	17 (77.3%)	1 (25.0%)	54 (13.5%)
มีหนี้สิน	268 (92.4%)	42 (82.4%)	15 (83.3%)	13 (86.7%)	5 (22.7%)	4 (75.0%)	346 (86.5%)
รวม	290	51	18	15	22	4	400

$$\chi^2 = 86.664 \quad df = 5 \quad p\text{-value} = 0.000$$

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

จากตารางที่ 4.7 พบว่าค่า $\chi^2 = 86.664$ $df = 5$ $p\text{-value} = 0.000$ แสดงว่าสภาพหนี้สินมีความสัมพันธ์กับอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าอาชีพเกษตรกร เป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนต่ำเมื่อเทียบกับอาชีพอื่นๆ เช่น รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง/แรงงาน หรือพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงในการประกอบอาชีพในแต่ละปีสูง เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม ภัยจากศัตรูพืชต่างๆ และรวมถึงราคาสินค้าด้านการเกษตรมีราคาแพง เช่น ปุ๋ย และยาฆ่าศัตรูพืช เป็นต้น โดยจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพพนักงานบริษัทและลูกจ้างเอกชน เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 22.7 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกร เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินมากที่สุด คือ ร้อยละ 92.4

6. สภาพหนี้สินกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนี้สินกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

สภาพหนี้สิน	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน				รวม
	1-3 คน	4-6 คน	7-9 คน	10 ขึ้นไป	
ไม่มีหนี้สิน	36 (35.0%)	17 (6.7%)	1 (3.2%)	0 (0.0%)	54 (13.5%)
มีหนี้สิน	67 (65.0%)	238 (93.3%)	30 (96.8%)	11 (100.0%)	346 (86.5%)
รวม	103	255	31	11	400

$$\chi^2 = 55.304 \quad df = 3 \quad p\text{-value} = 0.000$$

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

จากตารางที่ 4.8 พบว่าค่า $\chi^2 = 55.304$ $df = 3$ $p\text{-value} = 0.000$ แสดงว่าสภาพหนี้สินมีความสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากก็ต้องมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นหากเทียบกับครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า เช่น ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ค่าใช้จ่ายในการศึกษาบุตร เป็นต้น โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 1-3 คน เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 65.0 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากขึ้นจะมีสัดส่วนการมีหนี้สินมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 10 คนขึ้นไป เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินมากที่สุด คือ ร้อยละ 100.0

7. สภาพหนี้สินกับจำนวนบุตร

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนี้สินกับจำนวนบุตร

จำนวนภาระหนี้สิน	จำนวนบุตร				รวม
	ไม่มีบุตร	1 คน	2 คน	3 คนขึ้นไป	
ไม่มีหนี้สิน	27 (55.1%)	19 (26.8%)	5 (3.4%)	3 (2.2%)	54 (13.5%)
มีหนี้สิน	22 (44.9%)	52 (73.2%)	140 (96.6%)	132 (97.8%)	346 (86.5%)
รวม	49	71	145	135	400

$$\chi^2 = 110.564 \quad df = 3 \quad p\text{-value} = 0.000$$

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

จากตารางที่ 4.9 พบว่าค่า $\chi^2 = 110.564$ $df = 3$ $p\text{-value} = 0.000$ แสดงว่าสภาพหนี้สินมีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะครัวเรือนที่มีบุตรจะมีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร และหากมีบุตรมากก็จะมีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูมากขึ้น เช่น ค่าเครื่องใช้สำหรับเด็ก ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาด้านสมองเด็ก ค่าเล่าเรียนบุตร รวมทั้งค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นเมื่อมีสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีบุตร เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 44.9 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมากขึ้นจะมีสัดส่วนของการมีหนี้สินมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่มีบุตรมากกว่า 3 คนขึ้นไป เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินมากที่สุด คือ ร้อยละ 97.8

8. สภาพหนี้สินกับจำนวนที่ดินทำกิน

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนี้สินกับจำนวนที่ดินทำกิน

จำนวนภาระหนี้สิน	จำนวนที่ดินทำกิน					รวม
	ต่ำกว่า 10 ไร่	11-20 ไร่	21-30 ไร่	31-40 ไร่	41 ไร่ ขึ้นไป	
ไม่มีหนี้สิน	9 (8.7%)	20 (15.0%)	11 (12.2%)	5 (11.4%)	9 (30.0%)	54 (13.5%)
มีหนี้สิน	94 (91.3%)	113 (85.0%)	79 (87.8%)	42 (88.6%)	21 (70.0%)	346 (86.5%)
รวม	103	133	90	44	30	400

$$\chi^2 = 9.562 \quad df = 4 \quad p\text{-value} = 0.048$$

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

จากตารางที่ 4.10 พบว่าค่า $\chi^2 = 9.562$ $df = 4$ $p\text{-value} = 0.048$ แสดงว่าสภาพหนี้สินมีความสัมพันธ์กับจำนวนที่ดินทำกินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะปัญหาที่ดินทำกินไม่เพียงพอยังเป็นปัญหาใหญ่สำหรับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในเขตอำเภอตระการพืชผล มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ การทำการเกษตรกรรมและการดำเนินวิถีชีวิตของชาวบ้านยังคงพึ่งพาการทำการเกษตรแบบธรรมชาติ คือ การทำการเกษตรแบบอาศัยน้ำฝน เพราะระบบชลประทานในการทำการเกษตรมีน้อยหรือมีเพียงแค่อำเภอเก็บน้ำไว้ใช้ในยามฤดูแล้งในแต่ละปีสามารถทำการเกษตรได้เพียง 1 ครั้ง/ปี ทั้งนี้ครัวเรือนที่มีจำนวนที่ดินทำกินต่ำกว่า 15 ไร่ ถือว่ายังมีที่ดินทำกินจำนวนน้อย เนื่องจากรายได้ของครัวเรือนทั้งหมดในแต่ละปีมาจากการขายข้าวซึ่งเก็บเกี่ยวได้เพียงปีละครั้งและนอกฤดูทำนาก็ไม่สามารถทำประโยชน์จากที่ดินทำกินได้ ปล่อยให้พื้นที่ว่างเปล่า บางครัวเรือนอาจมีการปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคภายในครัวเรือนและเลี้ยงวัว ควาย 2-3 ตัว เพื่อรอฤดูทำนาในฤดูฝนปีถัดไป โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนที่ดินทำกินตั้งแต่ 41 ไร่ขึ้นไป เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 70.0 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนที่ดินทำ

กินน้อยลงจะมีสัดส่วนของการมีหนี้สินมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนที่ดินทำกินต่ำกว่า 10 ไร่ เป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้สินมากที่สุด คือ ร้อยละ 91.3

9. สภาพหนี้สินกับรายได้เฉลี่ยต่อปี

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนี้สินกับรายได้เฉลี่ยต่อปี

จำนวนภาระหนี้สิน	รายได้เฉลี่ยต่อปี					รวม
	ต่ำกว่า 50,000 บาท	50,001- 100,000 บาท	100,001- 150,000 บาท	150,001- 200,000 บาท	200,001 บาท ขึ้นไป	
ไม่มีหนี้สิน	1 (1.0%)	8 (5.6%)	2 (5.4%)	11 (23.9%)	32 (41.0%)	54 (13.5%)
มีหนี้สิน	96 (99.0%)	134 (94.4%)	35 (94.6%)	35 (76.1%)	46 (59.0%)	346 (86.5%)
รวม	97	142	37	46	78	400

$$\chi^2 = 77.395 \quad df = 4 \quad p\text{-value} = 0.000$$

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

จากตารางที่ 4.11 พบว่าค่า $\chi^2 = 77.395$ $df = 4$ $p\text{-value} = 0.000$ แสดงว่าสภาพหนี้สินมีความสัมพันธ์กับรายได้เฉลี่ยต่อปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำจะมีการกู้ยืมและมีหนี้สินมาก เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนที่เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภค ค่าทำบุญในวาระต่างๆ เช่น บุญพระเวสสันดรหรือบุญมหาชาติ บุญกุ่มข้าวใหญ่ บุญสังฆทาน บุญเข้าพรรษา-ออกพรรษา เป็นต้น ซึ่งเป็นบุญประจำปีและมีทุกๆ ปี โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ 200,001 บาทขึ้นไป เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 59.0 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า 50,000 บาท เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินมากที่สุด คือ ร้อยละ 99.0

10. สภาพหนี้สินกับจำนวนเงินออม

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนี้สินกับจำนวนเงินออม

จำนวนภาระหนี้สิน	จำนวนเงินออม					รวม
	ต่ำกว่า 5,000 บาท	5,001- 10,000 บาท	10,001- 15,000 บาท	15,001- 20,000 บาท	20,001 บาท ขึ้นไป	
ไม่มีหนี้สิน	3 (1.6%)	1 (2.5%)	5 (10.4%)	4 (19.0%)	41 (37.6%)	54 (13.5%)
มีหนี้สิน	179 (98.4%)	39 (97.5%)	43 (89.6%)	17 (81.0%)	68 (62.4%)	346 (86.5%)
รวม	182	40	48	21	109	400

$$\chi^2 = 81.261 \quad df = 4 \quad p\text{-value} = 0.000$$

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

จากตารางที่ 4.12 พบว่าค่า $\chi^2 = 81.261$ $df = 4$ $p\text{-value} = 0.000$ แสดงว่าสภาพหนี้สินมีความสัมพันธ์กับจำนวนเงินออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะจำนวนเงินออมเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกจะมีหนี้สินหรือไม่หนี้สิน จำนวนเงินออมของแต่ละครัวเรือนมีมากหรือน้อยแตกต่างกัน ครัวเรือนที่มีเงินอมน้อยแสดงว่ามีรายได้ไม่มาก ทำให้มีการออมน้อยหรือเป็นเพียงการคงยอดเงินฝากเพื่อรักษาบัญชีธนาคารเอาไว้หรือเพื่อรักษาสภาพการเป็นลูกค้าของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.)ในการกู้ยืมเงินในปีต่อไป ทำให้ครัวเรือนที่มีจำนวนเงินอมน้อยมีหนี้สินมากกว่าครัวเรือนที่มีเงินออมมาก โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนเงินออมตั้งแต่ 200,001 บาทขึ้นไป เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 62.4 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนเงินอมน้อยจะมีสัดส่วนของการมีหนี้สินมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนเงินออมต่ำกว่า 5,000 บาท เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินมากที่สุด คือ ร้อยละ 98.4

11. สภาพหนี้สินกับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าร้อยละและค่าไคสแควร์ของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพหนี้สินกับ
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน

จำนวนภาระหนี้สิน	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน					รวม
	ต่ำกว่า 2,500 บาท	2,501- 5,000 บาท	5,001- 7,500 บาท	7,501- 10,000 บาท	10,001 บาท ขึ้นไป	
ไม่มีหนี้สิน	1 (4.2%)	34 (12.7%)	10 (19.2%)	6 (21.4%)	3 (10.7%)	54 (13.5%)
มีหนี้สิน	23 (95.8%)	234 (87.3%)	42 (80.8%)	22 (78.6%)	25 (89.3%)	346 (86.5%)
รวม	24	268	52	28	28	400

$$\chi^2 = 5.098 \quad df = 4 \quad p\text{-value} = 0.277$$

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

จากตารางที่ 4.13 พบว่าค่า $\chi^2 = 5.098$ $df = 4$ $p\text{-value} = 0.277$ แสดงว่าสภาพหนี้สินไม่มีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ของผู้คนในเขตอำเภอตระการพืชผลมีค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนคล้ายๆกัน การใช้จ่ายต่างๆมีการลอกเลียนแบบกัน เช่น ผ่อนรถจักรยานยนต์ รถไถนาเดินตาม สิ้นค้าเงินผ่อน เป็นต้น แม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนน้อยหรือมีค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนมาก การมีหนี้สินหรือการกู้ยืมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการบริโภคที่ผู้คนในเขตอำเภอตระการพืชผล มีการลอกเลียนแบบการบริโภคเกี่ยวกับการกู้ยืม ทำให้การกู้ยืมหรือการมีหนี้สินเป็นพฤติกรรมการบริโภคลอกเลียนแบบ โดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 7,501-10,000 บาท เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 78.6 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 2,500 บาท เป็นกลุ่มที่มีหนี้สินมากที่สุด คือ ร้อยละ 95.8

4.4 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของครัวเรือนโดยใช้แบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model)

การหาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ โดยประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของสมการปัจจัย กำหนดการเป็นหนี้สินของครัวเรือน โดยใช้ Binary-choice model ซึ่งเป็นรูปแบบจำลองที่ใช้วิเคราะห์ตัวแปรตามที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Model of Qualitative Choice) เมื่อต้องเผชิญกับการตัดสินใจเลือกในทางเลือก 2 ทาง คือ มีหนี้สินหรือไม่มีหนี้สิน โดยสมมติฐานให้ความน่าจะเป็นของการตัดสินใจมีหนี้สินหรือไม่มีหนี้สิน มีรูปแบบเท่ากับความถี่สะสมของการแจกแจงแบบโลจิสติกส์ ซึ่งเป็น Specified Model ของ Binary-choice model ซึ่งเรียกว่าแบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี Stepwise เพื่อหาตัวแปรที่เหมาะสมในการอธิบายสมการ และเลือกโมเดลที่ดีที่สุดในการอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี จากสมการโมเดลที่ได้ตั้งข้อสมมติฐานไว้ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($\alpha = 0.05$) ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนเงินออม ซึ่งผลจากการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานการประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ และพบว่าปัจจัยที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ($\alpha = 0.05$) ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อปีและการเป็นเจ้าของที่ดิน รายได้เฉลี่ยต่อปีของประชาชนอำเภอตระการพืชผลมีรายได้ส่วนใหญ่มาจากการทำการเกษตร เนื่องจากพื้นที่เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม แม้ว่าจะมีรายได้เฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นก็ตามแต่รายได้ในแต่ละปีก็ไม่เพียงพอกับความ ต้องการตอบสนองความต้องการของคนในครอบครัว ยังมีรายได้เพิ่มขึ้นการบริโภคอุปโภคภายในครัวเรือนที่สูงขึ้นตาม มีรสนิยมในการบริโภคสินค้าที่แพงขึ้น ไม่ทำให้โอกาสมีหนี้สินลดลง ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ ส่วนการเป็นเจ้าของที่ดิน เนื่องจากว่าการเป็นเจ้าของที่ดิน ส่วนใหญ่ครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเองและประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งการที่จะให้คนอื่นเช่าที่ทำกิน มีโอกาสน้อยมากเพราะรายได้ของครัวเรือนส่วนใหญ่ของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผลมาจากการทำการเกษตรกรรม แม้ว่าจะมีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน รับจ้างแรงงาน และประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย อาชีพเกษตรกรรมยังเป็นอาชีพที่ครัวเรือนส่วนใหญ่ทำเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือนอีกอาชีพหนึ่ง โดยการวานจ้างเพื่อนบ้านหรือเพื่อนบ้านชาวลาวให้มาทำ โดยให้ผลตอบแทนเป็นรายวัน การที่จะเช่าที่ดินทำกินเพิ่มในแต่ละปีจึงเป็นการยาก หากครัวเรือนนั้นยังมีกำลังคนและกำลังทรัพย์ การที่จะเช่าที่ดินทำกินเพิ่มได้นั้นอาจมาจากเจ้าของที่ดินไม่มีกำลังคน ไม่มีกำลังทรัพย์ เนื่องจากลูกหลานเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ทำให้ไม่มีคนทำ

การเกษตรจึงปล่อยให้ผู้อื่นเช่า ซึ่งผลจากการศึกษาไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการประมาณการค่าสัมประสิทธิ์ ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมทางสถิติ SPSS โดยวิธี Stepwise เพื่อหาตัวแปรที่เหมาะสมในการอธิบายสมการ และเลือกโมเดลที่ดีที่สุด ดังนี้

ตารางที่ 4.14 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สมการ Binary Logistic

Variable	β	S.E.	Wald	DF	Sig	Exp(β)
อาชีพ	0.604	0.131	21.240	1	0.000	1.829
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน(คน)	1.090	0.408	7.150	1	0.007	2.974
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน (1,000 บาท/เดือน)	0.132	0.052	6.383	1	0.012	1.141
จำนวนเงินออม (1,000 บาท)	- 0.012	0.003	18.753	1	0.000	0.988
Constant	- 1.301	0.626	4.324	1	0.038	0.272

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

สมการถดถอยโลจิสติก

$$Y = - 1.301 + 0.604X_1 + 1.090X_2 + 0.132X_3 - 0.012X_4$$

โดยที่

- Y คือ ตัวแปรหุ่น ภาวะหนี้สิน   Y = 1 มีหนี้สิน   Y = 0 ไม่มีหนี้สิน
 X₁ คือ อาชีพ   1 = เกษตรกร   0 = ไม่ใช่เกษตรกร
 X₂ คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)
 X₃ คือ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน (1,000 บาท/เดือน)
 X₄ คือ จำนวนเงินออม (1,000 บาท)

- อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการมีหนี้สินครัวเรือน การประมาณการค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก
- จำนวนเงินออมของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกันกับการมีหนี้สินครัวเรือน การประมาณการค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ

ตัวแปรต้น 3 ตัว คือ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน มีค่า β เป็นบวก ดังนั้น ค่า $\text{Exp}(\beta) > 1$ แสดงว่าปัจจัยทั้ง 3 ตัว ช่วยเพิ่มโอกาสการมีหนี้สินครัวเรือน

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาการวิเคราะห์ภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย เพื่อศึกษาภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล และเพื่อประมวลปัญหาและอุปสรรคของการมีหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 400 ครัวเรือน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 23 ตำบล ได้แก่ ตำบลกระเดียน ตำบลกุยลาวัน ตำบลกุศกร ตำบลขามเปี้ย ตำบลขุหลุ ตำบลคอนสาย ตำบลคำเจริญ ตำบลตระการ ตำบลตากแดด ตำบลถ้ำแซ่ ตำบลท่าหลวง ตำบลเกษม ตำบลนาพิน ตำบลนาสะไม ตำบลบ้านแดง ตำบลสะพือ ตำบลหนองเต่า ตำบลห้วยฝ้ายพัฒนา ตำบลเซเป็ด ตำบลเป่า ตำบลโคกจาน ตำบลโนนกง ตำบลไหล่ทุ่ง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกร ลักษณะการถือครองที่ดินเป็นเจ้าของที่ดิน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 4-6 คน มีบุตร 2 คน มีที่ดินทำกินจำนวนระหว่าง 11-20 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยต่อปีระหว่าง 50,001-100,000 บาท ซึ่งได้จากการทำเกษตรกรรม มีเงินออมภายในครัวเรือนต่ำกว่า 5,000 บาท ซึ่งได้ออมไว้ที่ธนาคารพาณิชย์ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในครัวเรือนต่อเดือนระหว่าง 2,501-5,000 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอุปโภค และทำบุญหรืองานกุศลในงานวาระต่างๆ เช่น งานบวช แต่งงาน กฐิน ผ้าป่า งานวันเกิด เป็นต้น

ข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้สินของครัวเรือน จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีภาระหนี้สินมีทั้งหมด 346 ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีสภาพมีหนี้สิน มีจำนวนหนี้สินระหว่าง 50,001-100,000 บาท มีระยะเวลาในการกู้ยืม 1 ปี โดยมีอัตราดอกเบี้ยต่อปีร้อยละ 7-9 ส่วนใหญ่ครัวเรือนที่มีหนี้สินสามารถจ่ายหนี้สินคืนได้ตามกำหนด ส่วนครัวเรือนที่จ่ายหนี้ไม่ทันตามกำหนดเนื่องจาก

ไม่มีเงินจ่าย จำนวนเงินที่ครัวเรือนจ่ายหนี้สินคืนแต่ละปีอยู่ระหว่าง 10,001-50,000 บาท แหล่งเงินกู้ของครัวเรือนส่วนใหญ่ คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) โดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม เพื่อนำมาทำบุญหรืองานกุศลต่างๆ เช่น งานบวช แต่งงาน กฐิน ผ้าป่า งานวันเกิด ส่วนครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนต่ำ

จากการทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบนีสินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้แบบจำลองโลจิสติก (Logit Model) พบว่า อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนเงินออม มีผลต่อโอกาสการมีหนี้สินของครัวเรือนหรือไม่มีหนี้สินของครัวเรือน

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้ Chi-Square พบว่าตัวแปรดังต่อไปนี้ ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนบุตร จำนวนที่ดินทำกิน รายได้เฉลี่ยต่อปี จำนวนเงินออม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจมีหนี้สิน มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพสมรส จบการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 10 คน มีบุตรมากกว่า 3 คน มีที่ดินทำกินต่ำกว่า 10 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า 50,000 บาท มีจำนวนเงินออมต่ำกว่า 5,000 บาท ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ตัดสินใจไม่มีหนี้สิน ส่วนมากมีอายุระหว่าง 20-30 ปี สถานภาพโสด จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 1-3 คน ไม่มีบุตร มีที่ดินทำกินมากกว่า 41 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยต่อปีมากกว่า 200,001 บาท มีจำนวนเงินออมมากกว่า 20,001 บาท ส่วนตัวแปรที่ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้ Chi-Square และพบว่าไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ เพศ และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน อาจเป็นเพราะการที่จะเลือกตัดสินใจว่าจะมีหนี้สินหรือไม่มีหนี้สิน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสถานภาพว่าเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย แต่การตัดสินใจว่าจะมีหนี้สินหรือไม่มีหนี้สินขึ้นอยู่กับตัวบุคคลนั้นๆหรือขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเพื่อนำมาใช้จ่ายประโยชน์ในด้านต่างๆที่เหมาะสม ส่วนรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนอาจเป็นเพราะว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ของผู้คนในเขตอำเภอตระการพืชผลมีค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนคล้ายๆกัน การใช้จ่ายต่างๆมีการลอกเลียนแบบกัน เช่น ผ่อนรถจักรยานยนต์ รถไถนาเดินตาม สินค้าเงินผ่อน เป็นต้น แม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนน้อยหรือมีค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนมาก การมีหนี้สินหรือการกู้ยืมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการบริโภคที่ครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผลมีการลอกเลียนแบบการบริโภคเกี่ยวกับการกู้ยืม ทำให้การกู้ยืมหรือการมีหนี้สินเป็นพฤติกรรมบริโภคลอกเลียนแบบ

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ภาระหนี้สินของครัวเรือนเป็นปัญหาหลักๆของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากการใช้จ่ายในครัวเรือนเกินตัว เกิดจากการขาดการทำระบบบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน และเกิดจากการบริโภคโลกเลียนแบบ เป็นต้น ตามทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้เปรียบเทียบ (Relative Theory of Consumption) ของ James S. Duesenberry (1952) ทำให้หัวหน้าครัวเรือนต้องกู้ยืมหรือมีหนี้สิน เพื่อนำมาใช้จ่ายเพื่อตอบสนองตามความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจของคนภายในครัวเรือน เช่น เพื่อบริโภคอุปโภค เพื่อทำบุญในวาระต่างๆ เพื่อการศึกษาของบุตร เป็นต้น ซึ่งผลจากการศึกษาใน Logit Model พบว่า อาชีพเกษตรกร ทำให้เกิดมีภาระหนี้สินครัวเรือนมากกว่าอาชีพอื่น เนื่องจากอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนทำการเกษตรสูง มีความเสี่ยงสูงในด้านรายได้จากการทำการเกษตรที่มีทั้งจากภัยธรรมชาติ เช่น แล้ง น้ำท่วม ศัตรูพืช ฯลฯ รวมทั้งปัญหาความผันผวนทางด้านราคาพืชผลทางการเกษตร ดังนั้น ในกรณีที่รายได้ที่ได้รับน้อยในบางฤดูกาลจะตัดสินใจเลือกที่จะมีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในครัวเรือนและลงทุนประกอบอาชีพในฤดูกาลถัดไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนาจ ทองเบ็ญญ์ (2543)

5.2.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการมีภาระหนี้สินของครัวเรือนซึ่งครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นจะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคและอุปโภคเพิ่มขึ้น โอกาสที่จะมีหนี้สินก็เพิ่มขึ้น เนื่องจากโครงสร้างของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นครอบครัวที่มีลักษณะครอบครัวใหญ่ ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย และพี่น้อง ผู้สูงอายุและเด็กในครัวเรือนเป็นภาระที่หัวหน้าครัวเรือนต้องเลี้ยงดูและมีค่าใช้จ่ายในการครองชีพ ทั้งนี้ผู้สูงอายุและเด็กยังไม่ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นภายในครัวเรือน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (เฉลี่ย 4-6 คน) เป็นจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของครัวเรือนในต่างจังหวัดซึ่งเป็นครอบครัวใหญ่และอยู่กันหลายคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาญ ก่องดาวงษ์ (2553)

5.2.3 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการมีภาระหนี้สินของครัวเรือนซึ่งครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นจะมีการใช้จ่ายต่างๆเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและครัวเรือน เช่น ซื้อรถจักรยานยนต์ ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องมือทำการเกษตรทุนการศึกษาบุตร เป็นต้น โอกาสที่มีหนี้สินก็เพิ่มขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล (เฉลี่ย 2,501-5,000 บาท/เดือน) ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนโดยทั่วไปของคนต่างจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณษา ยาวีระ (2550)

5.2.4 จำนวนเงินออมมีความสัมพันธ์กับการมีภาระหนี้สินของครัวเรือนซึ่งครัวเรือนที่มีจำนวนเงินออมเพิ่มขึ้นจะมีโอกาสการมีหนี้สินลดลง เนื่องจากการมีเงินออมมากไม่จำเป็นต้อง

กู้ยืมหรือมีหนี้สินให้เป็นภาระกับครัวเรือน ทั้งนี้ เงินออมเป็นเงินที่เหลือจากการใช้จ่ายภายในครัวเรือน การมีจำนวนเงินออมมากขึ้นส่งผลให้ครัวเรือนไม่มีความจำเป็นต้องมีหนี้สิน จึงทำให้โอกาสการมีหนี้สินลดลง จากการศึกษาพบว่าจำนวนเงินออมของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล (เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท) ซึ่งเป็นเงินออมจำนวนน้อย แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล ไม่มีการปลูกฝังในเรื่องการรักการออม ไม่มีการออมเงินไว้เพื่อใช้ในยามฉุกเฉินหรือยามเจ็บป่วย

5.2.5 การศึกษาปัญหาที่เกิดจากการมีหนี้สิน พบว่าโดยรวมแล้วหัวหน้าครัวเรือนที่มีหนี้สินส่วนใหญ่จะมีปัญหา คือ เกิดโรคเครียดหวาดระแวง มากที่สุด เช่น นอนไม่หลับ คิดมาก เป็นโรคประสาท โรคเครียดกลัวจะไม่มีเงินส่งหนี้ทันตามกำหนด รองลงมา คือ ครอบครัวขาดความสุข เช่น มีการทะเลาะกันเสมอ ครอบครัวไม่ได้อยู่พร้อมหน้ากันเพราะพ่อบ้านต้องไปทำงานต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ เช่น ใต้หวัน เกาหลีใต้ เป็นต้น เพื่อนำเงินมาใช้หนี้สิน และเจ้าหน้าที่ออกระบบทวงหนี้ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวลิต กษศิริธัญ (2541)

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนให้ความช่วยเหลือทางด้านอัตราดอกเบี้ย โดยการให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่ปล่อยเงินกู้ให้กับประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ควรมีการลดอัตราดอกเบี้ยให้ต่ำลง คิดอัตราดอกเบี้ยลูกค้ายในอัตราดอกเบี้ยเท่ากันหมด และพักชำระหนี้

5.3.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาใช้หลักในการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

5.3.3 รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนการผลิตภาคเกษตร มีการจัดหาวิทยากรมาอบรมและสอนให้รู้จักการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้มากขึ้น โดยใช้ต้นทุนที่ต่ำลง รวมถึงการจัดการด้านการตลาดสินค้าการเกษตร เพื่อลดความผันผวนของรายได้ของเกษตรกร

5.3.4 รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนและคิดหาวิธีการในการรณรงค์ และปลูกฝังให้คนในชาติรู้จักการรักการออมและใช้จ่ายอย่างประหยัด ประกอบกับสร้างจิตสำนึกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางสังคมที่ฟุ่มเฟือย

5.3.5 รัฐบาลควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ ควรร่วมกันคิดจัดทำโครงการสร้างอาชีพเสริมให้กับชุมชนและครัวเรือน เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนและครัวเรือนหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ

5.3.6 การแก้ไขปัญหาระหนี้สินของครัวเรือนเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน คือ การคุมกำเนิด หากไม่พร้อมที่จะมีบุตรควรมีการป้องกันเมื่อมีเพศสัมพันธ์ จะช่วยลดการใช้จ่ายในครัวเรือนได้ ส่วนผู้สูงอายุ รัฐควรมีสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุหรือมีอาชีพเสริมให้กลุ่มผู้สูงอายุได้ทำ เช่น หัตถกรรมจักสาน เครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน เป็นต้น

5.3.7 การแก้ไขปัญหาระหนี้สินของครัวเรือนควรมีการจัดสรรที่ทำกินให้กับประชาชนผู้ยากจนเพิ่มขึ้น เพื่อที่จะสร้างแหล่งที่ทำกินให้ประชาชนได้ประกอบอาชีพ สามารถที่จะทำผลผลิตทางการเกษตรได้เพิ่มมากขึ้นและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

5.4.1 การศึกษาในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับนโยบายการแก้ไขปัญหาระหนี้สินของครัวเรือน เช่น โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร โครงการแก้ไขหนี้ในระบบ เป็นต้น ว่าแต่ละโครงการมีประสิทธิภาพมากหรือน้อย

5.4.2 ควรมีการศึกษาถึงปัญหาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตท้องที่ที่แตกต่างกัน ว่ามีปัญหาจากการกู้ยืมแตกต่างกันหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5.4.3 ควรมีการปรับปรุงแบบสอบถาม ส่วนข้อมูลพื้นฐาน ควรมีการยิบชั้น หากข้อมูลมีมากกว่า 5 ชั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำมากยิ่งขึ้น ส่วนคำถามที่เป็นจำนวนตามความเป็นจริง เช่น อายุ รายได้ รายจ่าย ระยะเวลา ฯลฯ ควรเป็นข้อมูลที่เป็นจำนวนจริงที่เกิดขึ้น เพื่อความเหมาะสม และจัดปัญหาความยุ่งยากในการประมาณการสมการและการทดสอบ Logit Model

๑

๒

บรรณานุกรม

๓

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน. กรมการพัฒนาชุมชน. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2553,

จาก <http://www.cdd.go.th>

คนไทยอ่วม “หนี้ครัวเรือน” พุ่งขึ้นเท่าตัว. มติชน. (2552, 5 ตุลาคม). สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2553,

จาก <http://www.biothai.net/news/762>

นภตล กรรณิกา. (2552, 20 กรกฎาคม). ภาวะหนี้สินระดับบุคคลและครัวเรือน. สืบค้นเมื่อ

3 กันยายน 2553, จาก <http://www.ryt9.com/s/abcp/612005>

ประชา ชรรมดา. (2552, 23 มีนาคม). รากเหง้าปัญหาหนี้สินเกษตรกร. สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม

2553, จาก <http://www.food-resources.org/news/24/03/09/4597>

พฤกษ์ เกาถวิล. (2548, 28 สิงหาคม). หนี้สินเกษตรกรในยุคประชานิยม. สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม

2553, จาก <http://www.thaingo.org/cgi-bin/content/content2/show.pl?0326>

ฟังก์ชันเส้นโค้งของ Logistic Regression. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2553,

จาก <http://www.tourismlogistic.com>

สรุปผลเบื้องต้นการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2547-2552.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2553, จาก <http://portal.nso.go.th>

หนี้ครัวเรือนกัดกินคนไทย ส่วนใหญ่ใช้เงินเกินตัว. โพสต์ทูเดย์. (2552, 15 เมษายน). สืบค้นเมื่อ

3 กันยายน 2553, จาก <http://webboard.mthai.com/52/2008-04-15/376909.html>

หนี้ครัวเรือน คนไทยพุ่ง 3 ปี ทะลุหลักแสนบาท. กรุงเทพธุรกิจ (2547, 20 กันยายน).

สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2553,

จาก <http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2004q3/article2004sep20p3.htm>

หอการค้าพวาเศรษฐกิจลุ่มจุดชนวน “หนี้ครัวเรือน” พุ่ง. โพสต์ทูเดย์. (2551, 21 ธันวาคม).

สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2553,

จาก http://www.utcc.ac.th/download/utcc_onmedia/po1bf021251.pdf

อภิชาติ จงสกุล. (2552, 28 ตุลาคม). หนี้สินเกษตรกร: ปัญหาเรื้อรังที่ทำนายทุกรัฐบาล.

สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2553, จาก <http://thaindc.org/files/S68.pdf>

ภาษาต่างประเทศ

ARTICLES

Strebkov, D. (2005, September). "Household Borrowing Behavior in Russia." **Problems of Economic Transition** 48,5. pp.22-48.

Yilmazer, Tansel and DeVaney, Sharon A. (2005). "Household debt over the life cycle." **Financial Services Review** 14. pp.285-304.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

“การวิเคราะห์ภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี”

*****

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้ เป็นแบบสอบถามประกอบการทำวิจัยระดับปริญญาโท เรื่อง “การวิเคราะห์ภาระหนี้สินของครัวเรือนในเขตอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงภาระหนี้สินของครัวเรือน เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินในภาคครัวเรือน จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านให้ข้อมูลและความคิดเห็นตามความเป็นจริง โดยข้อมูลรายละเอียดต่างๆจะถูกนำไปใช้ในเชิงวิชาการเท่านั้น

แบบสอบถามมี 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะหนี้สินของครัวเรือน
- ส่วนที่ 3 ปัญหา และ แนวทางการแก้ไขปัญหา

คำชี้แจง : ให้แสดงเครื่องหมาย ✓ ใน หน้าคำตอบที่ท่านต้องการ หรือเขียนคำตอบในช่องว่าง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

20-30 ปี

31-40 ปี

41-50 ปี

51 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพ

โสด

สมรส

4. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษาตอนต้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย

ปวช.

ปวส. / อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. อาชีพ

เกษตรกร

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

รับจ้าง/แรงงาน

พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน

อื่นๆ (โปรดระบุ).....

6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของท่านทั้งหมดมีกี่คน (รวมตัวท่านเอง) .....คน

7. จำนวนบุตรของท่านมีกี่คน .....คน

8. ลักษณะการถือครองที่ดินทำกินของท่าน

เป็นเจ้าของที่ดิน

เช่าผู้อื่น

9. ปัจจุบันท่านมีที่ดินทำกินจำนวนกี่ไร่ (รวมทั้งเช่าผู้อื่น และอื่นๆ) .....ไร่

10. รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อปีของท่าน ..... บาท/ปี

11. แหล่งที่มาของรายได้

การทำเกษตรกรรม

รับจ้าง/แรงงาน

เงินเดือน

ดอกเบี้ย/เงินปันผล

ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

อื่นๆ (โปรดระบุ).....

12. ปัจจุบันท่านมีเงินออมจำนวนเท่าใด ..... บาท

13. ท่านออมเงินโดยการฝากกับแหล่งฝากเงินใด

☐ ธนาคารพาณิชย์	☐ ชกส.
☐ สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์	☐ กองทุนเงินฝากประจำหมู่บ้าน
☐ เครือญาติ	☐ แหล่งอื่นๆ (โปรดระบุ).....

14. ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือนของท่าน .....บาท/เดือน

15. ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ของครัวเรือนใช้จ่ายเพื่อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เพื่อการบริโภคและอุปโภค
- เพื่อการศึกษาของบุตร/ตนเอง
- เพื่อสันตนาการ
- เพื่อผ่อนชำระหนี้
- เพื่อซื้อเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตร
- เพื่อกิจกรรมงานทางสังคม
- เพื่อทำบุญและงานกุศลในวาระต่างๆ
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะหนี้สินของครัวเรือน

สภาพในขณะนี้ท่านมีภาระหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบหรือไม่

☐ มีหนี้สิน	☐ ไม่มีหนี้สิน

สาเหตุที่ทำให้ท่านไม่มีภาระหนี้สินของครัวเรือน (เฉพาะท่านที่ไม่มีหนี้ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- มีเงินออมมาก
- มีมรดกตกทอดมาก
- มีรายได้ต่อเดือนสูง
- มีที่ดิน/อสังหาริมทรัพย์มาก
- มีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนต่ำ
- อยู่ตัวคนเดียว
- ไม่สามารถหรืออยู่ในฐานะกู้ยืมได้
- ไม่มีภาระส่งบุตรหลานเรียนหนังสือ
- เพื่อนบ้านไม่บอกบุญและงานกุศลในวาระต่างๆ
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

สาเหตุและภาระหนี้สินของครัวเรือน (เฉพาะท่านที่มีภาระหนี้สิน)

1. ปัจจุบันท่านมีภาระหนี้สินจำนวน ..... บาท
2. ท่านมีระยะเวลาในการกู้ยืมเงินนาน ..... ปี
3. อัตราดอกเบี้ยของการกู้ยืมร้อยละ.....บาท/ปี
4. ท่านคิดว่าจะจ่ายหนี้คืนตามกำหนดได้หรือไม่
 ได้ ไม่ได้
5. ท่านสามารถจ่ายหนี้คืนได้ปีละ ..... บาท
6. สาเหตุที่ทำให้ท่านจ่ายหนี้คืนไม่ตรงตามกำหนด
 ไม่มีเงินจ่าย จ่ายหนี้ไม่ทันเวลา
 ไม่สามารถกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้อื่นได้ มีเหตุจำเป็นต้องใช้เงินก่อนนั้น
 ขาดทุนจากการนำเงินไปลงทุน อื่นๆ (โปรดระบุ).....
7. ท่านกู้ยืมเงินมาจากแหล่งใด (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 ธกส. ธนาคารพาณิชย์
 กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์/กลุ่มออมทรัพย์
 ไฟแนนซ์/ลิสซิ่ง เครือญาติ
 บุคคลภายนอก/ผู้ปล่อยกู้ แหล่งอื่นๆ (โปรดระบุ).....
8. สาเหตุที่ทำให้ท่านกู้ยืม (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 เพื่อซื้อสินค้าอำนวยความสะดวกสบาย
 เพื่อซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการเกษตร
 เพื่อซื้อรถยนต์ จักรยานยนต์
 เพื่อซื้อที่ดิน/อสังหาริมทรัพย์
 เพื่อนำเงินไปลงทุน/ขยายกิจการ
 เพื่อการศึกษาบุตร/ตนเอง
 เพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉิน (เจ็บป่วย อุบัติเหตุ)
 เพื่อซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยต่างๆ เช่น น้ำหอม เครื่องสำอาง เครื่องประดับ เป็นต้น
 เพื่อซื้อสินค้าเลียนแบบเพื่อนบ้าน
 เพื่อซื้อสินค้าตามคำเชิญชวนทางโฆษณา/การจัดรายการส่งเสริมการขาย
 เพื่อทำบุญหรืองานกุศลต่างๆ เช่น งานบวช แต่งงาน กฐิน ผ้าป่า งานวันเกิด
 เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น มูลนิธิ งานสังสรรค์ เป็นต้น
 เพื่อแก้ไขผลกระทบจากภัยธรรมชาติ เช่น แล้ง น้ำท่วม ภัยจากศัตรูพืช เป็นต้น

- เงื่อนไขการให้กู้ยืมที่จูงใจ เช่น ดอกเบี้ยต่ำ ผ่อนนาน ไม่มีคนค้ำประกัน เป็นต้น
- กู้ยืมมากเกินไป ทำให้ต้องกู้ยืมเพิ่มเพื่อนำมาชำระหนี้เดิม
- ราคาสินค้าการเกษตรตกต่ำ
- ภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศ และต่างประเทศตกต่ำ
- อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

ส่วนที่ 3 ปัญหา และ แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. ท่านมีปัญหากที่เกิดจากการมีหนี้สิน ดังต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ครอบครัวยากจน
- คิดการพนัน/ติดเหล้า
- ขาดความเชื่อถือในสังคม
- ขาดแรงจูงใจในการทำงาน
- เกิดโรคเครียด หวาดระแวง
- ขาดมรดกเพื่อใช้หนี้ เช่น ที่ดิน บ้าน ฯลฯ
- ครอบครัแตกแยก
- ธนาคารยึดอสังหาริมทรัพย์
- เจ้าหนี้ฟ้องระบบตามทวงหนี้
- อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

2. ท่านคิดว่าควรใช้แนวทางการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน
- ขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล
- ลดกิจกรรมสันทนาการ
- ปฏิบัติตนตามแนวพระราชดำรัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- จัดสรรรายได้ เช่น ให้รายจ่ายน้อยกว่ารายได้
- หลีกเลี่ยงเงินกู้ประเภทความเสี่ยงสูง เช่น เงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง
- ชกส.พักชำระหนี้
- ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้จากชุมชน เพื่อเป็นการสร้างรายได้เพิ่มให้กับชุมชน
- ภาครัฐและชุมชนมีส่วนร่วมกันแก้ไขปัญหา เช่น การร่วมความคิด ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

ประวัติการศึกษา

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

พระคมสัน เจริญวงศ์

นักธรรมชั้นเอก

สำนักเรียนคณะจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2543

พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาเศรษฐศาสตร์

(เกียรตินิยมอันดับ 1)มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2552

ครูพระสอนศีลธรรมและจริยธรรม

โรงเรียนวัดศรีสุคารามวรวิหาร แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700